

1500 Ft

trófea súlya: 14,20 kg
pontszáma: 255,09 IP
elejtés helye: Zalaerdő Zrt. Bánokszentgyörgy-Márki
elejtés ideje: 2010. szeptember 1.

2011

VADÁSZÉVKÖNYV

VADÁSZÉVKÖNYV

2011

KAMARAI TAGOK
RÉSZÉRE
TÉRÍTÉSMENTES

A zöld ajtó mögött
biztonságot talál!

Önhöz is közel a nyugalom – a Groupama Garancia Biztosító zöld utat ad a biztonságnak az Ön közvetlen közelében is: az ország 150 pontján és az OTP Bank 400 fiókjában.

Zöld út a garantált biztonsághoz

Biztosító

TREZOR EUROPE GROUP

Sport, stílus, minőség”

FÉM SZEKRÉNYÉBŐL VARÁZSOLJON BÚTORT!

Újdonság: FA SZEKRÉNY rendelhető külön is, már meglévő vagy új Diana fegyverszekrényekhez.

FA SZEKRÉNYEK:

- gravírozott állatmotívum díszítéssel,
- egyedi kivitelben is elkészítjük,
- mérete illeszkedik a Diana fegyverszekrényekhez,
- alapszínek:

DIANA FEGYVERSZEKRENYEK:

- 3, 5, 7 és 10 fegyveres,
- rendőrségi ajánlással,
- Standard és erősített kivitelben is:
Diana Queen 3 mm-es lemezből,
Diana Fire Block dupla falú, **TŰZÁLLÓ** minősítéssel
- Márkaképviselőinkről bővebb információt weboldalunkon talál

**DÍJMENTES
HÁZHOZZÁLLÍTÁS.**

A akciós árak csak a mechanikus (kulcsos) zárral szerelt fegyverszekrényekre vonatkoznak. Elektronikus zár esetén ajánlatot küldünk.

Megnevezés	Méret (mm)	Lista ár br.	Akciós ár br.	Megrendelés
Diana „5” Standard fegyverszekrény	1500x376x260	48.750 Ft	43 875 Ftdb
FA BURKOLAT Diana 5 fegyverszekrényhez		48.625 Ft	43 725 Ftdb
Diana „7” Standard fegyverszekrény	1600x550x280	108.375 Ft	97 538 Ftdb
FA BURKOLAT Diana 7 fegyverszekrényhez		77.475 Ft	68 500 Ftdb
Diana „10” Standard fegyverszekrény	1600x750x400	145.500 Ft	130 950 Ftdb
FA BURKOLAT Diana 10 fegyverszekrényhez		92.250 Ft	82 475 Ftdb

Akció érvényes: 2011. 03. 31.

Opciók lehetőségeiről az alábbi elérhetőségeken várjuk érdeklődését:

✉ H-5600 Békéscsaba, Illésházi u. 18.

☎ 66/444-391, Fax: 66/546-370

E-mail: safety@trezor.hu

Web: www.trezor.hu

„A vadászat szenvedély, a fegyvertartás felelősség!”

2011. ÉVI
VADÁSZÉVKÖNYV

VADÁSZÉVKÖNYV

2011

AZ APRÓVAD

DÉNES NATUR MŰHELY KIADÓ

ORSZÁGOS MAGYAR VADÁSZKAMARA
VADÁSZÉVKÖNYV 2011

Felelős szerkesztő:
PECHTOL JÁNOS

A szerkesztőség tagjai:
BÍRÓ GABRIELLA, DÉNES RITA, FEISZT OTTÓ,
KOVÁCS GÁBOR, KOVÁCS ZSOLT,
MÁROK TAMÁS, TÖRÖK HENRIK,
WALLENDUMS PÉTER

A borító fotóját
és a fotóillusztrációkat
UTASSY GYÖRGY
készítette

Hátsó borító:
PINTÉR CSABA

Lektorálta
GELLÉR TIBOR

ISBN 978-963-9369-68-9
ISSN 1419-4732

Szerkesztőség címe:
1027 Budapest, Medve utca 34-40.
Telefon: 355-6180 / Fax: 375-8378
e-mail: info@omvk.hu

Megjelent: 59 000 példányban

2011. ÉVI NAPTÁR

VADÁSZATI IDÉNYEK

Vadászható fajok	Vadászati idő
<i>Nagyvadfajok</i> Gímszarvasbika, golyóra érett – bika selejt – tehén, üdő, borjú Dámbika, golyóra érett – bika selejt – tehén, üdő, borjú Őzbak – suta, gida Muflonkos, muflonjuh, -jerke, -bárány Vaddisznó Szikaszarvas bika, -tehén, -üdő, -borjú Zerge*	szepetember 1.–október 31. szepetember 1.–január 31. szepetember 1.– február utolsó napja október 1.–december 31. október 1.–január 31. október 1.– február utolsó napja április 15.–szepetember 30. október 1.– február utolsó napja szepetember 1.– február utolsó napja egész évben szepetember 1.–december 31. vadászati idény nélkül
<i>Apróvadfajok</i> Mezei nyúl Üregi nyúl Fácánkakas – fácányútk* Fogoly* Vetési lúd, Nagylilik* Tökés réce, Csörgő réce, Szárccsa* Kerceréce* Erdei szalonka* Balkáni gerle Örvös galamb	október 1.–január 31. szepetember 1.–január 31. október 1.– február utolsó napja vadászati idény nélkül október 1.–december 31. október 1.–január 31. szepetember 1.–január 31. október 1.–január 31. vadászati idény nélkül augusztus 15.– február utolsó napja augusztus 15.–október 31.
<i>Egyéb apróvadfajok</i> Róka, Pézsmapocok, Nyestkutya, Mosómedve Házi görény, Nyest Borz, Aranyakál Dolmányos varjú, Szarka* Szajkó*	egész évben szepetember 1.– február utolsó napja június 1.– február utolsó napja július 1.– február utolsó napja augusztus 1.– február utolsó napja

* a jogszabályban felhívott feltételekkel

Január

„A Foglyok hó alá beásott fekvéseikben vagy íszkeikben összebújva lapulnak meg, s élelmöket leginkább éjszaka keresik ugyan, azonban éhségtől kínszerűtve csűrökben, szénáskertekben, gazos és bokros helyeken, sőt utolsó inségben az utakon fényes nappal is megjelennek.”

Pák Dienes – Vadászattudomány, 1829

A január csak a naptári évnek a kezdete – a vadászévnak a kellős közepe. A vadgazdának a téli hónapokban van a legtöbb dolga. Nagyvadas és apróvadas területeken egyaránt ekkor kell a legintenzívebben etetni. Különösen fontos, hogy a már bejárattott etetőknél a vad mindig találjon táplálékot, mert számít rá.

A sok kisebb etető sokszor hasznosabb, mint néhány nagy. A hidegben és főként a nagy hóban a mozgás sok energiát emészt föl, ezért a legtöbb vad nem megy el, ha az etető túl messzire van. Ha nagy a hó, s különösen, ha megfagyott, terepjárával vagy traktorral járjuk körbe a terület főbb közlekedési útvonalait: a nyomon minden vad eljár.

A vadász dolga januárban az önmérséklet. A hónap vége felé már nem kell végighajtani a terület összes vadbúvó sűrűjét, és a nagy özcsapatok autós kerengtetése is sok kárt okoz. Ha eddig még nem sikerült meglőni a megfelelő mennyiségű tarvadat, az állomány minél csekélyebb mértékű zavarásával vadászunk, lehetőleg magaslesről!

Zsákmányolási szenvedélyünket irányítsuk a rókákra! Január vége felé beindul a párzás. Ilyenkor a róka sokat mozog, követi a vonszalékot, jól reagál a hívásra.

Márok Tamás

Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta	
1. Szombat	7.31	16.03	4.48	13.21		17. Hétfő	7.25	16.22	13.45	5.18	
2. Vasárnap	7.31	16.04	5.51	14.14		18. Kedd	7.25	16.24	14.54	6.09	
3. Hétfő	7.31	16.05	6.45	15.15		19. Szerda	7.24	16.25	16.11	6.52	○
4. Kedd	7.31	16.06	7.28	16.21	●	20. Csütörtök	7.23	16.27	17.31	7.27	
5. Szerda	7.31	16.07	8.02	17.29		21. Péntek	7.22	16.28	18.53	7.56	
6. Csütörtök	7.31	16.09	8.30	18.37		22. Szombat	7.21	16.29	20.14	8.22	
7. Péntek	7.30	16.10	8.53	19.43		23. Vasárnap	7.20	16.31	21.34	8.46	
8. Szombat	7.30	16.11	9.13	20.47		24. Hétfő	7.19	16.32	22.53	9.10	
9. Vasárnap	7.30	16.12	9.32	21.50		25. Kedd	7.18	16.34	--	9.36	
10. Hétfő	7.29	16.13	9.50	22.53		26. Szerda	7.17	16.35	0.12	10.04	☾
11. Kedd	7.29	16.15	10.09	23.57		27. Csütörtök	7.16	16.37	1.28	10.38	
12. Szerda	7.28	16.16	10.30	--	☾	28. Péntek	7.15	16.39	2.39	11.19	
13. Csütörtök	7.28	16.17	10.54	1.02		29. Szombat	7.14	16.40	3.44	12.09	
14. Péntek	7.27	16.18	11.23	2.08		30. Vasárnap	7.13	16.42	4.40	13.06	
15. Szombat	7.27	16.20	12.00	3.14		31. Hétfő	7.12	16.43	5.26	14.10	
16. Vasárnap	7.26	16.21	12.47	4.19							

fotó: Utassy György

Február

„A vizivadak, mellyek tőlünk elnem távoztak, egyik olvásból másikba repdesve élelmőket a szerint mint az előbbi hónapban keresik, s a Ruczák némelly fajai valamint Vadludak is időlágulástól kecsegtetvén húzódni kezdenek.”

Pák Dienes – Vadászattudomány, 1829

Noha februárban még vadászható a fácánkakas, az őzsuta és gida, a gím- és dámtarvad, valamint a vaddisznó, ám minden vadgazda bölcsen teszi, ha februárban már nem vadászik.

A tél eddigre már megviseli a vadállományt, a kocák malacoznak, a nyulak fiatalnak, a kacsák vonuláshoz készülődnek, s lassan párba állnak. A suták, tehének magzata már nagy, a bakok az agancsépítés érzékeny időszakában vannak, a bikák ekkor kezdik hullajtani fejdíszüket. A vadászra ilyenkor leginkább csak óvatos szemlélés céljából van szükség a területen. Ez az időszak a legalkalmasabb a megmaradt törzsállomány felmérésére, ekkor lehet elvégezni legpontosabban a vadlétszám-becslést, meg lehet határozni a gazdálkodási célokat.

Persze a rókavadászat buzgón folytatható, nem csak fegyverrel, de az ugrasztás módszerével is. Egy-egy kotorékban két-három róka is lehet, és az apró, kitaróan ugató eb könnyen kizavarhatja őket.

Természetesen az etetést tovább kell folytatni, de a vadász jobban jár, ha februárban csak ritkán megy ki a területre, s többet ül otthon a karosszékében, a könyvtárát lapozgatja, és a szalonkákra ábrándozik.

Márok Tamás

Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta		Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta	
1. Kedd	7.10 16.45	6.03 15.16		17. Csütörtök	6.46 17.10	16.22 5.53	
2. Szerda	7.09 16.46	6.32 16.23		18. Péntek	6.45 17.11	17.45 6.21	○
3. Csütörtök	7.08 16.48	6.57 17.30	●	19. Szombat	6.43 17.13	19.08 6.47	
4. Péntek	7.06 16.49	7.18 18.34		20. Vasárnap	6.41 17.14	20.31 7.12	
5. Szombat	7.05 16.51	7.38 19.38		21. Hétfő	6.39 17.16	21.53 7.38	
6. Vasárnap	7.04 16.53	7.56 20.41		22. Kedd	6.38 17.18	23.12 8.07	
7. Hétfő	7.02 16.54	8.15 21.44		23. Szerda	6.36 17.19	--- 8.40	
8. Kedd	7.01 16.56	8.35 22.48		24. Csütörtök	6.34 17.21	0.28 9.19	
9. Szerda	6.59 16.57	8.57 23.53		25. Péntek	6.32 17.22	1.37 10.07	☾
10. Csütörtök	6.58 16.59	9.24 ---		26. Szombat	6.30 17.24	2.36 11.02	
11. Péntek	6.56 17.00	9.56 0.58	☾	27. Vasárnap	6.29 17.25	3.25 12.03	
12. Szombat	6.54 17.02	10.37 2.01		28. Hétfő	6.27 17.27	4.04 13.09	
13. Vasárnap	6.53 17.04	11.28 3.01					
14. Hétfő	6.51 17.05	12.30 3.55					
15. Kedd	6.50 17.07	13.42 4.42					
16. Szerda	6.48 17.08	15.00 5.20					

Március

„Az erőszakos madarak mérges viaskodással s hangos vijjogással fognak a párzáshoz, a Szarka tojik s tojásait ülni kezdi, a Holló és Varjúk pedig fészkelnek.”

Pák Dienes – Vadászattudomány, 1829

Márciusra immár újra mint a szalonkaválás hónapjára gondolhatunk. Ám előrelátóan cselekszik, aki minden hajnali les után betervez egy kis területbejárást, és a bakok megfigyelésével tölti az időt. Ha már úgyis fölkel olyan korán!...

Nagy hiba hóolvadáskor abbahagyni az etetést! Egyfelől ilyenkor a táplálékbázis még szűk. Másrészt, különösen az őzeknél – ha rákényszerülnek a zöldtakarmány legelésére –, a hirtelen táplálékváltás könnyen hasmenést okozhat, amely jobb esetben is kondícióromlással, de akár az állat elhullásával is járhat. Márciusban még etetni kell, noha mind kevesebb szemes takarmány fogy már ilyenkor.

A vadgazda fontos teendője a csapdázás megkezdése. Az utóbbi évek legörvendetesebb ragadozógyérítési újdonsága a Larsen-csapda, amellyel a terület szarka- és bizonyos mértékig szürkevarjú-állománya is igen hatékonyan csökkenthető. A csapdába csalimadár is kell, és érdemes a csapdák helyét időnként változtatni.

Ekkor tudjuk föltérképezni a lakott kotorekókat, amelyekkel aztán májusban lesz majd dolgunk.

Márok Tamás

Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta	
1. Kedd	6.25	17.28	4.36	14.15		17. Csütörtök	5.53	17.52	15.12	4.18	
2. Szerda	6.23	17.30	5.02	15.20		18. Péntek	5.51	17.53	16.35	4.44	
3. Csütörtök	6.21	17.31	5.24	16.25		19. Szombat	5.49	17.55	17.58	5.10	○
4. Péntek	6.19	17.33	5.44	17.29	●	20. Vasárnap	5.47	17.56	19.22	5.36	
5. Szombat	6.17	17.34	6.03	18.32		21. Hétfő	5.45	17.57	20.46	6.04	
6. Vasárnap	6.15	17.36	6.22	19.35		22. Kedd	5.43	17.59	22.06	6.37	
7. Hétfő	6.13	17.37	6.41	20.38		23. Szerda	5.41	18.00	23.21	7.15	
8. Kedd	6.11	17.39	7.03	21.42		24. Csütörtök	5.39	18.02	-- --	8.01	
9. Szerda	6.09	17.40	7.28	22.46		25. Péntek	5.37	18.03	0.26	8.56	
10. Csütörtök	6.07	17.42	7.58	23.49		26. Szombat	5.35	18.04	1.20	9.56	☾
11. Péntek	6.05	17.43	8.35	-- --		27. Vasárnap	5.33	18.06	2.03	11.01	
12. Szombat	6.03	17.44	9.20	0.49		28. Hétfő	5.31	18.07	2.37	12.07	
13. Vasárnap	6.01	17.46	10.16	1.44	☾	29. Kedd	5.29	18.09	3.05	13.13	
14. Hétfő	5.59	17.47	11.21	2.32		30. Szerda	5.27	18.10	3.29	14.18	
15. Kedd	5.57	17.49	12.33	3.13		31. Csütörtök	5.25	18.12	3.50	15.21	
16. Szerda	5.55	17.50	13.51	3.48							

fotó: Lóki Csaba

Április

„Tart ugyan még a Fácány párzása, azonban a tojók tojni is kezdenek, s tojásuktól a varjúk szarkák és apró ragadozó állatok által gyakran megfosztatnak, noha a párzó kakasok soványak, a feleslegeseket mindazáltal még most is puskázza a vadász.”

Pák Dienes – Vadászattudomány, 1829

Bánjunk óvatosan a csapdázással! A szárnyas kártevőket nem kiirtani akarjuk területünkéről, csak gyéríteni, állományukat kordában tartani. Fő cél, hogy minél kevesebb fácán-, fogoly- és énekesmadár-fészket fOSSzanak ki. Néhány párra szükség van a szanitécmunkában való közreműködésre, no és azért, hogy a baglyoknak, vércséknek legyen elég fészkelőhelye.

Az etetést lassan abbahagyhatjuk. Olyan lassan, ahogy a természet erőre kap. Hosszú tél, főleg hosszan megmaradó hótakaró esetén tovább kell segítenünk az állományt; ha hamar kiszárad, előbb föl hagyhatunk a takarmányozással.

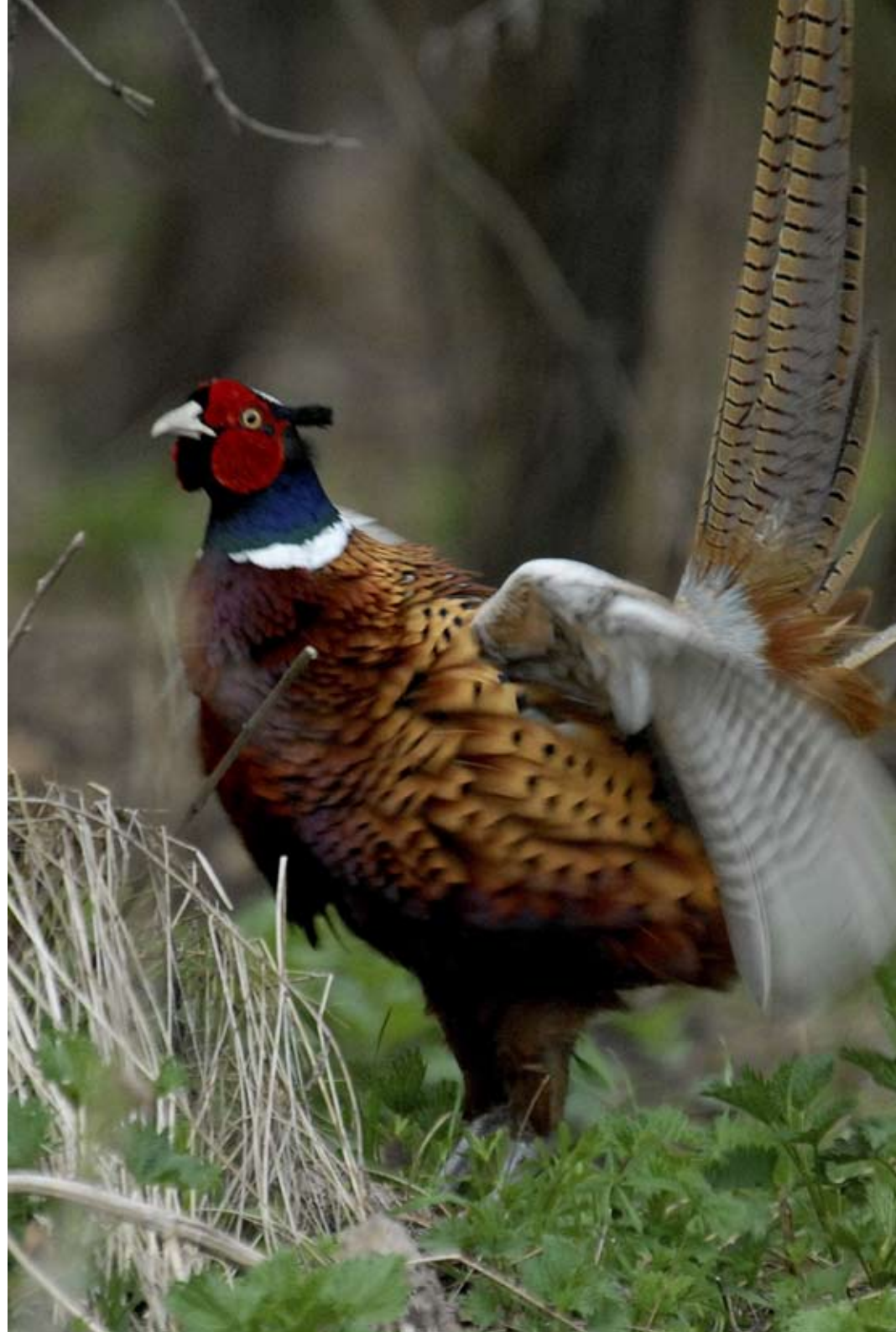
Hagyományos vadgazdateendő volt áprilisban a fészekmentés. Egy jó vizslával végigkutatták a kaszálásra szánt területeket, az ott talált fácán- és fogolyfészkekből összegyűjtötték a tojásokat, majd otthon kikeltették őket. Ma nem hallani efféle mentésről.

Áprilisban kezdődik a bakvadászat. Előtte azonban folytatódik a bakok alapos megfigyelése, ami a vadászatot, azaz a vadásztatást nagyon megkönnyíti. Egy-egy ígéretes bak revierjéhez vigyünk hordozható lest, egy alkalmas erdőszélre, tanyahelyhez tisztítsunk ki cserkelőutat!

Márok Tamás

Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta	
1. Péntek	5.23	18.13	4.09	16.24		17. Vasárnap	4.52	18.36	18.12	4.01	
2. Szombat	5.21	18.14	4.28	17.27		18. Hétfő	4.50	18.37	19.36	4.31	○
3. Vasárnap	5.19	18.16	4.47	18.30	●	19. Kedd	4.48	18.38	20.55	5.07	
4. Hétfő	5.17	18.17	5.09	19.34		20. Szerda	4.46	18.40	22.07	5.50	
5. Kedd	5.15	18.19	5.33	20.38		21. Csütörtök	4.45	18.41	23.08	6.43	
6. Szerda	5.13	18.20	6.02	21.41		22. Péntek	4.43	18.43	23.57	7.43	
7. Csütörtök	5.11	18.21	6.36	22.42		23. Szombat	4.41	18.44	-- --	8.49	
8. Péntek	5.09	18.23	7.19	23.38		24. Vasárnap	4.39	18.45	0.36	9.56	
9. Szombat	5.07	18.24	8.10	-- --		25. Hétfő	4.38	18.47	1.07	11.03	☾
10. Vasárnap	5.05	18.26	9.10	0.27		26. Kedd	4.36	18.48	1.32	12.09	
11. Hétfő	5.03	18.27	10.18	1.09	☾	27. Szerda	4.34	18.50	1.54	13.13	
12. Kedd	5.02	18.28	11.31	1.45		28. Csütörtök	4.32	18.51	2.14	14.16	
13. Szerda	5.00	18.30	12.48	2.16		29. Péntek	4.31	18.52	2.33	15.18	
14. Csütörtök	4.58	18.31	14.06	2.43		30. Szombat	4.29	18.54	2.53	16.21	
15. Péntek	4.56	18.33	15.27	3.08							
16. Szombat	4.54	18.34	16.49	3.34							

fotó: Blaumann Ödön

Május

„Hattyú, Vadlúd és Lilik a szelid kis libához csaknem mindenben hasonló fiaival víz-szél felé tart, hol gyenge sást, vadlencsét s pászitot kaphat, s a két utóbbi, csendes éjszakákon, közel levő életkehez is kilábol.”

Pák Dienes – Vadászattudomány, 1829

Tojásmentés helyett ma inkább fácánt nevelünk. Alig alkalmazzák a kotlóssal való nevelést, amely a legjobb tenyésztett fácánt eredményezi, mert fogadott gyermekeit a tyúkanyó megtanítja az élelemkeresésre és a rejtőzködés jelentőségére.

A fácántenyésztés ebben a hónapban az apróvadas terület gazdáinak a legfőbb elfoglaltsága. Jó volna azonban, ha legalább ekkora figyelmet és energiát fordítanának az élőhely javítására, a mozaikszerű vadföldművelésre, az elhagyott tanyák megvásárlására – ahol a terület begazosodhat, és különféle gyümölcsfák is teremnek –, de legalább ilyen fontos a ragadozók gyérítése.

A kotorékoznak ez a másik intenzív időszaka, amikor a kisorák számát lehet eredményesen csökkenteni egy fogós kutyával. A szarkák és dalmányos varjak fészek körüli – ideylen kívüli, hatósági engedéllyel történő – vadászatának itt van az ideje. A lakott borzkotorékokat újra fel kell térképezni, hiszen június 1-től kezdődhet a csíkos fejűek vadászati idenye.

Márok Tamás

Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta	
1. Vasárnap	4.27	18.55	3.14	17.25		17. Kedd	4.05	19.16	19.43	3.39	○
2. Hétfő	4.26	18.56	3.37	18.29		18. Szerda	4.03	19.18	20.50	4.27	○
3. Kedd	4.24	18.58	4.04	19.33	●	19. Csütörtök	4.02	19.19	21.46	5.24	
4. Szerda	4.23	18.59	4.37	20.35		20. Péntek	4.01	19.20	22.30	6.29	
5. Csütörtök	4.21	19.01	5.18	21.33		21. Szombat	4.00	19.21	23.05	7.38	
6. Péntek	4.20	19.02	6.07	22.25		22. Vasárnap	3.59	19.22	23.33	8.48	
7. Szombat	4.18	19.03	7.05	23.09		23. Hétfő	3.58	19.23	23.57	9.55	
8. Vasárnap	4.17	19.05	8.10	23.46		24. Kedd	3.57	19.25	---	11.01	☾
9. Hétfő	4.15	19.06	9.20	---		25. Szerda	3.56	19.26	0.18	12.05	
10. Kedd	4.14	19.07	10.34	0.17	☾	26. Csütörtök	3.55	19.27	0.38	13.08	
11. Szerda	4.12	19.09	11.49	0.45		27. Péntek	3.54	19.28	0.57	14.11	
12. Csütörtök	4.11	19.10	13.06	1.10		28. Szombat	3.53	19.29	1.17	15.14	
13. Péntek	4.10	19.11	14.25	1.34		29. Vasárnap	3.53	19.30	1.40	16.18	
14. Szombat	4.08	19.13	15.45	1.59		30. Hétfő	3.52	19.31	2.06	17.22	
15. Vasárnap	4.07	19.14	17.06	2.27		31. Kedd	3.51	19.32	2.37	18.26	
16. Hétfő	4.06	19.15	18.27	2.59							

foto: Lóki Csaba

Június

„... azon öreg Ruczák pedig, melyeknek tojásaik elszedettek vagy ragadozó állatok s erőszakos madarak által elhordattak, újra párzanak s másodszori tojásaikat fűben vagy nagy gazban gondosabban rejtik el.”

Pák Dienes – Vadásztudomány, 1829

Júniusban nagy jelentősége van a vadkárelhárító vadászatoknak. A disznó lenne a célpontunk, amely lassan már az egész ország területén megtalálható. A vaddisznók és a szarvasok különösen az érő gabonában tudnak csúnya károkat okozni. Sok társaságnál ilyenkor a mezőgazdasági részeken föloldják a vendég hívás korlátozását. Egyes helyeken szarvas ünnö elejtésére adnak ki külön engedélyt, ami nemcsak vadászatot, de bizonyos mértékben riasztást is jelent. A vadkár elhárítása a vadgazda feladata, de nem csak a vadőröké! Akkor eredményes, ha minél többen és minél gyakrabban vadásznak a veszélyeztetett területeken.

Ma már kocára sincs tilalmi idő, ám igaz vadászember nem lövi el a malacok mellől az anyjukat. A gabonában legyünk különösen óvatosak, mert a nagy koca kilátszik, az apró malacok nem. Ma már sokszor egy 40 kilós süldőnek is vannak malacai, de semmiképpen se a nagy kockát válasszuk!

A kistrókák már kijárnak a kotorékból. S noha aranyosak, amint játszadoznak, de bizony minden kistróka sok kiscacát meg kisnyulat eszik meg, s akkor majd nagy róka lesz belőle – ha ilyenkor meg nem löjük! Amióta nincs veszettség, a róka állományát is csak mi, vadászok szabályozzuk.

Márok Tamás

Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta	
1. Szerda	3.50	19.33	3.15	19.26	●	17. Péntek	3.45	19.44	21.02	5.17	
2. Csütörtök	3.50	19.34	4.02	20.20		18. Szombat	3.45	19.44	21.33	6.28	
3. Péntek	3.49	19.35	4.58	21.08		19. Vasárnap	3.46	19.44	21.59	7.38	
4. Szombat	3.49	19.36	6.02	21.47		20. Hétfő	3.46	19.45	22.22	8.45	
5. Vasárnap	3.48	19.36	7.12	22.21		21. Kedd	3.46	19.45	22.42	9.51	
6. Hétfő	3.48	19.37	8.25	22.49		22. Szerda	3.46	19.45	23.01	10.55	
7. Kedd	3.47	19.38	9.39	23.14		23. Csütörtök	3.46	19.45	23.21	11.58	☾
8. Szerda	3.47	19.39	10.55	23.38		24. Péntek	3.47	19.45	23.43	13.01	
9. Csütörtök	3.47	19.39	12.11	--	☾	25. Szombat	3.47	19.45	--	14.04	
10. Péntek	3.46	19.40	13.28	0.02		26. Vasárnap	3.47	19.45	0.07	15.08	
11. Szombat	3.46	19.41	14.46	0.28		27. Hétfő	3.48	19.45	0.36	16.12	
12. Vasárnap	3.46	19.41	16.05	0.58		28. Kedd	3.48	19.45	1.11	17.14	
13. Hétfő	3.46	19.42	17.21	1.33		29. Szerda	3.49	19.45	1.54	18.12	
14. Kedd	3.46	19.42	18.32	2.16		30. Csütörtök	3.49	19.45	2.46	19.02	
15. Szerda	3.45	19.43	19.33	3.08	○						
16. Csütörtök	3.45	19.43	20.22	4.09							

fotó: Turóczy Anett

Július

„Ugarföldeken, gyeptrészekben, zabban, s leginkább kukoriczában választja tartózkodása- helyét az öreg Nyúl, s nagy melegben árnyékos helyekre vonul: a süldők pedig a még fennálló életekben vagy sűrű bokrok között lappangnak.”

Pák Diénes – Vadásztudomány, 1829

A határ terített asztal. Táplálék van bőven, víz azonban nem mindig. (A tavalyi árvizes-belvizes év kivételt jelentetett.) Ha aszály van, fontos, hogy a területen a vad vizet találjon! Nagyon beváltak a napelemes kutak, amelyek folyamatosan szivattyúznak kis mennyiségű friss vizet. (Nota bene, ezeket sok állat téli fagy idején is fölkeresi, mert máshol nem tud inni!) Ahol ez nem lehetséges, és nincs természetes víz, megteszi néhány nagyobb tartály, lehetőleg csöpögőre állítva, s kell alá egy tiszta tál, amelyből a vad és mindenféle védett madár is ihat.

A nyár a vadgazda számára a téli takarmány begyűjtését is jelenti. Ilyenkor kell szénát, búzát, tört szemet venni.

A hónap végén megkezdődik az őzek üzekedése. Az üzekedés nem igényel különösebb fölkészülést, esetleg csak sípjaink kipróbálását, tisztítását, újrahangolását. A tagi bakok meglövésének jó része erre az időszakra marad. A vezetők feladata, hogy a vadászokat arra serkentsék, hogy ezekben a hetekben próbálkozzanak. Ilyenkor két-három kimenetelből is biztosan meglőhetik a kívánt bakot. Szeptemberben ez sokkal nehezebb, sokszor csak kínkeservesen sikerül, meg aztán akkor már a jágereknek is van más dolguk.

Márok Tamás

for: Utassy György

Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta
1. Péntek	3.50	19.45	3.48	19.46	●	17. Vasárnap	4.03	19.36	20.25	6.28
2. Szombat	3.50	19.45	4.58	20.22		18. Hétfő	4.04	19.35	20.46	7.35
3. Vasárnap	3.51	19.44	6.12	20.53		19. Kedd	4.05	19.34	21.06	8.40
4. Hétfő	3.52	19.44	7.28	21.19		20. Szerda	4.06	19.33	21.26	9.44
5. Kedd	3.52	19.44	8.44	21.44		21. Csütörtök	4.07	19.32	21.47	10.47
6. Szerda	3.53	19.43	10.00	22.08		22. Péntek	4.09	19.31	22.09	11.50
7. Csütörtök	3.54	19.43	11.17	22.33		23. Szombat	4.10	19.30	22.36	12.54
8. Péntek	3.55	19.42	12.34	23.01	☾	24. Vasárnap	4.11	19.29	23.07	13.57
9. Szombat	3.55	19.42	13.52	23.33		25. Hétfő	4.12	19.28	23.46	14.59
10. Vasárnap	3.56	19.41	15.07	---		26. Kedd	4.13	19.27	---	15.59
11. Hétfő	3.57	19.41	16.18	0.12		27. Szerda	4.14	19.25	0.34	16.52
12. Kedd	3.58	19.40	17.22	0.59		28. Csütörtök	4.16	19.24	1.32	17.39
13. Szerda	3.59	19.39	18.15	1.56		29. Péntek	4.17	19.23	2.38	18.19
14. Csütörtök	4.00	19.38	18.58	3.00		30. Szombat	4.18	19.21	3.51	18.52
15. Péntek	4.01	19.38	19.33	4.09	○	31. Vasárnap	4.19	19.20	5.08	19.21
16. Szombat	4.02	19.37	20.01	5.19						

Augusztus

„Szárnyakelt fiaikat különféle fiatal madarak fogdosására tanítgatják a ragadozó madarak, s a térhelyekre tartanak hol egeret, gyíkot, s bogarakat bőven található.”

Pák Dienes – Vadászattudomány, 1829

A nagy meleg megviseli a vadállományt. Ilyenkor is jelentősek az árnyat adó fasorok, kisebb-nagyobb erdőségek, ahol egy-egy zápor után a tócsákban tovább megmarad a víz.

Nagyon fontos volna, hogy a földművelők minél később tárcsázzák és szántsák be tarlóikat! Az itt sarjadó gyomok őznek és nyúlnak egyaránt jó táplálékot adnak. A mezei nyúlnak ebben az időszakban biztosítsunk lédús takarmányt, amely egyúttal vízpótlást is jelent!

Ez a hónap a nyúl számára jelentheti a legnagyobb inséget, a nagy kukorica- és napraforgótáblákban ugyanis alig talál valami eleséget, ezért képes éhen veszni. Azt reméltük, a kisebb táblanagyság előnyös lesz az apróvad számára. Igen ám, de sok helyen rengeteg miniparcella alakult ki. A néhány hektáros darabokra seregnyi tulajdonos jár ki, ami nagy zavarást jelent, miközben a kemizálás intenzív.

Nálunk most minden ragadozó madár védett. Néhány faj, különösen az egerészölyv és a barna rétihéja alaposan elszaporodott, ezért apróvadas területen meg kellene fontolni korlátozott gyérítésüket- vadgazdálkodási és természetvédelmi szempontból egyaránt.

Augusztus második fele nagyvadas területeken a bögésre való felkészülést jelenti. Lesépitést, javítást, a cserkelőutak kitisztítását, a dagonyák, itatók vízzel való föltöltését, ha szükséges. Igen hasznos néhány szóróra, vadföld szélére dinnyét, almát is kitenni.

Az apróvadas területek vadászainak figyelmét a közelgő szarvasidényben nem árt fölhívni rá: nem muszáj agyonlőni a területen megjelenő egy-két tarvadat, netán elcsámborgó fiatal bikát!

Márok Tamás

Napok	A Nap kelte	A Hold nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta	Napok	A Nap kelte	A Hold nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta
1. Hétfő	4.21	19.19	6.26	19.48	17. Szerda	4.41	18.53	19.52	8.35
2. Kedd	4.22	19.17	7.45	20.13	18. Csütörtök	4.43	18.52	20.14	9.38
3. Szerda	4.23	19.16	9.04	20.38	19. Péntek	4.44	18.50	20.38	10.41
4. Csütörtök	4.24	19.14	10.22	21.05	20. Szombat	4.45	18.48	21.08	11.43
5. Péntek	4.26	19.13	11.41	21.36	21. Vasárnap	4.47	18.46	21.43	12.45
6. Szombat	4.27	19.12	12.57	22.13	22. Hétfő	4.48	18.44	22.25	13.45
7. Vasárnap	4.28	19.10	14.09	22.57	23. Kedd	4.49	18.43	23.18	14.40
8. Hétfő	4.30	19.08	15.14	23.50	24. Szerda	4.51	18.41	--	15.29
9. Kedd	4.31	19.07	16.10	--	25. Csütörtök	4.52	18.39	0.19	16.12
10. Szerda	4.32	19.05	16.56	0.50	26. Péntek	4.53	18.37	1.28	16.48
11. Csütörtök	4.33	19.04	17.33	1.57	27. Szombat	4.55	18.35	2.42	17.20
12. Péntek	4.35	19.02	18.03	3.05	28. Vasárnap	4.56	18.33	4.01	17.48
13. Szombat	4.36	19.00	18.28	4.14	29. Hétfő	4.57	18.31	5.20	18.14
14. Vasárnap	4.37	18.59	18.51	5.21	30. Kedd	4.59	18.29	6.41	18.40
15. Hétfő	4.39	18.57	19.11	6.27	31. Szerda	5.00	18.27	8.02	19.07
16. Kedd	4.40	18.55	19.31	7.31					

fotó: Lóki Csaba

Szeptember

„A különféle költözőmadarak mindinkább takarodnak elfelé, az állandók pedig szőlős-gyümölcsös – és veteményes-kertekhez vagy ritkább erdőkbe húzódnak, s a következő télhez mintegy készülni látszanak.”

Pák Dienes – Vadásztudomány, 1829

Pár éve nagy vitát kavart, hogy szeptemberben megkezdődött a mezei nyúl vadászati idenye. Sokak szerint a süldők ilyenkor még túl kicsik, az idő túl meleg. Nos, ehhez annyit kell hozzátenni, hogy szeptemberben lehetett lőni a nyulat – de nem volt kötelező! Nem háborogni kell, hanem a helyi adottságoknak, az ideny jellegének, a nyúlmenyiségnek a függvényében helyben szabályozni a vadászatot! Azóta visszaállt az októberi idenykezdet, viszont az immár január 31-éig tart, amit más okból lehet vitatni. Szerbiában például az első vadászatok eredményeinek függvényében határozzák csak meg az adott évben hasznosítható mennyiséget. Nálunk az ismételt állománybecslés még nem kötelező, de minden vadgazda bölcsen teszi, ha ilyentájt fölméri, mi maradt meg az apróvad szaporulatából, s nem kell-e korrigálni a tavaszi terveket.

Immár csak szeptemberben kezdődik a récevadászat. Szerencsére hazánkban még természetes víz és igazi vad réce is van bőven. Ahol nagyszámban előfordul átvonuló vízivad, gondoskodni kell az éjszakai pihenőhelyek nyugalmáról. A nagyvadász területeken elkezdődik a minden vadász szívét megdobogtató szarvasbögés.

Márok Tamás

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Csütörtök	5.01	18.25	9.23	19.38		17. Szombat	5.23	17.53	19.43	10.34	
2. Péntek	5.03	18.23	10.43	20.14		18. Vasárnap	5.24	17.51	20.22	11.34	
3. Szombat	5.04	18.21	11.59	20.56		19. Hétfő	5.25	17.49	21.09	12.30	
4. Vasárnap	5.05	18.19	13.07	21.47	☾	20. Kedd	5.27	17.47	22.05	13.20	☾
5. Hétfő	5.07	18.17	14.06	22.45		21. Szerda	5.28	17.45	23.09	14.05	
6. Kedd	5.08	18.15	14.54	23.49		22. Csütörtök	5.29	17.43	---	14.43	
7. Szerda	5.09	18.13	15.34	---		23. Péntek	5.31	17.41	0.19	15.16	
8. Csütörtök	5.11	18.11	16.06	0.57		24. Szombat	5.32	17.39	1.33	15.45	
9. Péntek	5.12	18.09	16.32	2.04		25. Vasárnap	5.33	17.37	2.51	16.12	
10. Szombat	5.13	18.07	16.56	3.11		26. Hétfő	5.35	17.35	4.11	16.38	
11. Vasárnap	5.15	18.05	17.17	4.16		27. Kedd	5.36	17.33	5.33	17.06	●
12. Hétfő	5.16	18.03	17.37	5.20	☉	28. Szerda	5.38	17.31	6.56	17.36	
13. Kedd	5.17	18.01	17.57	6.24		29. Csütörtök	5.39	17.29	8.18	18.10	
14. Szerda	5.19	17.59	18.19	7.27		30. Péntek	5.40	17.27	9.39	18.52	
15. Csütörtök	5.20	17.57	18.43	8.30							
16. Péntek	5.21	17.55	19.10	9.33							

fotó: Utassy György

Október

„Magokra hagyatván a Róka-kölykök nagy ügyességgel ragadoznak, szőrökre nézve tisztulni, s szépülni kezdenek, téli laklyukat ásnak vagy odvas fákat keresnek, s nyalánkság gyanánt érett szilvát s szőlő szemeket szedegélnek.”

Pák Dienes – Vadásztudomány, 1829

Legkésőbb októberben meg kell kezdenünk a szoktató etetést! A vadnak meg kell tanulnia, hol talál kiegészítő táplálékot, s ez az időszak döntő jelentőségű, hogy megfelelő kondícióval vágjon neki a télnek. Októberben a bögésben legyengült gímikáknak ez a legfontosabb. De az őzba-koknak sem mindegy, hogy az új agancs építésének milyen erőállapotban kezdjenek neki.

Igen hasznos, ha vadföldjeink egy részét nem aratjuk le. Ha például van mód a kukorica kézzel való törésére, a termés 20-30 százalékát föltétlenül hagyjuk a száron, mert ezt a vad sokkal szívesebben fogyasztja, mint akár a legcsinosabb etető kínálatát! Gépi betakarításkor hagyjunk meg néhány csíkot! Gyöngye minőségű földeken nem is éri meg learatni a gabonát – a termést inkább betárcsázzák a földbe, s az őszre már újra kizöldül, jó táplálékot és búvóhelyet ad.

Márok Tamás

fotó: Utassy Gyöngy

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Szombat	5.42	17.24	10.53	19.41		17. Hétfő	6.04	16.53	19.59	11.15
2. Vasárnap	5.43	17.22	11.57	20.39		18. Kedd	6.06	16.51	20.58	12.00
3. Hétfő	5.44	17.20	12.51	21.42		19. Szerda	6.07	16.50	22.04	12.40
4. Kedd	5.46	17.18	13.34	22.49	☾	20. Csütörtök	6.09	16.48	23.14	13.13
5. Szerda	5.47	17.16	14.08	23.57		21. Péntek	6.10	16.46	---	13.43
6. Csütörtök	5.49	17.14	14.36	---		22. Szombat	6.11	16.44	0.27	14.10
7. Péntek	5.50	17.13	15.00	1.04		23. Vasárnap	6.13	16.42	1.43	14.36
8. Szombat	5.51	17.11	15.22	2.09		24. Hétfő	6.14	16.41	3.02	15.02
9. Vasárnap	5.53	17.09	15.43	3.13		25. Kedd	6.16	16.39	4.23	15.31
10. Hétfő	5.54	17.07	16.03	4.16		26. Szerda	6.17	16.37	5.46	16.03
11. Kedd	5.56	17.05	16.24	5.19		27. Csütörtök	6.19	16.36	7.08	16.42
12. Szerda	5.57	17.03	16.48	6.22	☉	28. Péntek	6.20	16.34	8.28	17.29
13. Csütörtök	5.58	17.01	17.14	7.24		29. Szombat	6.22	16.32	9.40	18.24
14. Péntek	6.00	16.59	17.45	8.26		30. Vasárnap	6.23	16.31	10.40	19.28
15. Szombat	6.01	16.57	18.22	9.27		31. Hétfő	6.25	16.29	11.29	20.36
16. Vasárnap	6.03	16.55	19.06	10.23						

November

„A hideg éjszakákon cserepesedni látszó vizekből a Vadludak, Lilikek, Ruczák, Szárcsák, Buvárok s más vízi vadak szemlátomást fogynak és költöznek: ellenben Hattyúk, Buvárludak és Jegesruczák a sík tavakon mutatkoznak.”

Pák Dienes – Vadászattudomány, 1829

Novemberben már javában kell etetni. Akinek van lehetősége rá, az száraz időben nagyobb mennyiségű takarmányt vigyen ki az etetőbe vagy az etető mellé, valamilyen raktárba. Ha aztán beáll az esőzés, és nagy a sár, kevesebbet vagy egyáltalán nem kell szállítani, csak kiszórni az ott lévő takarmányt.

Novemberre már megjönnek az őszi kacsák és a libák is. Egy nagyobb, nyugodt kukoricatárlóra nekik is szórhatunk ki kukoricát a kínálat növelése érdekében. Hamar meg fogják találni, odaszoknak, s vadászatuk lényegesen jobb eredménnyel kecsegtet. Persze ilyen helyekre elsősorban fizető vendégeket hívnak, hogy a befektetés megtérüljön. A tagok vadászatát világosan szabályozni kell.

A magnó vagy bármely elektronikus csalogatóeszköz használata nálunk tilos. Szabad azonban csalimadarakat és sípokat használni. Ezek az eszközök is igen hatásosak lehetnek eredményességünkre, különösen rosszabb látási viszonyok között.

Márok Tamás

Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta	
1. Kedd	6.26	16.28	12.07	21.46		17. Csütörtök	6.50	16.06	22.13	11.45	
2. Szerda	6.28	16.26	12.38	22.54	☾	18. Péntek	6.52	16.05	23.26	12.12	☾
3. Csütörtök	6.29	16.24	13.04	---		19. Szombat	6.53	16.04	---	12.37	
4. Péntek	6.31	16.23	13.27	0.01		20. Vasárnap	6.55	16.03	0.40	13.02	
5. Szombat	6.32	16.22	13.48	1.05		21. Hétfő	6.56	16.02	1.57	13.28	
6. Vasárnap	6.34	16.20	14.08	2.08		22. Kedd	6.58	16.01	3.16	13.57	
7. Hétfő	6.35	16.19	14.29	3.11		23. Szerda	6.59	16.01	4.37	14.32	
8. Kedd	6.37	16.17	14.52	4.13		24. Csütörtök	7.00	16.00	5.57	15.14	
9. Szerda	6.38	16.16	15.17	5.16		25. Péntek	7.02	15.59	7.14	16.05	●
10. Csütörtök	6.40	16.15	15.47	6.18	○	26. Szombat	7.03	15.58	8.21	17.06	
11. Péntek	6.41	16.13	16.22	7.20		27. Vasárnap	7.04	15.58	9.17	18.15	
12. Szombat	6.43	16.12	17.05	8.18		28. Hétfő	7.06	15.57	10.01	19.26	
13. Vasárnap	6.44	16.11	17.55	9.11		29. Kedd	7.07	15.56	10.37	20.37	
14. Hétfő	6.46	16.10	18.52	9.59		30. Szerda	7.08	15.56	11.05	21.47	
15. Kedd	6.47	16.08	19.55	10.39							
16. Szerda	6.49	16.07	21.03	11.14							

December

„Némely Sas és Ölyv – félék, Baglyok, Hollók, Varjúk és Szarkák maradván nálunk, helységek s majorok körül ragadozással tengődnek s kivált a fácányokat, foglyokat, tyúkokat és galambokat pusztítják.”

Pák Dienes – Vadászattudomány, 1829

Minél keményebb a hideg, minél magasabb a hó, annál több takarmány fogy. S annál eredményesebbek lehetnek az apróvad hajtások, hisz a vad a védett sűrűkbe, fásorokba, gázosokba szorul össze. Ezzel azonban nem szabad visszaélni! Minél keményebb az idő, annál mértékletesebben vadászunk! Nem éhes ragadozók vagyunk, hanem vadászok.

Erős fagyban vigyázni kell, hogy a lédús takarmány meg ne fagyjon, mert bélgyulladást okozhat. Van, aki ezt úgy oldja meg, hogy a silóba sót kever. Hasznos, olcsó takarmány a vadgesztenye, amely tápláló, és nem fagy meg. Csak az összegyűjtése nyűgös.

Decemberben célszerű befejezni az őzsuta- és gidavadászatot. Nem mondom, hogy az év elején még nem lőhetünk néhány legyengült vagy beteg példányt, de a lelövések zöme az év végére essen!

Karácsony, szilveszter előtt azért egy-két jó apróvad vadászat, gazdag zsákmány dukál! A vad ünnepi eledel, emeli az ünnep fényét. Egyben egész éves munkánk értelmét is adja.

Karácsonykor a vadat is várja terített asztal, fegyvereinket hagyjuk otthon és bőségesen etessük erdő, mező lakóit!

Márok Tamás

Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta	
1. Csütörtök	7.10	15.55	11.30	22.53		17. Szombat	7.25	15.54	23.42	11.06	
2. Péntek	7.11	15.55	11.52	23.58	☾	18. Vasárnap	7.26	15.54	---	11.31	☾
3. Szombat	7.12	15.54	12.13	---		19. Hétfő	7.27	15.54	0.58	11.57	
4. Vasárnap	7.13	15.54	12.33	1.01		20. Kedd	7.27	15.55	2.15	12.28	
5. Hétfő	7.14	15.54	12.56	2.04		21. Szerda	7.28	15.55	3.33	13.05	
6. Kedd	7.15	15.53	13.20	3.06		22. Csütörtök	7.28	15.56	4.49	13.50	
7. Szerda	7.16	15.53	13.48	4.08		23. Péntek	7.29	15.56	6.00	14.46	
8. Csütörtök	7.18	15.53	14.21	5.11		24. Szombat	7.29	15.57	7.01	15.50	●
9. Péntek	7.19	15.53	15.02	6.10		25. Vasárnap	7.30	15.57	7.52	17.01	
10. Szombat	7.20	15.53	15.49	7.06	○	26. Hétfő	7.30	15.58	8.32	18.14	
11. Vasárnap	7.20	15.53	16.45	7.56		27. Kedd	7.30	15.59	9.04	19.26	
12. Hétfő	7.21	15.53	17.47	8.40		28. Szerda	7.31	16.00	9.31	20.35	
13. Kedd	7.22	15.53	18.55	9.17		29. Csütörtök	7.31	16.00	9.55	21.42	
14. Szerda	7.23	15.53	20.05	9.49		30. Péntek	7.31	16.01	10.16	22.47	
15. Csütörtök	7.24	15.53	21.16	10.16		31. Szombat	7.31	16.02	10.38	23.51	
16. Péntek	7.25	15.53	22.28	10.41							

fotó: Lóki Csaba

A VADLUDAK ÉS AZ EMBER

Kevés olyan vadmadár akad, amelyre a vadász és a Diana istennő által nem védelmzett, tehát nem vadászember egyaránt valamilyen tisztelettel, áhítattal tekint, amelyik az ember képzeletvilágában gyakorta megjelenő szimbólum. Az őszi égi országútján megjelenő, V alakban vonuló vadludak látványa minden igaz vadászember szívét megdobogtatja, de nemcsak számukra, hanem sokak számára is igaz élményt jelent. A vonuló vadlúdsokaság megihlette a költőket, írók lelkét, a mesemondók képzeletét. Írásunk bevezetője, Áprily Lajos verse talán legszebben adja át azt a hangulatot, amit az őszi vadlúdcsapat látványa adhat az embernek.

A különleges életmódú libák világára már régóta felfigyelt az ember. Gyermekkorunk meséinek szereplői, közmondásaink alanyai (pl.: sok lúd disznót győz; akármeddig neveled a libát, csak lúd lesz abból), tudományos kutatások főszereplői (pl.: a Nobel-díjas tudós, Konrad Lorenz megfigyelései a kislibák bevésődésének – imprinting – folyamatáról). Szoros párkapcsolatuk, a fiókanevelésük gondossága példa lehet az ember számára is. A vadludak iránti érdeklődés hívta életre a tatai Öreg-tó partján az utóbbi években november közepének hétvégéjén a „Vadlúdsokadalom” rendezvényt, amelynek legnagyobb látványossága az alkonyuló égbolt palettájának háttérével a leengedett vízű tó medrébe behúzó sok ezer vetési lúd zsinatoló tömege.

A vadludakról lesz szó a továbbiakban, ezekről a számunkra olykor nehezen megfigyelhető, ezért kissé misztikusnak tűnő, különleges életmódú madarakról, amelyek egykoron hazánk mocsarainak, nádasainak, szélfúttá pusztaságainak, tavainak jellegzetes madarai voltak százezerszámra az őszi–tavaszi időszakban. Napjainkra Magyarország már talán nem „vadlúdnagyhatalom”, de azért ha a november eleji libahúzás a bealkonyodó égboltú Fertő-tájon, a tatai Öreg-tó vagy a Hortobágy valamelyik halastavának partján éri az embert, a vízre húzó madarak látványa nem mindennapi élményt kínál! E mellett még vadászélményt is adhat a libatömeg, hiszen két északi lúdfaj szabályszerű elejtésére is lehetőség adódik a hatályos vadászati törvény alapján.

A VADLUDAKRÓL ÁLTALÁBAN

A vadludak a madarak rendszertanában a lúdalakúak rendjébe (*Anseriformes*) tartozó récefélék családjának (*Anatidae*) tagjai. Hazai képviselőik a hattyúfajok (*hattyúformák*), a ludak (*lúdformák*) és a récefajok (*réceformák*). A család egyik legnagyobb termetű faja a nálunk (is) egyre gyarapodó létszámú bütykös hattyú; ez egyben a Föld egyik legnagyobb tömegű madara, amelyik aktív repülésre képes (*a gúnár 12–14 kg-os tömegű*). A valódi ludak (*Anserini*) zöme is nagyobb termetű – különös, de Európában legnagyobb az Észak-Amerikából származó, de a kontinens északi részén már honosodott kanadai lúd, amely 5,5–6,5 kg tömegű is lehet.

A legtöbb lúdra jellemző az áramvonalas, palack alakú testforma, a teljes úszóhárttyús láb, a lemezes csőr (*az Ausztráliában honos ujjas lúd lábujjai között nincs úszóhárttyú*).

A valódi ludak hímje a gúnár, a nőstény a tojó. A ludak általában talajszintre, felszínközébe (*a távolabbi rokon ásóludak a talajszint alá*) építik fészkeiket, tojásaik száma ritkán haladja meg a tízet. A kotlási idő általában egy hónap, mindkét szülő üli a tojásokat. A kikelő pelyhes fiókák (*kislibák*) fészekhagyók, felszáradásuk után követik a szülőket, önállóan képesek táplálkozni, a vízben úszni. A szülőpár nagy gondossággal óvja, vezeti a kicsiket, egészen ezek felnőtté válásáig.

A ludak döntően növényevők, a zöld növényi részeket a szárazföldön vagy vízben keresik, de magvakkal, kisebb részben állati eredetű táplálékkal is élnek. A vízben a táplék keresése köz-

Vadlúd voltam

„Valamikor vadlúd voltam,
Vadludakkal vándoroltam.
Nagy tavakért lelkesültem,
Tengeren is átrepültem.
Őszi fényben és homályban
Fel-feltámad régi vágyam:
Társaimmal útra kelni,
Fényt és felhőt úszva szelni.

Majd ha végem itt elérem,
Vadlúd formám visszakerem.
Jó barátok, ismerősök,
Hogyha jönnek bíbor ősök,
Nézzetek fel majd az égre,
Égen úszó vadlúd-ékre,
S ezt mondjátok eltűnődve:
Újra vadlúd lett belőle,
S most ott száll a V-seregben,
Hangja szól a fellegekben.”

Áprily Lajos

ben „tótágast” állnak, teljes testükkel ritkán buknak a víz alá.

A vadludak kiváló repülők, egyes fajok vonuláskor hatalmas távolságokat (több ezer km) képesek megtenni. Evezőtollaik hosszúak, szárnyuk erőteljes. A vízre szállva, lábukat előretartva, röviden siklanak a vízen, mielőtt belecsohbannak. A költőhelyükre visszaérkezve, rövidesen vedleni kezdenek, ekkor elvesztik evezőtollaikat, és időlegesen röpképtelenné is válnak (lohosodás). Az európai ludak nagyobb része a kon-

tinens északi tájain, leginkább az északi sarkkör fölötti zónában, a tundraterületeken költ. A számukra alkalmas időszak rövid, hiszen a májusi hóolvadáستól legfeljebb október elejéig tudnak kitarítani, aztán a kedvezőtlené váló időjárási feltételek miatt megindul a dél felé történő vándorlásuk.

A hazánkba érkező vadludak napi mozgása eltérő a récékéhez, különösen a vadászati szempontból fontos tőkés récééhez képest. A vadludak biztonságos éjszakázóhelyei a nagyobb állóvizek, így

leginkább a halastavak (pl.: a Hortobágyi-halastavak, Biharugra, Kardoskút, a szegedi Fehér-tó) vagy természetes tavaink, mint a Balaton, a Velencei-tó vagy a Fertő. Egyre nagyobb számban gyülekeznek a Tisza-tavon és más, nagy kiterjedésű vizeken is. Kora reggel a népes társaság csaknem egyszerre húz ki a környező gyepterületekre vagy tarlókra táplálkozni. Ezt követően késő délelőtt visszahúznak a vízre inni és pihenni. Kora délután egy másik kihú-

záson ismét táplálkozni indulnak, majd alkonyatkor szállnak vissza a vízfelszínre éjszakázni. Mozgásuknak ez a rendszeressége egyben a vadászati lehetőségeket is meghatározhatja.

A KÁRPÁT-MEDENCE JELENTŐSÉGE A VADLUDAK VONULÁSÁBAN

A Pannon régió több eurázsiai vadludfaj fontos vonuló- és telelőhelye. A Kárpát-medence mocsarai és füves pusztái még ma is kiemelkedő jelentőségű gyülekezőhelyek, és évről évre tízezres lúdcsapatokat vonzanak.

A vadlúdvonulás a XIX. század végén és a XX. század első felében nagy eseményt jelentett a madarakkal foglalkozó akkori kutatók és vadászok számára. A század elején még hatalmas, akár több százezres lúdtömegek vonultak át hazánkon. Napjainkban kevesebb az átvonulók száma, de ez nem csak a korábbi vadlúdvadászatok következménye, ugyanis a fészkelőterületeken komoly, kedvezőtlen változások történtek. A vonulási útvonal és a telelőhely is állandóan változik attól függően, hogy hol maradt még háborítatlan pihenő- és táplálkozóhely.

A XX. század első felének vadlúdmozgalmairól az akkori kutatók és vadászírók közleményeiből, vadászati beszámolóiból tájékozódhatunk (pl.: Nagy, 1924; Németh, 1934, 1938; Tarján, 1926; Vasvári, 1928; Sterbetz, 1967), amelyek kiemelik a vadludak őszi tömeges vonulását a Hortobágyon és más alföldi térségekben. A vadlúdvadászatok terítékadataiból következtethetünk a lúdcsapatok faji összetételére is. Felbukkannak a terítékekben ritkábban

előforduló lúdfajok is, a ma igen ritka kis lilik, amely egykoron még jelentős egyedszámúnak számított. A napjainkban már ugyancsak ritka vörösnakú lúd előfordulásáról is kapunk részletesebb adatokat. A hortobágyi vadászati beszámolókból képet kaphatunk a táj akkori képéről és az akkori madártömegekről. A mára nagyon megritkult kis lilik a XX. század elején többzres mennyiségben mutatkozott a Hortobágyon. A vadludak szempontjából fontosabb élőhelyként a pusztai vízállásokat és a füves szikes pusztákat emelik ki. Napjainkban a vadludak szempontjából igen jelentős pihenőhelyek, a halastavak akkoriban még nem léteztek, és a mocsaras területek töltötték be a pihenőhelyek szerepét.

Az 1960-as évektől napjainkig vadászati szakemberek, madárkutatók rendszeresen felméri a hazánkban gyülekező vadlúdtömegeket. Ezekből a vonulási adatokon kívül az ökológiai és természetvédelmi problémákról is információt kaphatunk. Kiemelendő *Sterbetz István* munkássága (1967a, 1967b, 1968, 1980), aki a ritkán megjelenő vadlúdfajok adatait számos közleményben, könyvben ismertette.

A Hortobágyot igen fontos vadlúdvonulási területként értékelik.

A Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karán (Sopron) *Faragó Sándor* vezetésével működik a Magyar Vízivadkutató Csoport. Ez koordinálja és összesíti az országos vízivad-szinkronszámlálások eredményeit. 1984-től működik a Magyar Vadlúdatbázis, amely a vonuló vadludak országos helyzetét mutatja be minden év augusztusa és áprilisa között. Ezekben az egyes vonulási idényekben megfigyelt vadludak mennyiségi viszonyain túl az adott évek vadászati statisztikáit is összesítik.

A HAZÁNKBAN ELŐFORDULÓ VADLÚDFAJOK

Az előzőekben leírtakból látható, hogy hazánk területe – különösen a sík vidéki alföldi, kisalföldi területek – európai jelentőségűek a vadludak vonulásában. A valódi vadludak közül hazánkban csak egy faj, a *nyári lúd* költ – egyre nagyobb számban –, az összes további vadlúdfaj gyakoribb-ritkább vonuló vagy kóborló. A teljesség igényével a következőkben röviden számba vesszük a nálunk előforduló vadlúdfajokat és azokat is, amelyek rendszertanilag távolibb rokonságban állnak a valódi ludakkal, de nevükben mégis „ludak” – egyben kevésbé ismertek.

A hazánkban rendszeresen megjelenő vadlúdfajok

Nyári lúd (*Anser anser*)

A nyári lúd, népies nevén a szőke liba a házi lúd egyik őse. Egykoron sokféle tartották megszelídítve az alföldi portákon. A „nyári” név utal arra, hogy ez a lúd a nyári időben is nálunk marad – tekintve, hogy költőfaj hazánkban. Nagy termetű, világosszürke színezetű lúdfaj, a testhossza 75–90 cm, szárnyfesztávolsága 147–180 cm. Az ugyancsak szürkés színű vetési lúdtól megkülönbözteti, hogy csőrén nincsen fekete minta, lába rózsaszínű, valamint nyaka és feje nem sötétebb, mint a teste.

Szárnyfedői szürkék, hasa egyszínű, nem keresztvasózott, bár az öreg madaraknál megfigyelhetőek fekete foltok.

Költési időben táplálékát főleg hínár, zsenge nádhajtás, fűfélék jelentik; a nyár derekától a gabonatarlókat, ősszel a kukoricatarlókat látogatja elszórt szemekért, illetve a zsenge gabonáért a frissen kelt őszi vetésekre jár.

Eurázsiai elterjedésű, a többi lúdhöz képest délebbre költ, főleg a mérsékelt égövi mocsarakban. Két alfaja ismert. A nyugati alfaj, az *A. anser* Európa nyugati és északi részén fordul elő; a keleti alfaj (*A. anser rubirostris*) közép- és kelet-európai, valamint ázsiai elterjedésű. A nyári lúdnak Európában öt nagyobb populációja maradt fenn: ezek Izlandon, Északnyugat-Skóciában,

Északnyugat-Európában, Közép-Európában és a Fekete-tenger partvidékén találhatóak. Ázsiában Oroszország középső és déli területein, valamint Mongóliában és Kína északi részén fészkel.

A magyarországi költőállomány a faji és élőhelyi védelemnek köszönhetően folyamatosan gyarapszik, mintegy 1100–1400 párra tehető.

Az európai populációk telelőterületeit Nyugat- és Dél-Európa, valamint Észak-Afrika tengerparti lagúnái, sós mocsarai jelentik. A Magyarországon átvonuló mennyiség nagyobbik része a Dunántúlon vonul át (3–12 ezer példány). Az utóbbi évtizedben hazai állománya növekedett vonulási időszakban: akár 30–40 000 példány is gyülekezhet Magyarországon (Faragó, 2001; 2002a; 2002b; 2004; 2005; Faragó–Gosztonyi, 2003). A Hortobágyon 400–500 pár fészkel, az átvonulók száma 6000–10 000 példány között alakul (Kovács–Ecsedi, 2004). A környező országokban (pl.: Ausztria) szabályozottan vadászható; nálunk védelem alatt áll, természetvédelmi értéke 50 000 Ft.

Nagy lilik (*Anser albifrons*)

Közepes testű lúdfaj, testhossza 65–78, szárnyfeszítávolsága 130–165 cm. Az öregek csőre egységesen rózsaszínű, a csőr fölött kifejezett fehér homlokfolt látható, amelyik nem éri el a fejtetőt. Lábuk narancssárga, hasi oldalukon széles, fekete keresztsávok találhatóak. A fiataloknak nincsen fehér homlokfoltjuk, és hasuk is egyszínű szürke.

Táplálékként zöld növényi részeket, valamint fűfélék, kukorica, búza, kakaslábú és a zöld muhar magvait fogyasztják.

A sarkvidéki cserjés tundrák tipikus fészkelő lúdfaja. A törzsalak, az *Anser albifrons albifrons* Eurázsia északi területein költ. Grönland délnyugati részén az *A. albifrons flavirostris* alfaj fészkel. Vonulása során ez a két alfaj fordul elő Európában. Az *Anser albifrons flavirostris* vonulása során Nyugat-Európa vidékeire jut el; hazánkban még nem észlelték. A törzsalak fontosabb telelőterületei a Brit-szigetek, az Atlanti-óceán nyugat-európai partvidéke, Közép-Európa (*Pannon régió*), a Fekete-tenger, Égei-tenger partvidéke (*Pontuszi régió*). Európai telelőhelyein eltérő egyed-számban gyülekezik. Északnyugat-Európában közel 1 millió, Közép-Európában 10–40 ezer,

a Fekete-tenger partvidékén 350–700 ezer, a Kaszpi-tenger mellett 15 ezer példányra tehető az évenként áttelelő/átvonuló nagy lilikek mennyisége (*Delany–Scott, 2002*).

Magyarországon ősszel és tavasszal nagy számban vonul át, de az időjárástól függően (*hóborítás, vizek befagyása*) télen is maradnak itt csapatok. A hazánkon átvonuló nagy lilikek megközelítőleg 85%-a az Alföldön vonul át, így a Hortobágyon átvonuló lúdcsapatok nagy része is nagy lilik. Magyarországon az évi átvo-

nuló mennyiség 1986–91 között az Alföldön 60 ezer, a Dunántúlon 6–9 ezer példány körül alakult. Az utóbbi évtizedben 45–107 ezer egyed között változott az átvonuló nagy lilikek száma, és a Dunántúlon is egyre nagyobb számban gyülekeztek nagyililik-csapatok (*Faragó, 1995, 2001; 2002a; 2002b; 2004; 2005; Faragó–Gosztorny, 2003*)

A nagy lilik az egyik vadászható vadlibánk, azonban az ország egyes területein csak külön rendelkezés alapján lóhető. Vadászati időnye általában október 1. és január 31. között lehetséges, naponta a teríték nem haladhatja meg a 4 darabot.

Kis lilik (*Anser erythropus*)

A legkisebb termetű szürke lúdfaj, testhossza 53–66 cm, szárnyfeszítávolsága 120–135 cm. A nagy lilikre hasonlít, de csőre élénkebb rózsaszínű, és a homlokfoltja felhúzódik egészen a fejtetőre. Összecsukott szárnyának hegye túlér a farkán.

Szemgyűrűje élénksárga. A fiataloknak fehér homlokfoltja és hasi sötét keresztsávjai nincse-

A XX. század elején Skandináviában mintegy 10 000 példány jelentette a fészkelő állományt. Jelenleg a *világviszonylatban a kihalás szélére sodródott* kis lilik európai fészkelő állományát (*Tucker–Health, 1994*) mindössze 1000–2600 példányra becsülik. A faj teljes világállománya 22 000–27 000 példány (*Delany–Scott, 2002*) lehet.

nek, de jellegzetes sárga szemgyűrűjük már látható.

Vonulása során kötődik a szikes pusztákhoz; fő táplálékát a fűfélék jelentik (*pl. sziki csenkesz, juhcsenkesz*), de a búza, libatop zöld részeit, a kukorica, muhar, búza, laboda, sásfélék magvait fogyasztja.

A 63–70 északi szélességi fok között, Skandináviától a Csendes-óceánig fészkel Eurázsia szubarktikus tájain. Itt a tajgán, az erdős és a kopár tundrán, tavak, mocsarak közelében költ. Telelőhelyeit Közép-Európában a Fekete-tenger partvidéke és a Kaszpi-tenger partvidéke jelenti. Magyarországi vonulása csaknem kizárólag a Tiszántúlon zajlik le. Legjelentősebb pihenőhelyei a Hortobágy és a biharugra–begécsi halastavak.

A Magyarországon 1920–40 között átvonuló vadlúdmennyiségből (*amely akár 700-800 ezer példányt is elérhetett*) a faj aránya elérhette 10–15%-ot. 1960 óta a vonuló kis lilikek száma erősen, folyamatosan csökkent (*Haraszthy, 1988*). Az 1986–91 közötti időszakban az éves maximumok 100–450 példány között alakultak, a közelmúltban pedig alig 30–50 kis lilik vonult át évente a Hortobágyon (*Faragó, 1995; Kovács és Tar, 2004*).

A kis lilik nemzetközi és hazai védelmi formája a legmagasabb státusú, nálunk a természetvédelmi értéke 1 000 000 Ft. Vonuló állományának védelme érdekében a nagy lilik vadászata is korlátozható – legfőképpen az összetéveszthetősége miatt.

Vetési lúd (*Anser fabalis*)

A nagy liliknél nagyobb termetű, testhossza 66–88 cm, szárnyfesztávolsága 147–175 cm. Szárnyfedőtollainak világos szegése jól látszik. Távolról a feje és hosszú nyaka a testnél sötétebbnek tűnik. Szürke hasa sávozatlan. A csőr színe fekete és narancssárga, esetenként fehér szegés is látható a tövén. Az öreg madarak lába narancs-, míg a fiataloké világosabb sárga.

Főként fűféléket, gyapjúsást, zuzmókat fogyaszt; hazánkban zöld növényi részekkel,

búzával, egyéb fűfélékkel, kukoricával táplálkozik.

Európa és Ázsia északi részén, Izlandtól, a Spitzbergáktól, Közép- és Észak-Skandináviától Kelet-Szibériáig húzódik a költőterülete. Az elterjedési területen öt alfajt különítenek el, amelyek közül a hazánkon átvonulók a tundrákon fészkelő *Anser fabalis rossicus* és a tajga, valamint az erdős tundra övezetében költő *Anser fabalis fabalis* alfajok közül származnak

(Sterbetz, 1976). Újabban a tundrai és a tajgai vetési ludat külön fajként kezelik. A vetési lúd telelőterületeit Európában az Ibériai-félsziget, az Atlanti-óceán partvidéke és a Pannon régió jelenti. A magyarországi vonulás főleg a Dunántúlra korlátozódik. Az átvonuló vetési ludak legnagyobb számban a Fertő-tájon, a Kis-Balaton, a Velencei-tó és a tatai Öreg-tó térségében csoportosulnak.

A hazánkon átvonuló teljes állomány mintegy 10%-a az Alföldön, 90%-a a Dunántúlon (80–120 ezer példány) vonul át évente (Faragó, 1995). A vetési lúd a nagy lilikhez hasonlóan vadászható faj, vadászati idenye október 1.–január 31. közötti.

Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*)

Az előzőekben felsorolt lúdfajoknál kisebb termetű, rövid nyakú madár. Testhossza 54–60 cm, szárnyfesztávolsága 110–125 cm. Színezete fel-tűnő, nyaka és fejének oldalsó része vörös. A test többi része fekete, a mellén és a teste oldalán fehér sávokkal.

Gyepeken, vetéseken, tarlókon, egyéb mezőgazdasági területeken csoportosul, leginkább nagy lilikek társaságában. Északnyugat-Szibériában, a Jamal-félsziget keleti harmadától a Gidai- és Tajmir-félszigetig fészkel. Telelőterülete az 1960-as évekig a Kaszpi-tenger partvidékére korlátozódott, majd a Fekete-tenger partvidékére, a Duna-deltába és Dobrudzsába helyeződött át. Európa számos területére is eljut a vonuló nagylilik-csapatokkal együtt. 1972–73-ban 25 ezer példányt számláltak Szibériában, a nyár

végén (Cramp et al., 1977). A Fekete-tenger partvidékén 1968-tól észlelhető a telelő állomány növekedése: az 1990-es évek közepén ezt már 76 000 példányra becsülték (Tucker–Health, 1994). Az utóbbi évtizedben közel 88 000-re becsülik a teljes telelő népességet (Delany–Scott, 2002).

Magyarországon az utóbbi időszakban egyre rendszeresebben mutatkozik a vonulás során. Hortobágyi átvonuló mennyiségét évenként 50–100 példány jelenti (Ecsedi–Kovács, 2004). Az utóbbi években az átvonulók száma növekszik, alkalmanként nagyobb létszámú csapatok is előfordulnak.

Fokozottan védett, természetvédelmi értéke 500 000 Ft.

A hazánkban rendszeresen megjelenő vadlúdfajok összehasonlítása

Vadlúdfaj	Fő határozóbélyegei	Hangja	Előfordulása
Nyári lúd	– világosszürke fej, nyak – szürke szárny – rózsaszín láb	a házi lúdéhoz hasonló orrhangú gágogás	egész évben előfordulhat
Nagy lilik	– fehér homlokfolt – fekete sávok a hason – narancssárga láb	„lilik-lilik” kiáltozás	október–április
Kis lilik	– fehér homlokfolt, amely a fejtetőig ér – rövid nyak, rövid csőr – sárga szemgyűrű – narancssárga láb	nyávogásszerű, magas hangú „lilik”	szeptember – április
Vetési lúd	– sötét nyak és fej – nagy testméret – narancssárga láb	mély „ang-ang”	október–április
Vörösnyakú lúd	– kis méret – vörös nyak – fekete-fehér kontrasztos mintázat	magas hangú „kik-kik”	október–április

A hazánkban ritkán, alkalmilag előforduló vadlúdfajok

Rövidcsőrű lúd (*Anser brachyrhynchus*)

Színezetében hasonlít a vetési lúdra; a feje és a nyaka sötétebb, mint a vetési lúdé. Nevét a többi lúdhöz képest feltűnően rövidebb csőréről kapta. A szárnyfedőtollak szürkék, a lába rózsaszín. Testhossza 60–75 cm, a szárnyfesztávolsága 135–170 cm.

Táplálkozása során a többi lúdfajhoz hasonlóan zöld növényi részeket és magvakat fogyaszt. Telelőterületein kedveli a tengerparti mocsaras élőhelyeket.

Elterjedési területe szűk: csak Grönlandon, Izlandon és a Spitzbergákon költ, a világállománya mintegy 50 000–70 000 pár, amely az utóbbi évtizedekben növekedett. Jelentős európai telelőhelyei a Brit-szigeteken, Hollandiában és Dániában találhatóak. Hazánkban ritka vendégként mutatkozik, a nagyobb vadlúdcapatokban alkalmilag bukkanhat fel; több adata a Dunántúlról származik, főként vetési ludak között jelent meg.

Védett, természetvédelmi értéke 50 000 Ft.

Apácalúd (*Branta leucopsis*)

Feltűnő mintázatú, világos színű lúdfaj. Az arcoldala fehér vagy krémszínű, a fej többi része, a nyaka és a melle fekete. A hasi oldala fehér, a hátoldala és a szárnyak világosszürkék. Testhossza 58–70 cm, szárnyfesztávolsága 120–142 cm.

Három elszigetelt populációban költ Grönland keleti részén, a Spitzbergákon és Novaja Zemlja déli részén. A köves tundrán és a mérédek sziklafalakon választ fészkelőhelyet. Jelentős telelőterületei a Brit-szigetek, a Balti-tenger partvidéke, Hollandia és Belgium. Az apácalúd hazánkba többnyire a vonuló vetési ludak csapataival érkezik, ezért főként a dunántúli területekről (Fertő, Tata, Kis-Balaton) több adata ismert, mint a Hortobágyról. Viszonylag szűk elterjedési területe ellenére a világállományban nagymértékű növekedés tapasztalható. A grönlandi populáció 1959–1983-ig 8 ezer példányról 25 ezerre növekedett. A Spitzber-

gák fészkelő állománya 3000-ról 10 400 példányra növekedett 1985-re. A Novaja Zemlján az 1980-as évek elején kb. 50 ezer példány volt a fészkelő állomány (*Madge–Burn, 1988*). Mindhárom élőhelyen jelentősen növekedett az állomány (*Grönlandon 54 000, a Spitzbergákon mintegy 24 000, Oroszországban 360 000 példányra tehető a költő populáció*). Az európai telelő állomány több mint 400 ezer példány. Hollandiában, Angliában és Németországban telet a legnagyobb számban. Magyarországon 1910–1984 között 33 esetben 51 példányt figyeltek meg; 1984–91 között újabb 11 megfigyelés 28 példányról szól (*Faragó, 1995*).

A Hortobágyon 1910–2003 között 46 megfigyelése ismert, 1994-től éves rendszerességgel (*Gyüre–Zöld, 2004*). Általában nagyobb lúdcsapatokban mutatkozik, egyesével vagy néhány példányban.

Védett, természetvédelmi értéke 10 000 Ft.

Örvös lúd (*Branta bernicla*)

Sötét színű, kis termetű lúdfaj. Testhossza 55–62 cm, szárnyfesztávolsága 105–117 cm. A feje és a nyaka fekete, a nyak felső részén vékony fehér örvvel. A hátoldala sötétbarna, a hasi rész is sötét, világosabb sávokkal.

Észak-Skandinávia kivételével mindenhol előfordul a sarkkör feletti területeken. Európában, vonulása során három alfaja fordul elő: a *Branta bernicla bernicla* Szibéria tundraín, a *B. bernicla hrota* Kanada sarki tájain, a Spitzbergákon és Észak-Grönlandon, a harmadik alfaj, a *B. bernicla nigricans* a Tajmir-félszigettől keletre és Alaszkában költ.

Hazánkban a sötét hasú törzsalak, a *B. b. bernicla* fordult elő néhány esetben. A Nyugat-Európában telelő állományt 1960-ban 30 ezer példányra becsülték, de számuk egészen az utóbbi évekig már 230 000-re növekedett (*DeLany–Scott, 2002*). A Hortobágyon 2002-ig 18 alkalommal mutatkozott (*Ecsedi–Végyvári, 2004*). Ezt követően is előfordult néhány alkalommal.

Védett, természetvédelmi értéke 10 000 Ft.

Indiai lúd (*Anser indicus*)

Testhossza 70–75 cm, szárnyfesztávolsága 140–150 cm. Feje fehér színű, a tarkóján végig húzódnak két jellegzetes fekete csíkkal. Nyakának hátsó része fekete, a hasi oldal fehér, a testének többi része szürke. Csőre és lába narancssárga.

Fészkelőterülete Közép-Ázsia magashegységeiben húzódik, Szibéria délkeleti részén, Tibetben, India északi területein, Mongóliában és Kínában költ. Telelőterülete a Himalájától délre található, India déli részén, Pakisztánban, Bangladesben, Nepálban. *Ez a faj emelkedik az összes madárfaj közül a legmagasabbra*, vonulása során átrepüli a Himalája 8000 méteres gerincmagasságát!

Európában félvad állománya él, elsősorban parkokban, állatkertekben, amelyek alkalmasak

kóborolnak. A hazánkban ritkán megjelenő egyedei is az európai félvadon élő állományokból származhatnak.

Védett, természetvédelmi értéke 10 000 Ft.

Sarki lúd (*Chen caerulascens*)

Testhossza 60–75 cm, szárnyfesz-távolsága 150 cm. Szárnyának a végét kivéve, tollazata fehér. Csőre rövid és piros. Kétféle színváltozata létezik. A fehér színű mellett egy szürkés-kék is előfordul. Észak-Amerikában és Északkelet-Szibériában, a tundrán fészkel. Vonulása során Nyugat-Európába ritkán eljuthatnak egyedei, de Európában félvadon tenyésztett állománya is megtalálható. Hazánkban néhány alkalommal felbukkant, de a megfigyelt madarak eredete nem ismert.

Védett, természetvédelmi értéke 10 000 Ft.

Kanadai Lúd (*Branta canadensis*)

A törzsalak nagy termetű, testhossza 90–100 cm, szárnyfesz-távolsága 160–175 cm. A teste barnás színezetű, a feje és a nyaka fekete, a toroktájékon fehér résszel. A különböző alfajok igen nagy méretbeli különbséget mutatnak, így testmérete igen változó.

Észak Amerika nagy részén elterjedt, több alfaja népesíti be a kontinentet, egyes alfajok újabb külön faji státust kaptak, pl. a kis kanadai lúd (*Branta hutchinsii*). Európába betelepítették, így jelentős állománya fordul elő Nyugat- és Észak-Európa vizes élőhelyein. Magyarországon általában ennek a félvad állománynak bukkanhatnak fel egyedei a vonuló lúdcsapatokban.

A hazánkban előforduló ásólúdfajok

A valódi ludaktól életmódjukban, testfelépítésükben egyaránt eltérnek, főként sekély vizeken és zátonyokon láthatók. Táplálékuk jelentős részét a vízből szerzik. Egyes példányaik a lúdcsapatokban is felbukkanhatnak.

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*)

Világos színű, tőkésréce-méretű madár. Feje és nyaka sötétzöld, a váll részén húzódó két folt fekete, a mellén barna sáv húzódik. A csőr piros tövén a hímeknél bütyök látható – innen ered a magyar neve. A tojó hasonló, de kissé fakóbb színezetű, csőrtövén nincs bütyök. A testhossza 55–65 cm, szárnyfesz-távolsága 100–120 cm.

A bütykös ásólúd leginkább vízből táplálkozik, vízirovarokat, puhatestűeket és vízinövényeket fogyaszt.

Eurázsia nagy részén fészkel, de előfordul Észak-Afrikában is. Jellemzően a tengerparti lagúnák és folyótorkolatok faja, de ritkábban a tengertől távoli tavaknál is megtalálható. Európai fészkelő állománya 42 000–65 000 pár; a legtöbb országban a fészkelő párok száma stabil. Fészket általában kopár vízpartokon, talajba készített üregekbe rakja. Hazánkban főleg tava-

szi és őszi vonulása során láthatjuk magányosan vagy kisebb csapatokban. Az utóbbi években fészkelését is több alkalommal bizonyították. Főként szennyvíztavak és ülepítőtavak alkalmi fészkelője.

Védett, természetvédelmi értéke 50 000 Ft.

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*)

A bütykös ásólúddhoz hasonló méretű, testhossza 58–70 cm, szárnyfesz-távolsága 110–135 cm. Tollazata vörösesbarna színű, a feje világosabb. A hím nyakán vékony fekete nyakgyűrű látható. Röptében a fehér szárnyfedőtollak feltűnő fehér szárnyfoltot adnak.

Európa keleti részén és Ázsiában fészkel, a Fekete-tengertől Mongóliáig. Elkülönült állományai Afrikában is előfordulnak. Európában 19 000–33 000 pár fészkel, állománya sok helyen jelentősen csökkent. Nyugat-Európában félvad állományok is előfordulnak. Hazánkban ritka vendégként alkalmilag előfordul, de a megfigyelt madarak eredetének nehéz a megállapítása.

Védett, természetvédelmi értéke 50 000 Ft.

VÍZI TALÁNYOK

Egyre gyakrabban fordul elő, hogy vadászat vagy éppen terepbejárás alkalmával egy-egy madár láttán a vadász csak a fejét vakargatja. Sosem látott, különleges szárnyasok kerülnek elő, olykor kacsák, libák is. A récéknél olykor a hibridek okoznak zavart, ám a ludaknál inkább az egyre gyakrabban felbukkanó egzóták, külhoni fajok adhatnak okot a fejcsóválásra.

Ma már felmérni sem lehet, parkokban félvadon vagy zártan, hobbicéliből hány vízimadárfajt tenyésztnek csak Közép-Európában. Egy tucattól biztosan többet! Ha valaki például meglátogatja a monori madárbörszét, igencsak elcsodálkozik azon, hányféle vízivad közül lehet válogatni. Még a húsz éve kipusztulással fenyegetett hawaii ludat is lehet kapni, a kanadai és nílusi ludakról, ásóludakról és társaikról már nem is beszélve.

Persze nem csupán hazai tenyészetekből érkeznek hozzánk ludak, hanem külföldről is, persze saját szárnyon. Határainkon túl nemritkán például félszabadon, városi parkokban is tartanak különféle faunaidegen ludakat. Sőt akad olyan faj is, amelynek nagyobb számú megjelenésére előbb-utóbb számítanunk kell. Ilyen a kanadai lúd.

Kanadai lúd (*Branta canadensis*)

Az ember gyakran felelőtlen. Ennek egyik tanúbizonysága, hogy oda nem illő állatokat telepít szerte a világba. Sok madárfaj sem kerülhette el a sorsát, közöttük néhány lúdfaj is akad. A legismertebb széttelepített liba talán a kanadai lúd. Nevével ellentétben hazája nem csak Kanada, hanem gyakori vad az USA-ban, és

előfordul Kelet-Szibériában is. Betelepítették Új-Zélandra, ahol az őshonos fajok kiszorításával ökológiai katasztrófát okozott. Európában jelentős – szintén betelepített – állománya él Nagy-Britanniában és Skandináviában. Ez utóbbi területre – közelebbről Svédországból – a világhírű ornitológus-vadász, *Bengt Berg* hozta az első példányokat még a múlt század harmincas éveiben. Munkája oly sikeres volt, hogy csak ebben az országban 2009 januárjában 60-70 ezer példányra becsülték a kanadai lúd állományát. Természetesen ma már ott vadászható faj. Terjedése valószínű, ám a hazánkban időnként felbukkanó példányok vélhetően még állatkertekből, dísztavakról, tenyésztőktől szöktek.

Apácalúd (*Branta leucopsis*)

Első ránézésre nagyon hasonlít a kanadai lúddhoz, ám nyaka rövidebb, melle fekete, és pofafoltja nagyobb. Arktikus faj, noha Nagy-Britanniába betelepítették, és már előfordul kontinensünk északnyugati részén is. Hazánkban az utóbbi években egyre többször észlelték jelenlétét, voltak közöttük átnyaraló példányok is. Valószínű, hogy a magyarországi madarak eredetileg tenyésztőktől szabadságotlák magukat.

Indiai lúd (*Anser indicus*) és nílusi lúd (*Alopochen aegyptiaca*)

Az Ázsiában honos nagy testű indiai ludat még csupán néhány alkalommal figyelték meg Magyarországon, s a látott példányok valószínűleg fogságból szökött egyedek voltak. Hasonló a helyzet az afrikai illetőségű, a Szaharától délre előforduló nílusi lúddal. Ez utóbbi faj egyébként inkább az ásóludak közé tartozik. Jellegzetes tulajdonsága, hogy a többi vízimadárfajjal szemben gyakran agresszív.

Mindkét fajt ma már nagy számban tenyésztik kontinensünkön, hiszen egyfelől dekoratívak, másfelől pedig könnyen tartathatók, és jól elviselik a hazai klímát.

Ásóludak

A vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) a Fekete-tengertől Kelet-Ázsiáig fordul elő. Kisebb állományai emellett még élnek Spanyolországban és a Balkán-félszigeten is. Az utóbbi időben viszonylag gyakran előfordult Magyarországon.

A bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*) régebben ritka kóborlóként jutott el hozzánk, de az utóbbi másfél évtizedben már rendszeres, bár ritka fészkelő. Alkalmazkodó madár, eurázsiai hatalmas elterjedési területén számos élőhelyet meghódított.

Bütykös hattyú (*Cygnus olor*)

A bütykös hattyú ékes bizonyítéka annak, hogy egy nagy testű madárfaj milyen könnyedén megtelepedhet nálunk, akár néhány év alatt is. A bütykös hattyú ugyan szép madár, de nagyon agresszív

a többi víziszárnyással szemben, ezért jelenléte nem mindenütt indokolt. A bütykös hattyú ma már inkább háziállat, mint vad, hiszen a megszelídített-tenyésztett formája terjedt el Európában. Ez jól látható azon is, hogy a fiókáik sem mindig szürkék, akad közöttük fehér is.

A vad bütykös hattyú a XIX. század első évtizedeiben még fészkelte Magyarországon, majd később valóban csupán átvonuló egyedei, zömmel félvad példányai jutottak el hazánkba. Az eredetileg Nyugat-Európában, parkokban, állatkertekben tartott példányok, illetve utódaik először a hetvenes években érték el hazánk nyugati területeit, s azóta már a Tiszántúlon is megtelepedtek. A hazánkban költő párok száma csaknem eléri a 400-at, az átvedlő, áttelelő példányok száma pedig több, mint 1000.

Kovács Zsolt

LEGENDÁS HORTOBÁGYI VADLÚDVADÁSZATOK

Amikor a hortobágyi pusztákon őszi időben még özönlött a vadlúd, és száz-ezerszámra járta a füves pusztá megannyi térségét, a vadlúdvadászatnak nagy hagyományai voltak abban az időben. A vonuló téli libának (*lilikek, vetési lúd*) a folyamatosan változó, civilizálódó táj a XIX–XX. század fordulóján és ezt követően egyre kevésbé szolgálta a pihenés és táplálkozás biztonságát szerte Európában. A Hortobágy nagy kiterjedésű, szélfúttá füves területei azonban különösen kedvező életfeltételeket biztosítottak még a XX. század elején, közepén is az északi tundrákról hozzánk özönlő libaseregnek. Az akkori feljegyzések olykor milliós libatömegekről adnak számot, ami talán túlzásnak tűnhet, de azt már tényként kell elfogadnunk, hogy 1922 őszén, 1925 kora tavaszán három-négy-százezer vadlúd időzött a pusztán (Őri-Sterbetz, 1976). Ez a napjainkban már alig elképzelhető, hihetetlen libamennyiség világviszonylatban is egyedülállónak számított! A nagyszámú ludat különféle módszerrel vadászták. Egykor szinte kizárólag a húzó libákat lőtték, az alvó-, táplálkozó-, ivóhelyek környékén. Akkoriban még nem létesültek a napjainkban jellemző halastavak, ezért a ludak sekély vizű, pusztai vizeken ittak, éjszakáztak. Ekkor a legeredményesebb és egyben a leghíresebb vadászati mód a **lesgödörös** vadászat volt. A pusztán a vadásznak semmi nem adott fedezéket, és az éles szemű libák azonnal észrevették és messze elkerülték a vadászni szándékozót. Ezért, amikor még nem voltak halastavak, a lesgödör adott megfelelő fede-

zékét. A gödör helyét nagy tapasztalatú pusztai emberek ásták, akik ismerték a ludak járását. A nyáron kiásott gödör pereméről a legkisebb rögöt is messze el kellett vinni, mert az éles szemű liba egyből gyanúsna találta az asztallap simaságú pusztán a szokatlan kiemelkedéseket. A gödör lefelé szélesedő csonka gúla alakú volt, s olyan mély, hogy pereme a felegyenesedett vadász melléig ért. Libajárásos időben a vadász még jóval pirkadat előtt elfoglalta lőállását, és benne lapulva várta a kiözönlő madarakat. Az első csapatokat nem zavarva, a további érkezőkből akkor lehetett eredményesen terítékre hozni a libát, ha azok már a feje fölé értek. Jó lőtudás, tapasztalat, türelem és nagy fegyelem kellett az eredményes vadászathoz. A hortobágyi lesvadászatok varázsa, eredményessége, a természet szépsége „kitermelte” a hortobágyi lesgödörös libavadászok közösségét, akik évről évre, messze földről eljöttek ezért a különleges élményért, a legendás „libavarásért”. Számos országos terítékre rekord fűződik ezekhez az időkhöz. Az esti és reggeli húzás után egy-egy vadász napi 100-as terítése nem volt ritka akkoriban, erről hiteles adatok maradtak fenn.

A halastavak kiépítése után a lesgödörös vadászatot felváltotta a kevesebb előkészületet igénylő „**tószéli libales**” (Őri-Sterbetz, 1976). Ez a gátakon történő vadászatot jelentette a tavakról kihúzó madarakra, ami kevésbé volt romantikus, de éppoly eredményes.

Ezek után érdemes néhány adatot is idézni az akkori eredményekből. Egy hortobágyi halastavi vadászaton *Rhédey Zoltán* 1942-ben hajnaltól estig 149 libát lőtt, majd többször zsákmányolt még ebben az évben 100-on felül. Egy

nap alatt az első 100-as terítéket még az 1920-as évek elején *Szomjas Gusztáv* érte el, ezt 117 libával 1930 körül döntötték meg.

Egy – csak hajnali – húzáson *Waldek Frigyes* 1930 novemberében 70, 89, 97, majd 105 lelőtt libával állított fel csúcsorozatot. 1935 novemberében *Jusuf Kemal* egyiptomi herceg, hat társával együtt, egy reggeli húzáson 509 vadlibát hozott terítékre. A hortobágyi libavadászatok történetében a legemlékezetesebb, egyben talán a legsportszerűbb eredmény *Csázik József* nevéhez fűződik. 1939. március 2-án, a Kondás-fenéken, lesgödörből egyes lövésekkel (!) 138 vadludat hozott terítékre, ami azóta is rekordnak számít. Érdemes még néhány nagy tapasztalatú hortobágyi vadlúdvadász nevét itt is megemlíteni – a teljesség igénye nélkül, hiszen mindenkiről nem maradtak fenn pontos adatok –, akik az 1940-es, 1950-es években libáztak a Hortobágyon eredményesen, nagyobb terítéket elérve: *dr. Schnitzler József, Kienast Ferenc, Radó András, Rőt István*. Ezek a vadászatok ma már a múltat idézik. A Hortobágyon a mai napig sok vadlúd tartózkodik a vonulási időben – ezeket már kevésbé a vadászemberek, inkább a madarak iránt érdeklődők figyelik, védik. Érdemes végezni néhány szezon hortobágyi libaterítékadatait is megemlíteni: 1934/35: 24 409 db; 1935/36: 28 222 db; 1936/37: 29 242 db; 1937/38: 27 292 db (Őri-Sterbetz, 1976). Mennyi vadliba lehetett akkoriban a pusztán?

A két világháború között nem csak a Hortobágyon, hanem más helyen is folyt nagy terítékű libavadászat. Kiemelkedik ezek közül a biharugrai tógazdaság, ahol 1943. október 29-én *Szapáry László* egy

nap alatt 208 libát lőtt, ami vélhetően európai csúcst is jelentett. Ugyancsak jelentősek voltak a velencei-tavi és a tatai öreg-tavi vadlúdvadászatok, amelyek eredményeit Széchenyi Zsigmond részletesen taglalja az *Ünnepnapok* c. könyvének „Vadlibákról” szóló fejezetében (Széchenyi, 1963).

A VADLUDAK VADÁSZATA NAPJAINKBAN

A XX. század második felétől a fentiekben ismertetett, ma már valószínűtlennek tűnő terítékadatok jelentős csökkenést mutattak. Országos szinten 1960–1995 között az éves vadlúdderíték 3284 és 11 380 között alakult; a nagyobb terítékadatok az 1980-as évek közepén mutatkoztak. Az utóbbi években nagy lilikből és vetési lúdból is 3000 egyed körüli az éves hasznosítás. Ez a mennyiség az átvonuló nagy lilikek és vetési ludak 3–5%-át jelenti, ami nem jelent nagy vadászati nyomást a vonuló állományra. Veszélyforrást a védett és fokozottan védett fajok lelövése vagy zavarása jelenthet, ami nagy odafigyelést igényel – ezt segíti a vadászati ideny korlátozása a Tiszántúl jelentős vonulólhelyein.

A két vadászható vadlúdfaj, a nagy lilik és a vetési lúd vadászati idenyét a hatályos vadászati jogszabályok (79/2004. (V.4.) FVM rendelet 5. sz. melléklete) október 1. és január 31. közé korlátozzák. Mindkét faj esetében Hajdú-Bihar, Békés és Csongrád megye teljes közigazgatási területén, valamint Jász-Nagykun-Szolnok megye tiszántúli területén a vadászideny december 1-jén kezdődik, és január 31-éig tart. Emellett további – területi és időbeni – korláto-

zások is lehetnek a természetvédelmi hatóság előírása alapján.

Mindkét vadlúdfaj napi terítéke vadászónként és fajonként nem haladhatja meg a 4 darabot. A hatályos rendelkezések szerint vadlibára csak röptében szabad vadászni. Ném szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy vizes élőhelyen kizárólag az acélsőrét használata megengedett!

A vadlúdteríték az apróvadadászat eredményességét napjainkban már csak színesítheti. A lessgödrös vadászat már nemigen jellemző – leginkább a táplálkozóhelyeken, tarlókon vagy az éjszakázóhelyekről húzó madaraból lehetséges a napi korlátozásnak megfelelően vámot szedni. Őszi–téli fácanozás vagy egyéb apróvadadászaton a vadászok fölé keveredő csapatból is kivehetnek néhány madarat – amennyiben a vadlúdvadászatnak minden törvényi lehetősége biztosított.

A VADLUDAK VÉDELMI HELYZETE

Hazánkban a legtöbb, a vadludak számára jelentős vonuló- és fészkelőhely (utóbbi a nyári lúd számára) védelem alatt áll, a területek egy része nemzetközileg is elismert vízi élőhelyként a Ramsari Egyezményben (Irán, 1971) is szerepel. A vizes élőhelyek kezelése, a mocsár-rekonstrukciók, a pusztai árasztások és a vonulási időben félig lecsapolt védett halastavak nagy jelentőségűek az átvonuló vadludak szempontjából. Kiemelt jelentőségű a pihenőhelyek védelme, és fontos a tavak környéki védett táplálkozóterületek kialakítása, ilyen módon megkímélve a mezőgazdasági területeket. Az utóbbi évtizedekben, köszönhetően a jelentős élőhelyvédelem-

nek, az átvonuló ludak száma növekszik az ország „libás” területein. A klimatikus viszonyok változása a nálunk telelő ludak számát növelheti. Csökken a havas napok száma, a természetes vizek befagyása is egyre kevésbé jellemző. Így jelentősen kitolódik a vadludak itt-tartózkodásának ideje: gyenge teleken nagyszámú madár marad a Kárpát-medencében, döntően az alföldi területeken.

A hazánkban előforduló vadlúdfajok közül a nagy lilik és a vetési lúd nem áll védelem alatt; az előzőekből látható, hogy ezek korlátozásokkal vadászhatóak. A *kis lilik* és a *vörösnyakú lúd fokozottan védett*, számos nemzetközi és a hazai Vörös Könyvben is szerepel. Mindkét fajt több nemzetközi egyezmény is védi, valamint a IUCN is fokozottan veszélyeztetett fajokként tartja nyilván őket. A többi lúdfaj hazánkban védett, állományuk többnyire stabil, ezért kevésbé veszélyeztetett.

A VADLUDAK GAZDASÁGI JELENTŐSÉGE

A vadgazdálkodási jelentőség mellett rendszeresen felmerül a ludak legelésének hatása a mezőgazdasági területeken. Az esetleges veszteség kérdésének a megítélése igen nehéz, és nagyon sok tényezőtől függ. A ludak táplálkozóterületre kifejtett hatását befolyásolja az ott táplálkozó madarak száma, valamint az, hogy a ludak mennyi ideig járnak vissza az adott területre. A növény faja, fenológiai fázisa, az időjárási és a talajtényezők is meghatározhatják a táplálkozó madarak hatását az adott gyepré vagy mezőgazdasági kultúrára. A gabonanövények (őszi búza, árpa) kikelésük utáni időszakban a leginkább sérülékenyek, amikor a levelek lecsipegetése a növény pusztulásához is vezethet, vagy a legelő ludak akár a teljes csíranövényt kihúzhatják. Amennyiben korán hidegre fordul az időjárás,

a növények télállósága csökkenhet. Azt követően, ahogy a gabona a bokrosodási fázisba ér, a ludak már nem okoznak jelentős levéveszteséget, mert a növény ezt pótolni tudja a tavaszi időszakban. A vonulási időszakban a nagy lúdtömegek táplálkozásának nyomai jól nyomon követhetők: ilyenkor a levelek és hajtások nagy részén, akár 100%-án található csípésnyomokat. A lúdürülék mennyisége is jelzi a területen megforduló madarak számát. Általánosságban elmondható, hogy a hazánkban átvonuló nagyobb vadlúdcsapatok nem terhelik jelentősen az őszi vetésű gabonátáblákat, ugyanis viszonylag rövid ideig jelentkezik koncentráltan a nagyobb lúdtömeg. Néhány esetben azonban előfordult az őszi vetésben vadludak által okozott nagyobb mértékű veszteség. Az esetleges kártérítési igények jogi megítélése hosszadalmas és nehézkes még akkor is, ha elvileg a vadászati és természetvédelmi jogszabályok nem zárják ki ennek lehetőségét.

Agrotechnikai szempontból előnyös a ludak elvonulása után adagolt kis mennyiségű nitrogéntartalmú műtrágya, amely elősegíti a gabonanövény gyors regenerálódását.

A hazánkon átvonuló vadludak csak őszi vetésű gabonáinknál jelentenek általában kismértékű, időszakos terhelést, más mezőgazdasági kultúrára gyakorlatilag nincsenek hatással. Őszi időszakban a ludak szívesen látogatják a kukoricatarlókat, de itt csak a betakarítás után elmaradt szemeket szedgetik össze. A kukoricatarló hosszabb idejű meghagyásával a vetésekről nagy

mennyiségű vadludat (és az ezekkel egy időben itt tartózkodó darut) lehet „elvonni”. Tél végén és kora tavasszal pedig repcében láthatóak még alkalmanként táplálkozó vadlúdcsapatok, de hatásuk nem kimutatható.

Dr. Juhász Lajos Dr. Gyüre Péter
egyetemi docens egyetemi tanársegéd
Debreceni Egyetem, MÉK,
Természetvédelmi Állattani
és Vadgazdálkodási Tanszék

Fotók: Dr. Gyüre Péter,
Dr. Juhász Lajos, Seprényi Attila

A TANULMÁNYHOZ FELHASZNÁLT FORRÁSOK JEGYZÉKE

Austin, O. (1987): *Birds of the World*. Country life Books. New York
BirdLife International (2004): *Birds in Europe: Population Estimates, Trends and Conservation Status* (BirdLife International, Cambridge, UK)
Burfield, I. – Bommel, Frans van (2004): *Birds in Europe, Population Estimates, Trends and Conservation Status*, Bird Life Conservation Series No. 12. 1–56. pp.
Cramp, S. (chief ed.) et al. (1977): *Handbook of the Birds of Europe, the middle East and North Africa: The Birds of the Western Palearctic* vol: I. Oxford University press.
Csányi S.: *A 2006/2007., 2007/2008, 2008/2009 vadászati év vadgazdálkodási eredményei*. Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő
Delany, S. – Scott, D. (2002): *Waterbird population estimates*, Wetlands International Global Series No. 12. 71–75. pp.
Ecsedi Z. (szerk.) (2004): *A Hortobágy ma-*

dárvilága. Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Winter Fair, Balmazújváros–Szeged
Faragó S. (1995): *Geese in Hungary 1986–1991 Numbers, migration and hunting bags*. IWRB kiadvány
Faragó S. (1996.): *A magyar vadlúdmonitoring adatbázisa 1984–1996* Magyar Vízi- vad Közlemények, No.2., Lóvérprint Kft. Sopron
Faragó S. (2001): *A vadlúdmonitoring eredményei a 1998/1999-es idényben Magyarországon*, Magyar Vízi- vad Közlemények No7. 3–11 pp.
Faragó S. (2002a): *A vadlúdmonitoring eredményei a 1999/2000-es idényben Magyarországon*, Magyar Vízi- vad Közlemények No 8. 3–12 pp.
Faragó S. (2002b): *A vadlúdmonitoring eredményei a 2000/2001-es idényben Magyarországon*, Magyar Vízi- vad Közlemények No 9. 3–14 pp.
Faragó S. – Gosztonyi L. (2003): *A vadlúdmonitoring eredményei a 2001/2002-es*

idényben Magyarországon, Magyar Vízi- vad Közlemények No 11. 3–14 pp.
Gyüre P. – Zöld B. (2004): *Tundrai vetési lúd*. In: Ecsedi Z. (szerk.) (2004) *A Hortobágy madárvilága*. Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Winter Fair, Balmazújváros–Szeged 148–149.
Gyüre P. – Zöld B. (2004): *Apácalúd*. In: Ecsedi Z. (szerk.) (2004) *A Hortobágy madárvilága*, Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Winter Fair, Balmazújváros–Szeged 156–157.
Haraszthy L. szerk. (1984): *Magyarország fészkelő madarai*. Budapest, Natura.
Haraszthy L. szerk. (1988): *Magyarország madárvendégei*. Budapest, Natura.
Ivanov, B. E. – Pomakov V. A. (1983): *Wintering of the Red-Breasted Goose (Branta ruficollis) in Bulgaria*. Aquila 90.: 29–34.
Juhász L. (2010): *A kanadai lúd*. Díszmadár Magazin, 17. évf. 8. sz.
Kovács G., Ecsedi Z. (2004) *Nagy lilik*. In: Ecsedi Z. (szerk.) (2004): *A Hortobágy madárvilága*. Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Winter Fair, Balmazújváros–Szeged 150–151.
Kovács G., Ecsedi Z. (2004) *Nyári lúd*. In: Ecsedi Z. (szerk.) (2004): *A Hortobágy madárvilága*. Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Winter Fair, Balmazújváros–Szeged 154–155.
Kovács G., Tar J. (2004) *Kis lilik*. In: Ecsedi Z. (szerk.) (2004): *A Hortobágy madárvilága*. Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Winter Fair, Balmazújváros–Szeged 152–153.
Nagy J. (1924): *A Hortobágy madárvilága., A Hortobágy jelentősége a madárvonulásban., Az itt átvonuló vadludak*. Aquila 30–31.: 272–279.
Németh S. (1934): *Adatok az 1934. évi őszi vadlúdvonuláshoz a Hortobágyon*. Aquila 38–41.: 344.

Németh S. (1938): *Vadlúdvonulás 1938. őszi a Hortobágyon*. Aquila 42–45.: 682.
Őri A. – Sterbetz I. (1976): *Vadászat és halászat a Hortobágyon*. In.: Kovács Gné, Salamon F. szerk.: *Hortobágy*. A nomád pusztától a nemzeti parkig. Natura, Bp.
Scott, D. A. – Rose, P. M. (1996): *Atlas of Anatidae populations in Africa and Western Eurasia*, Wetlands International Publication 41 61–87. pp.
Sterbetz I. (1967a): *A vörösnyakú lúd (Branta ruficollis) újabb előfordulásai Magyarországon*. Aquila 73–74.: 176.
Sterbetz I. (1967b): *A Magyarországon telelő lilikek ökológiai problémái. A lilik előfordulása jelen században*. Aquila 73–74.: 33–49.
Sterbetz I. (1968): *Vadlúd- és réceritkaságok a Hortobágyon*. Déri Múzeum évkönyve, Debrecen.
Sterbetz I. (1979): *A nagy lilik (Anser albifrons), a kis lilik (Anser erythropus) és a vetési lúd (Anser fabalis) táplálkozási viszonyai Magyarországon*. Aquila 85.: 93–106.
Sterbetz I. (1980): *A vörösnyakú lúd (Branta ruficollis) 1978–1979. évi előfordulásai Kardoskúton*. Aquila 87.: 141.
Sterbetz I. szerk. (1982): *Aquila* vol. 89. *International Waterfowl Research Bureau Symposium on Population Ecology of geese*.
Sterbetz I. (1982): *Migration of Anser erythropus and Branta ruficollis in Hungary 1971–80*. Aquila, 89.: 107–114.
Sterbetz I. (1988): *A vörösnyakú ludak vonuló állományának vizsgálata Magyarországon*. Áll. Közl.: 74.: 121–127.
Tucker, G. M. & Heath, M. F. (1994): *Birds in Europe: their conservation status*. Cambridge

Padludak országútján

Öres sötétség van még, télebresztő, abból a ködbe temetkezett, kupica pálinkát kívánó fajtából. Jobbra tőlem az a bizonyos kilométerkő, balról pedig Farkas bácsi csizmacupogása szűnt meg, ebből tudom, hogy már ő is a helyére vergődött. Sárba fuladt, süket némaság borul ránk, pedig ott a tavon iszonyú sok madár van ám előttünk! Daru, liba, réce az idén egyszerre tetőzik. Arathatnak a vadászok a természetvédelmi területről kiözönlőből.

Kézügybe rendezem a reggeli tánc kellékét. Puskát, patrontáskát, teleobjektívet, fénymérőt, füzetet és a tízszeres meg negyvenszeres nagyítású távcsövet is végül.

Emez a számláláshoz alkalmas, a nagyobbikkal meg bizonytalan fajokat lehet tisztázni.

Elsőnek mindig a darvak ébrednek.

Most is szinte sebet vágott, amikor

egy érces hangú kakas beletrombitált a csöndbe.

Erre a többi is rákezdi tüstént, és hol a krúgatás nyomja el a ludat, majd meg azok zsvajogják túl a darubeszédet. Sok ezernyi madártorokból, egyfolytában jó negyedóráig. De vajon mi célból? Ébresztő ez, vagy talán egyebet is közölnek egymással? Gyönyörűség így három kilométer távolából figyelni őket. Ilyenkor születik majd a vadászláz, de ki törődik most a véryomásával?

Megindultak?

Először csak a hangzavar hömpölyög egyre élesebben, folyvást közeledve. Majd óriási, imbolygó ákombákomok bontakoznak ki a derengésből. Tiszta időben is óriási a jókora repülő daru, de most a köd óriásokká torzítja őket. Jönnek... jönnek... mögöttük is újabbak...

Megint egy hatalmas falka... látni csak imitt-amott lehet még, de mindenfelől szüntelen krúgatnak. Egyik csapat fölém

kerül, póznával verhetném. Rekedten kiált a vezérük, amikor meglátott, de szerencsére későn hozzá, hogy az ijedtségük illatozó bizonyítéka rám hulljon.

Most érkezhetsz a vastagja!

Jönnek szüntelenül, összefolyó hangorkánna. A tájékozódásukból azonban csak idáig futja. Ahogy a makói út vonalához érnek, egyre-másra bomlik fel a rendjük, és csak kóvályognak búbanatos szóval, ércesen krúgatva.

A daruhang szép, dallamos, ha távolról halljuk, de amikor közel vannak, és sokan is, az már kellemetlen. Ezek az óriásmadarak egyébként is túlságosan lármásak. A légcsővík hurokszerű görbülettel nyomakodik a kiöblösödő mellcsontba, az okozza, hogy a nagyon messziről elhangzó daruszó trombitahangra emlékeztet. A darufélék mellett még a hattyúknak van ilyen sajátos hangadószerve, de az a bizonyos hattyúdál, amelynek azonban nincs köze a haldokláshoz, csak távolról tűnhet élvezetesnek.

Végre szellő támad, és a színpad átrendeződik. A légmozgástól jó sörétlővénsnyire emelkedik a köd, alatta meg a dérlepte pusztát a kelő nap beragyogja. És hát daru, daru, amerre csak nézünk! Tegnap tízezerszere becsültük a tavon éjjelezőket, s ha mondanák, bizvást el is hinném, hogy most valamennyi körülöttünk parádézik. Ahogy a ködpaplan alá kerülnek, helyreáll a rendjük, és egy irányba fordul a temérdek előremutató nyak, mintha fegyelmezetten, parancsra tennék. Gyulamezőt veszik célba, ahol egy óriási kukoricatarlón szoktak táplálkozni.

– Piff... paff!...

Nocsak! Farkas bácsi már duplázott. És látom is fölötte az első vadlibaéket.

Csak pottyánást nem hallok – de túl magas is volt.

Hát ez nem lehet igaz!

Elfeketedett nagy hirtelen az ég alja, ahol messze előttünk a libák fölkerekedtek!

fotók: Sterhetz István

Az a kicsiny totyogós tavacska most indítja azt az ötven-hatvanezer vadlibáját!

Elképesztő, végeláthatatlan széles áradat. Egymást akadályozza a több rétegben gomolygó madártömeg. Alig emelkedett magasba az első hullámuk, már a második, a harmadik indul. Akkora dübörgéssel kelnek fel, hogy idáig hallatszik.

Társam fölött megbicsaklik egy lúd, a durranást csak utána hallom. Ettől kapok észbe. Forgatom a fejem, melyik lenne a legjobb. Ezek kissé oldalt jönnek, pedig alacsony volt. Nyomukban egy másik csoport, azok meg félrevágódnak. Tőlem riadtak el? Körbenézek. Lám, a hosszú teleobjektívra kapcsolt fényképezőgép, az maradt szem előtt, azt vehették észre! Marék gazt tépek rá, és tovább kuporgok.

Ahol egy szép csapat! Végre azok fölém kerülnek. Magas? Nem magas?...

Lássuk csak! Összegomolyodik a két első, egyik jobbról, a másik balról puffan le mögöttem.

És megint itt vannak, de most tényleg mesze a sörétlövésnek. Vagy csak elhibáztam volna?

Azután jön még egy falka – közülük megint csak kettő, duplára fordul ki...

Leteszem a tizenkettést. Elég volt. Ilyen reggelt se puskával, se meg fényképezőgéppel nem szabad elkótyavetyélni! Inkább a távcsőért nyúlok, hátha sikerül kiszűrni valamilyen érdekesebb vendéget. De csak nagy liliket látok, pedig bizonyára akad egyéb is közöttük.

Ennyi kellett hozzá, hogy kiürüljön a tó, alig több másfél óránál. Átözönlött a madársokadalom, és már megint üres, éppen olyan kihalt, csöndes a rónaság körülöttem.

Azért egy magányos, tarka hasú vén lilik mégis visszakanyarodik a már nagyon messze járó többiektől. Igen-igen magasan jön, és ahogy a ráhulló napsugár bevilágítja, lövésre csábít.

Összecsuklik a toronylúd! Hull, mint a kő, el is talál, ha nem ugrom félre!

Társam is itt van már, mindkét keze egy-egy libát lógat. Beballagunk a tanyába. Kiboncolom a lőtt madarak emésztőrendszerét, és míg a vizsgálati anyag csomagolásával, cédulázásával babrálok, a Pici meg a Bogár kutya osztozik a zsigereken a háromszínű öreg macskával.

Ebéd után pedig a tópartra megyünk le, de már puszta nélkül. Átellenben a tanyával, gerendákból összerótt, otromba tornyot emelt a természetvédelmi kezelő, arról lehet a messze környéket körbetávcsővezni. Szidom ezt a tájromboló csúf magaslest akárhányszor látom, de tagadhatatlan, hogy hasznos ilyenkor. Belátni róla az egész víztükröt, Hatablaktól a Czuczai tanyáig.

És amerre csak nézek, mindenütt csak emlék.

*Részlet dr. Sterbetz István
Vadludak országútján című könyvének
Csodálatos Kardoskút fejezetéből*

NIMRÓD

A VADÁSZOK BIBLIÁJA

gyors keresési lehetőség
2800 termék között

2800 termék on-line árakkal, aktuális raktárkészlettel

feliratkozás havi rendszerességgel megjelenő hírlevelünkre

MIP vevőkártya egyszerű igénylése

friss hírek, állandóan megújuló akciók

rendeléseiket web árúházunkon keresztül is leadhatják

fórumunkon várjuk észrevételeiket, megjegyzéseiket

kattintson ránk, megéri:
www.magnumvadasz.hu

Miért érdemes MIP ÜGYFÉLKÁRTYÁT igényelni?

- 1 a vásárlásaim után járó pontok bizonyos összegét azonnal levásárolhatom
- 2 akár 15% engedményt is kaphatok a vásárolt termékektől függően
- 3 a kártyámra barátaim is gyűjthetnek pontokat, így nagyobb összeget vásárolhatunk le
- 4 a magnumvadasz.hu web oldalon ellenőrizhetem saját egyenleget
- 5 a legkisebb vásárlás után is kapok pontot

Hogyan tudok MIP ügyfélkártyát igényelni?

Látogasson el a www.magnumvadasz.hu web oldalunkra és a kitöltött igénylőlapot juttassa el hozzánk, vagy személyesen bármelyik üzletünkben.

Budapest, IX., Soroksári u. 164., (1) 280-8311
Budapest, VII., Erzsébet krt. 29., (1) 342-8333

Budapest, XV., Pólius Center, (1) 419-4131
Vác, 2600, Csányi krt. 56., (27) 317-300

MINDENT AZ APRÓVADÉRT...

„TERMÉSZETKÖZELI VADGAZDÁLKODÁS ÉS BÖLCS HASZNOSÍTÁS”

Tisztelt Apróvad-gazdálkodók!

Ugye értik ezt a hangzatos megfogalmazást, melyet tudományos szakembereink lépten-nyomon, évek óta hangoztatnak a tudomány fellegváraiból. Ismétlik szakmai konferenciákon, miközben apróvadállományunk rohamosan csökken, természetesen ezzel együtt a vadászati lehetőség is. A magyar vadászok személyenként az elmúlt évben átlagosan 6,8 db apróvadat és 3,3 db nagyvadat hoztak terítékre. Hol vannak már azok a régi szép idők, amikor a személyenkénti apróvadteríték 15–20 db között volt!...

Korábban a vadászok először csak söreteres fegyvert vásárolhattak, és két év apróvad-vadászati gyakorlat után kaphattak golyós fegyvert. Ma ott tartunk, hogy van olyan új vadász, aki csak golyós fegyvert akar vásárolni, mert elhiteketik vele, hogy apróvad vadászatára egyre kevesebb lesz a lehetőség. Nyugodtan megállapíthatjuk – ami a soponyai szakmai konferencia mottójaként is elhangzott –, hogy vadgazdálkodásunk nagyvadcentrikussá vált, és egyre kevesebbet törődünk az apróvaddal.

Az idej esztendő figyelembe véve, tovább romlottak az apróvad-gazdálkodás esélyei, mert a természeti csapások, az

árvíz, a belvíz, a jégverés elsősorban az apróvadat és annak szaporulatát pusztította. Ennek következtében a természetes törzsállomány létszáma tovább csökkent. Pótolni csak mesterséges úton lehet még akkor is, ha a mesterséges tenyésztést a tudomány és a szakmai hatóság nem akarja elfogadni, és nem támogatja. Igaz, van egy kiemelt vadfaj, a fogoly, amelyre az elmúlt évtizedekben több százmilliót áldoztak és használtak fel a vadgazdálkodási kutatással foglalkozó egyetemeken és egyes „kiemelt” területek, de a fogoly létszáma ennek ellenére sem növekedett.

A fogolytenyésztésre tehát – amelynek végkimenetele előre látható volt – tudott áldozni állami pénzeket a felügyelet, ugyanakkor a fácántenyésztést ellenezte, nem támogatta, holott az tíz évben keresztül bizonyított, és hozta az eredményeket.

Meggyőződésem, hogy szemléletváltásra van szükség a tudományos intézetekben és a kutatók körében is, és a szakmaiságnak az anyagiasság fölé kell kerülnie.

Tudomásul kell venni, hogy a szárnyas apróvad létszám csökkenésének nem a tenyésztés az oka, hanem azok a

külső körülmények, amelyek az elmúlt húsz évben megváltoztak; közülük is kiemelkedik a ragadozók kérdése. Mérhetetlen módon elszaporodtak a szárnyas és szörmés kártevők, mely helyzetet a vadászatra jogosultak a jelenleg érvényben lévő jogszabályok tiltó és korlátozó rendelkezései miatt nem tudtak kezelni.

Amennyiben az élőhelyet a gazdálkodók az apróvad igényének megfelelően tudnák berendezni s azt megfelelő létszámú törzsállománnyal benépesíteni, akkor pár év alatt ismét a természetes törzsállomány növekedéséről beszélhetnénk. Mi kell tehát mindehhez?

Erős érdekképviselő, amely az új kormányzatnál el tudja érni a jogszabályok megváltoztatását! Kell a vadgazdálkodók pozitív hozzáállása és főleg komoly anyagi befektetés, amelynek a fedezetét valamilyen forrásból elő kell teremteni.

Szükséges, hogy a területeken a szakmai munkát megfelelő szakmai végzett-

ségű vadgazdák irányítsák és szervezzék.

Kell hozzá a hivatásos szakszemélyzet elszánt, lelkiismeretes hozzáállása, ugyanis az apróvadtenyésztés és gazdálkodás sokkal nehezebb és igényesebb munkát követel, mint a nagyvadas területek gondozása.

Kell hozzá a tudományos kutatás olyan célirányos tevékenysége, amely a termelés részéről felmerülő problémák megoldását szolgálja. Nem utolsósorban pedig kell az erős hatósági kontroll, mely az utóbbi évtizedben – jól tudjuk, miért, de – nem működött.

Ha a fenti kérdésekben sikerül az érintettek között konszenzust kialakítani, s valamennyi szakterület akarja a változtatást, és mindent megtesz annak érdekében, hogy a magyar apróvadállomány létszáma ismét növekedjék, akkor válhat majd talán időszerűvé a „bölcshasznosítás” fogalma.

Pechtol János

MINDENKI MÁSKÉPP CSINÁLJA...

A vadgazdálkodási konferenciákon egyre inkább úgy érzem magamat, mintha siralomházban lennék, ahol hivatásos „siratóasszonyok” sopánkodnak a természetes élőhelyek folyamatos csökkenése, a még megmaradtak minőségének romlása, a természetes vadállomány egyre siralmasabb helyzete felett. Amiket hallunk, kétséget kizáróan tények – aki időt szán rá, és gyakran járja a vadászterületét, maga is szembesül a tendenciával, saját bőrén érzi az egyre csökkenő vadászati lehetőségeket. Különösen igaz ez az előző évre, amikor a természet nagyobb áldozatot szedett. A hosszú hideg, havas tél már a törzsállományt tépázta, majd a hideg májusi eső, a belvíz és az árvíz a szerény szaporulatot sem kímélte. A természeti csa-

pások által okozott kiesést csak becsülni lehet, de úgy is tetemes. Az állam csak széttárja kezét, hiszen az alap, amelyet a károk enyhítésére különített el, az a szerencsétlenül járt embertársaink segítségére is szinte jelentéktelen, nemhogy vadállomány pótlására tudnának belőle fordítani. Az egyetlen dolog, amit tehet, hogy felülbírálja az éves vadgazdálkodási, vadászati terveket, csökkenti a lelvendő vad előírt létszámát, s helyenként betiltja a vadászatot.

Persze a vadászatra jogosult társaságok, közösségek ezt már maguktól megtették, lemondtak a téli vadászati lehetőségekről a vadállomány regenerálódása érdekében, sőt aki tehet, még helyezett is ki a területre fácánt az említett regenerálódás mielőbbi bekövet-

kezésének reményében. Egy apróvadas vadász társaság nagyrészt ennyivel tud hozzájárulni a szenvedélyét jelentő vadászterületének megőrzéséhez, gazdagításához. Igen – „csak” ennyivel, mert nem tud piacot teremteni értékesítésre szánt őzbakjainak, és ezáltal áldozatul esik a külföldi bérvadászokat egymás elől harácsoló vadászatszervező irodáknak. Azoknak az irodáknak, akik az árakat versenyeztetve azon marakodnak, hogy ki tudja olcsóbban értékesíteni a harmadik fél árualapját, míg az egyébként jó szándékú – saját pénztárcájával szemben persze nem ellenséges – fizetőképes kereslet az „én elmentem a vásárba fél pénzzel” gyermekdal első sorait dúdolgatja, hosszú szárú, jól gyöngyözött agancsú alföldi bakjainak tróféáit simogatva. A „félpénzen” értékesített áprilisi bakok révén befolyó bevétel nyilvánvalóan kihat az előnevelt fácánok vásárlására és utónevelésére. Kevesebbet, szerényebb körülmények között...

De a jogosult valójában élőhelyet fejleszteni sem tud, mert mint egyesület földet nem vásárolhat, és mert az önkormányzati árokpárt fasorait a falugazda a település hajléktalanjainak adja téli tüzelőül, akik nap mint nap – kerékpárral járva, életlen fejszével hosszasan kopácsolva – gyűjtik az otthon melegének illúzióját keltő, mert igazából meleget nem adó, siftergő rőzsét, ezzel is csökkentve a vad bűvőhelyét, háborgatva nyugalmát. De ugyanúgy nem tud a vadászatra jogosult hatni a földtulajdonosra, földhasználóra, hogy ne szántsa be a dűlőutakat, mert az is jó néhány négyzetméter földalapú támogatást jelent, persze megint csak nem a vadász társaság kasszájába. A megművelt

földön viszont lesz napraforgó, amit a szerencsétlen társaság éjjel-nappal őriz az őz és a nyúl szájától, nehogy belerágnon, mert az okozott kiesést megfizetni képtelen lenne.

Míndezek ellenére még mindig vannak jogosultak, akik küzdenek, igyekeznek és tudnak ilyen extrém körülmények között is vadgazdálkodni. Ki költségeit húzza meg (természetesen a vadállomány kárára), ki a tagságot bővíti – ki így, ki úgy...

MINDENKI MÁSKÉPP CSINÁLJA...

Ez a régi Lokomotív-sláger jutott az eszembe, amikor a Hatvani Aranyfácán Vadász társaság vadász mesterével, *Újházy András*sal beszélgettem arról, hogy a 6000 hektáros, tipikusan apróvadas vadászterületen vajon mi a nyitja annak, hogy sok más, hasonló adottságokkal bíró vadászatra jogosult közül ők még mindig nem veszteségesen vadgazdálkodnak. Szándékosan nem írtam

A harminctagú vadász társaság 6000 ha vadászterületet haszonbérel, az éves tagdíj 90 ezer forint. 20 db őzbakot értékesítenek saját árjegyzékük alapján, 100 db mezei nyulat fognak be, valamint vásárolnak 2000 darab előnevelt fácánt, melyből ezret felnőttkorban eladnak, a másik felét a tagság vadászataira helyezik ki. Bérvadászok lövik le az elejtésre tervezett őz tarvad egy részét, valamint 20 hektár vadföldet művelnek. Nagyjából ezekből a bevételekből áll össze a társaság évi 10-11 millió forintos árbevétele.

nyereséget, mert azt már régóta nem tudnak visszaforgatni a gazdálkodásba, de legalább a költségeiket fedezni tudják. Igaz, hogy ehhez a vadásztársasági vezetés szigorúan takarékos irányítása szükséges.

A terület adottsága igazán alkalmas az apróvad számára, mert kellően mozaikos. Fasorok, sövények, gyümölcsösök szabdalják a nagy mezőgazdasági táblákat. A terület jelentős része természetvédelmi oltalom alatt áll, területükön egy pár parlagi sas is rendszeresen fészkel. Igaz, már akkor is vigyáztak rájuk, amikor még a természetvédelmi örök nem...

A még eredményes gazdálkodás egyik záloga, mint általában, ez esetben is a személyekben keresendő. Két, valóban a természeti értékek és elsősorban a vad védelmére, őrzésére felelős, főállású hivatásos vadász, akik az elmúlt három évben 500 rókát, borzot vettek ki a vadászterületről. A nagy ládacsapdák nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, mert vasból vannak, és mert leginkább nincsenek lebetonozva... Marad a fegyver és a kotorékozás. A vadászmeister is értesült a rókák és kotorékkutyák közötti rejtett állatviadnak titulált állatvédelmi megmozdulásról, de szerencsére a szikra kihuny,

még mielőtt komolyan lángra kaphatott volna.

Évente 50–70 szarkát fognak a nemrégiben bevezetett Larsen-csapdával. A kifogott szarkák helyén egyre inkább megjelennek a szürke varjak, amelyeket nehezebb ezzel a csapdával, ezzel a módszerrel megfogni. Minden legális eszközt bevetnek a vad védelmében, de az állatvédelmi és természetvédelmi túlszabályozás miatt szemük előtt fogatkozik a féltve őrzött állomány.

A vadgazdálkodást irányító és végző szakemberként elképzelhetetlennek tartja, hogy egy vadászterület ne tudjon foglalkoztatni és feladattal ellátni háromezer hektáronként legalább egy hivatásos vadászt. Reméli, hogy ebben a kérdésben a jogalkotók nem engednek a negyvennyolcból, akarom mondani, a háromezerből! Az úgynevezett „kvázi vadőrök”, a bejelentett nyugdíjas erdész vagy a vadgazdálkodási végzettséggel rendelkező pesti üzletember aligha tudja ellátni azokat a teendőket, amelyekről a fácántyúk két-három csibével többet nevel fel, vagy a nyúlfiak őszre benépesítik a szántásokat.

Élőhely-fejlesztési támogatásokra már nem alapoznak, holott minden forint elkel a területen; a pár tízezer forintos támogatásból korábban több vadföldet tudtak művelni, lehetőség lett volna itatók és egyéb berendezések működtetésére. Ma sajnos nincs módjuk semmilyen fejlesztést megfinanszírozni, vegetálnak.

Szerencsére az őzbakokat tudják értékesíteni, és leginkább belföldi bér vadászoknak. Megbecsülik őket, szinte baráti viszonyt ápolnak velük. Elégedettek a vadászattal, a hivatásos vadászok felkészültségével, évek óta visszajárnak

tavasszal és az őzhívás idején is. Éppen ezért nem kényszerülnek a négyéves, 500 grammos őzbakok lelövetésére, jók a korosztályviszonyok és az ivararány is. Nem ritka az öreg, igazán szép trófeát viselő őzbak a terítéken. Az éves tervből 20 bakot adnak el, a többire a tagok vadászhatnak, átlagosan négy-öt évente lőhetnek egy őzbakot. Az őzbak vadászból származó bevétel az éves árbevételük 25–30 százalékát jelenti.

Fácánt is nevelnek, több okból. A 2000 darab előnevelt madár felét felnőttkorúan értékesítik, ezen is van egy kis nyereség. A fennmaradó részből a tagság és a bér vadászat igényeit elégítik ki a nevelő melletti kis erdőben. A volierben háló alatt tartott madarak gondozását a vadászmeister felügyeletével egy állandó munkás látja el, nem pedig társadalmi munkában a tagság. A természetes fácánállományra, mint a két szemükre, úgy vigyáznak. Oda nem helyeznek ki zárttéri madarat, ott tyúkot nem vadásznak.

A vadásztársaság tagjai évente kilencvenezer forinttal járulnak hozzá a gazdálkodáshoz. Vadászati lehetőségeiket gyakorlatilag novembertől januárig a hétvégi apróvad vadászatok jelentik, 40 fácán és két nyúl az éves „kompetencia”, valamint a már említett időnkénti őzbak. Elégedettek a vezetéssel, hosszú évek óta támogatják az IB elképzeléseit, munkáját.

A meghatározó földtulajdonosokkal igyekeznek jó viszonyt ápolni, tiszteletben tartják a tulajdont, és megtalálják – mert keresik – a kompromisszumot vitás ügyekben. Bár leginkább csak gesztusértéke van, de a vadőr karácsony előtt bekopog hozzájuk egy-két pucolt fácánal vagy nyúllal.

A tavalyi csapadékos év, a bel- és árvíz nagy kárt okozott a vadállományukban. Az első fészkelésekből várt szaporulat a nagy esőzések miatt már ki sem kelt, a tyúkok nem tudták „leülni” a tartós hideg esőt. A sarjűfészkelésből szerencsére látni néhány csibét, de ez csak a vadőr lelkét nyugtatja, komoly szaporulattal nem számolnak. Ráadásul a túl sok víz hatása jelentkezett a takarmányárakban is, a búza, kukorica mázsája elérte a 6500 forintot. Kérdés, hogy a megmaradt állományt ki hogyan fogja tudni takarmányozni...

Minden apró segítségnek örülnek, örülnének. Várják az újabb, hatékony ragadozógyérítési módszereket, de már az is nagy segítséget jelentene, ha valaki közbenjárna, hogy a vadveszélyt jelző táblák hatálya ne csak egy kilométerre terjedjen ki, mert a táblák – amelyek szintén nincsenek lebetonozva – pótlása is jelentős költség.

Persze vannak olyan területek is, ahol így vagy úgy, de komoly összegeket tud a tulajdonosi közösség vagy a bérlő a gazdálkodásba investálni, de ez nem általános. A jelenség örvendetes, ezek a területek jó modellként szolgálnak. Szerencsére vannak olyan személyek, kisebb közösségek, akik a vadgazdálkodást hobbinak élhetik meg, az élet más területén megkeresett vagyonuk egy részét a vadállomány érdekeit szolgáló beruházásokba fektetik.

És szerencsére vannak még földtulajdonosok, akik természetesen veszik, hogy földjeiken védett és vadászható fajok élnek, szívesen elnézegetik az ikergidákat vezető sutákat, a csibéit vezető fácántyúkokat és a kergetőző nyulakat. Még azt is elnézik a természet teremtményeinek, hogy esznek, és az általuk termelt növényeket fogyasztják.

Kovács Gábor

LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

Montecuccoli szerint a háborúhoz három dolog kell: pénz, pénz és pénz. Sokak véleménye alapján az eredményes vadgazdálkodásnak is ez a kulcsa. Messze nem így van! Átgondolt koncepcióval, következetesen végrehajtott feladatokkal, szorgalmas munkával igenis lehet ezt a tevékenységet úgy végezni, hogy az élőhely és a vadállomány minőségi fejlődése révén a vadászati lehetőségek is bővüljenek. S ez nem feltétlenül – vagy inkább nem kizárólag – anyagiak kérdése. Némi ráfordítást persze igényel a Szentes térségében ötezer hektáron vadgazdálkodó Mentett-réti Természet- és Vadvédő Egyesület által alkalmazott módszer, de ez bőven megtérül, ráadásul nem is kell súlyos milliókra gondolni...

– Elsőként a célt kell pontosan meghatározni, majd az irányt kijelölni, végül hozzárendelni a módszert. Ez elsőre túloni általánosnak tűnik, de lássunk egy igen egyszerű példát! Aki építkezni akar, először felkeres egy tervezőt, egy olyan szakembert, aki javaslatot tesz a megvalósításra, majd a tervek alapján lefekteti a kivitelezés menetrendjét. Innentől már csak a tervek megvalósítása, a munkák végrehajtása van hátra, melynek az a lényege, hogy

egy kézben összpontosuljon, hiszen így van felelőse és irányítója az egész projektnek. S a ház szépen felépül... Nem egyszerre, hanem szépen apránként. Mi is így kezdtünk neki, amikor átvettük a területet, amely – valljuk be őszintén – például vízellátottság szempontjából, bizonyos területrészeket kivéve, nem a legideálisabb élőhelyi feltételeket biztosította, s a vadállomány is ennek megfelelően alakult – mondja Busi Lajos, a Mentett-réti Természet- és Vadvédő

Egyesület elnöke, s rögtön hozzá is teszi, hogy véleménye szerint az elnök kifejezés nem pontos, nem elég kifejező. Egy vadászatra jogosult élén álló személynek nem lehetnek hatalmi törekvései, ő is csak egy a tagok közül, akinek a többiek bizalmat szavaznak azért, hogy összefogja a jogosult tevékenységét. De senki ne higgye – bár, sajnos, ilyenek is vannak –, hogy ez valamiféle reprezentatív tisztség. Természetesen az erőforrásoknak egy kézben kell lenniük, és centralizált irányítás kell, ám ezzel nem szabad visszaélni.

Szóval, Busi Lajos és segítői, a vadászokat szervező titkár, *Harangozó Kálmán*, *Páli Attila* vadászmeister, valamint *Dér Sándor* hivatásos vadász komoly munkába, vagy ha úgy tetszik, „építkezésbe” fogott. Először egyértelműen tisztázták, hogy kinek mi a feladata, s ennek alapján osztotta ki a szerepköröket.

A hivatásos vadász munkaköre itt tényleg a szakmai tevékenységre korlátozódik. Szentesen az az *ars poetica*, hogy „a vadórt a területen kell tartani”. *Dér Sándor* és kollégája munkáját ennek

megfelelően meg is becsülik. Egyrésztől anyagilag érdekeltté teszik a munkában, s mivel a versenyképesnek tekinthető béréből meg tud élni, nem keresi a mellékjövedelem forrásait vagy a „feketézés” lehetőségeit. Sőt a motivációt tovább növelik azáltal, hogy a vadórt nem tekintik fizikai munkásnak, éppen ezért minden kisegítő munkát (vadföld-művelés, vadgazdálkodási berendezések karbantartása) kiszerveznek, s a hivatásos vadásznak csak azzal kell foglalkoznia, ami valóban az ő dolga kell, hogy legyen: a vad és a terület védelmével, megfigyelésével, vadatetéssel, a vadászatok lebonyolításával. Így a területen élő helybeliekkel is kiváló a kapcsolat, hiszen a hivatásos vadász rendszeres jelenlétével nő az ott lakók biztonságérzete, gyakorlatilag megszűnt az orvvadászat, a falopás visszaszorult, s nem utolsósorban a vad is nyugalmat talál.

A következő lépés a megfelelő szakemberek felkutatása volt. A gödöllői Szent István Egyetem részéről *dr. Szemethy László*, illetőleg a soproni Egyetem vadbiológusa, *dr. László Richárd* személyében meg is találták a szaknácsadókat, akik konkrét állománykezelési és élőhely-fejlesztési javaslatokkal segítettek a munkát. Néhány hallgató is megfordult a területen, volt, aki a szakdolgozatát is ott írta, s a kutatási eredményeket Busi Lajosék igyekeztek beilleszteni a vadgazdálkodásba.

Az első – s ma már talán egyértelműen kijelenthető, hogy a legfontosabb – beavatkozásként Larsen-csapdákat telepítettek a területre, s a hat befogó, valamint a két vadór egy esztendő leforgása alatt nem kevesebb mint 300 vadászható ragadozót tett ártalmatlanná. A ragadozókontroll természetesen

csak nagy területen, a környező vadgazdálkodókkal együttműködve lehet igazán sikeres, ezért a szomszédos vadásztársaságoknak használatra átadtak néhány Larsen-csapdát. Ez néhány ezer forintból elkészíthető, komoly beruházást nem igényel. A szomszédok az apróvadállomány segítése érdekében szintén nagy lelkesedéssel láttak neki a szörmés és szárnyas kártevők apasztásának, s miután tapasztalták az eredményeket, a mai napig közreműködnek a gyéritésben. Talán önmagáért beszél az az adat, hogy míg az első időszakban évente 300-350 szarkát lőttek, illetve fogtak be, mára ez a szám 30-40-re csökkent.

A folyamatosan portyázó kóbor macskák és kutyák „vámszedésének” úgy próbálták elejét venni, hogy rávették a területen élőket a háziállataik (különösen a kutyák és macskák) tanyatelken belül tartására. Erre különféle módszereket alkalmaztak: apró ajándékokat és némi vadhúst adtak.

S jöttek is az eredmények... A folyamatos ragadozókontroll és a hivatásos vadászok tevékenysége révén a mezei nyúl hasznosítása három év alatt 200-ról 900-ra emelkedett. A korábban „nyúlmentes” területeken is megjelentek a nyulak, elfoglalva az addig értéktelennek minősülő élőhelyi foltokat.

Fácán esetében a természetes törzsállományt hozták fel, egyetlen zárt téri nevelt példányt sem engedtek ki a területre, mert – igaz, kényelmesebb és gyorsabb megoldás – tönkretennék a szabad területi állományt. A nevelt madaraból tudniillik gyakran hiányzik az alapvető imprinting (bevésődés), hiányozhat például a felgallyazási reflex, így csak a ragadozókat etetnék a ki-

bocsátott állománnyal. Ennek ellenére évente 400–600 kakas kerül terítékre.

Érdekesség, hogy a fácán, de főleg a mezei nyúl intenzív állománynövekedéssel és sokkal jobb reprodukcióval, az utódok jobb túlélésével reagált a beavatkozásokra; az őznél a trófeasúlyok nem emelkedtek látványosan, bár a bakok mutatósabb agancsot raknak föl – inkább a kondíció javulásában, a magasabb testsúlyban s így a vadhúsból származó árbevételben realizálódik az élőhelyfejlesztés érdekében eszközölt befektetés. Érdekes gyakorlati tapasztalat, hogy a bakok e helyütt 4 éves kor körül már kulminálnak, bár ezt reprezentatív adatokkal nem lehet alátámasztani. Míg korábban, az előző üzemtervi ciklusban itt gazdálkodók 10 ezer hektáron 50 bakot lőttek, addig ma már fele akkora területen 70 a hasznosítható mennyiség. A vaddisznó váltóvadnak számít, évente 3-4 esik náluk, de nem is kívánatos az állomány tartós megtelepedése, illetve növekedése, mert a sertevad az apróvadra ugyanolyan veszélyes, mint a róka vagy a szarka.

A tervezéshez elengedhetetlenül szükséges az eltartható létszám pontos ismerete, a vadeltartó-képesség megítélése, valamint az állomány korrekt becslése. Utóbbit évről évre tavasszal és ősszel is korrekt módon, precízen elvégzik. A jogszabály által kötelezően elő nem írt őszi becslés egyébként fontosabb információt nyújt a vadászatok tervezéséhez, mint a tavaszi törzsállomány létszáma.

A szakemberek által javasolt második lépés az élőhely-fejlesztési beavatkozásokkal kapcsolatos tudnivalókat tartalmazta. Azt a tanácsot, mely szerint inkább szaporodást elősegítő vadföldeket

kell művelni, megfogadták. Jól tették! A vadföldnek tudniillik nem csak takarást kell nyújtania, hanem a nyári-őszi-téli túlélést is segítenie kell. Ezért még ezen a tipikusan apróvadas jellegű területen is inkább pillangósokat célszerű alkalmazni vadföldnövényként. A talajra igénytelen lucerna például 6-7 évig is megfelelően szolgálhatja a vadgazdát – és a vadállományt –, vegyszerezni pedig kizárólag aranka ellen szükséges.

Lényeges, hogy a vadföldek ne nagy tömbökből álljanak, sokkal jobb ugyanis a mozaikos élőhelyi szerkezetet biztosító, több kis darabból álló művelt területrész. Ahol egyébként a munkagépekkel körülményes forgolódni, vagy ahol nehézséget okoz a mezőgazdasági hasznosítás, illetőleg problémát jelent a megközelítés, ott ezek az úgynevezett „beforgók” kiválóan használhatóak vadföldnek. Szentesen 10-15 darab, fél-egy hektáros kis pillangós vadföldet gondolnak, a cél – lépésről lépésre – újabb 30-35 létesítése. Ezeket rendszeresen kaszálattják, a gazda el is viheti a szénát, így a betakarítás nem kerül pénzbe, s a vadászatra jogosult az addigi takarmány fejében az utolsó kaszálást kapja meg a téli szálastakarmány-mennyiség fedezésére.

Szintén nem elhanyagolható szempont, hogy a fácán számára olyan helyen kell ideális vadföldet létesíteni, ahol a közelben van víz, és elegendő gallyazófa is rendelkezésre áll. A szárnyas vad számára a pillangósok mellett kiváló vadföldnövény a sok magot adó szudánifű is. Sokan elfeledkeznek arról az „arany szabályról”, hogy fészkeléskor nem szabad kaszálni, így az első betakarítás a fészekhagyás után történik.

A fás élőhelyek fejlesztéséhez meg kell vásárolni a földet. Busi Lajosék a földkönyvi nyilvántartás alapján kutatták fel a potenciálisan megvehető 1-2 hektáros területeket, majd támogatásból erdőt telepítettek. A vegyes lombú, a széleken cserjefajokat magukban foglaló sávok búvóhelyként és táplálékként is szóba jöhetnek, ráadásul a fás csíkokkal szabdalt nagy táblákba szorult fácánoknak van hová felgallyazniuk. Szentesen évente 10 hektár új erdő, fás szárú vegetáció létesül.

Az élőhelyfejlesztés vizuális kérdés is. Egyfajta „tájépítéssel”, amely szinte nem kerül semmibe, mégis mennyivel élvezetesebb egy szép, rendszeresen karbantartott, változatos képet mutató élőhelyen vadászni, mint egy végeláthatatlan és egyhangú képet festő monokultúras táblán!

A vadászterületet szerencsére kiterjedt csatornahálózat szövi át, ahol még a nyári aszályos időkben is található

víz. 2010-ben persze vízhiányra egyébként sem kellett panaszkodni, komoly gondot azonban nem okozott az ár- és belvív. Mivel a mezei nyúl tipikusan „r-stratégista” faj, a természeti csapás nem befolyásolta az állományt, az őzeknél viszont feltűnő, hogy több az egy gidát vezető suta. A fácánnál az első kelést elmosta a szokatlan mennyiségű csapadék, de a tyúkok sarjűfészket raktak, s bár a csibék az átlagosnál fejletlenebbek, ha nem lesz korai fagy és hűvös, esős időjárás, akkor „utolérheti magát” a szaporulat.

A vadtakarmányozás a vadgazdálkodás sarkalatos kérdése. A Mentett-réti Természet- és Vadvédő Egyesületnél az időjárás függvényében általában már szeptember elejétől, közepétől folyamatosan etetnek. Az ötezer hektáron 100 etető található, vagyis – persze a vadsűrűségtől függően elhelyezve – átlagosan 50 hektáronként építettek egy-egy ilyen berendezést. Csak és kizárólag tiszta

szemű kukoricát és búzát kap a vad, de tavasszal (február–márciusban) zabot is visznek az etetőkbe, míg az őzeknek télen bagócs elleni granulátumot juttatnak ki. Egy takarmányozási időszakban nagyjából 300 mázsa szemes takarmányt hordanak a területre. Költséghatékony megoldás, hogy nem raktározunk szemes takarmányt, hanem azt közvetlenül a kiszállítást megelőzően vásárolják meg. Takarásnövelő vadföldet egyáltalán nem művelnek, a szemes takarmánnyal a meglévő takarásba etetnek be.

Minden bizonnyal néhányan azt gondolják, hogy ez rengeteg pénzt igényel, pedig nem így van! Számszakilag, csak a nagyságrendeket érzékeltetve: a 300 mázsa szemes takarmány 1 millió forintba kerül. Egy 1 hektáros lucernavadvadterület beruházásának sarokszámjai hétéves üzemelési időre vonatkoztatva: a „beművelés” egyszeri költsége (talaj-előkészítés 20 ezer, a vetőmag és a vetés 80 ezer forint) 100 ezer forint, a föld bérleti díja 140 ezer forint (20 ezer forint/év), így az összköltség 240 ezer forint. Ezzel szemben a bevételi oldalon jelentkezik az éves szinten 35 ezer forintos, igénybe vehető föld alapú támogatás, amely hét évre 245 ezer forint, míg a lekaszált lucernaszénából származó bevétel a hét év alatt 140 ezer forint. Ha ezt összevetjük, akkor a hét éven át kiváló, magas fehérjetartalmú takarmányt biztosító vadföld művelésének „záróegyenlege” hektáronként +125 ezer forint (17 858 Ft/év). S akkor az ennek eredményeképpen megnövekvő nyúlállományról, illetőleg annak hozadékáról még nem is beszéltünk...

A hasznosításra vonatkozó alapelveket következetesen betartják. Élőnyül-

befogás nincs, a vadászatot pedig már október legelején elkezdi, s november közepére a hasznosítandó állomány java terítékre kerül. Egy területet egy évben csak egyszer vadásznak le, utána pihentetik az adott területrészt. A vadászatokat 20-25 puskával rendezik, általában U-hajtással – a terepadottságokat kihasználva – a faszorokat, csatornákat fogják közre, majd körbe zárnak, és úgy fejezik be a hajtást. Igen fontosnak tartják a vadászatok kulturális értékét, élényszerűségét, erre a szervezés és előkészítés során nagy hangsúlyt fektetnek.

A kérdésre, hogy az apróvad létszáma tovább növekszik-e, Busi Lajos a következőt válaszolta:

– Erre csak később kapunk választ. Az élőhely-fejlesztési koncepciónk még 5-6 éves időtávra bőven ad nekünk munkát, és az állomány további fejlődésével is számolunk. Szerencsére a jelenlegi hasznosításból származó bevétel fedezi a vadgazdálkodás költségeit, így ezzel a mennyiséggel eredményesen lehet gazdálkodni. Alapelveként állítottuk fel, hogy az optimális betétet optimális kivétellel kell ellensúlyozni, s egyiket sem lehet a másik rovására a végtelenségig srófolni, mert akkor felborul az egyensúly... Jobban mondván, a kivétet nem szabad átgondolatlanul fokozni, a betétet pedig nem érdemes. Sok vadászatra jogosult esetenként érthetetlen módon a bankban tartogat több millió forintot, miközben kesereg, hogy csökken a vad létszáma. Pedig látható, hogy viszonylag csekély ráfordítással, alkalmazható szaktudással, okszerű gazdálkodással és lépésről lépésre megtervezett, szorgalmas munkával kézzelfogható eredményeket lehet elérni.

Wallendums Péter

by **Erätukku**

Bajnok minden időben – JahtiJakt PRO

ASTM
D568-94
TESTED
SFS-EN
ISO 111:1993
TESTED

Ár:

59990,-

+ szállítási költség

A csomag tartalma:

1. JahtiJakt PRO membránruha
2. Gyapjódzseki
3. Kifordítható sapka
4. Biztonsági mellény
5. MicroDry Alsóruha
6. Membránkapucni
7. Szutyogkapocsi

A vadászok igényeinek megfelelően módosított PRO öltöny most olcsóbban

Viszontagságos körülmények között is megfelelő ruha, melyet a vadászok kívánságaira és elképzeléseire támaszkodva terveztünk meg. Az első osztályú AIR-TEX2 membrán és más műszaki jellemzők teszik alkalmassá a PRO ruhát arra, hogy bármilyen körülmények között jól használható legyen.

Azon felül, hogy könnyű és tartós, az új AIR-TEX2 membrán elképzeltben vízálló és légáteresztő.

Első osztályú anyag
A Finn Tampere Kutatólaboratóriummal közösen kifejlesztett külső anyag egyszerre csendes és tartós. A felület kosz- és vízlepergető Dufont Teflon-nal kezel.

Ésszerű tárolás
A megújult PRO ruha vízálló zsebekkel rendelkezik, melyek alkalmasak adó-vevő, mobiltelefon, GPS készülék és térkép tárolására is.

Dzseki és nadrág

Gyapjódzseki
Égésálló gyapjódzseki a
hőgátló AIR-TEX2
membránnal.

Kifordítható sapka
Kifordítható AIR-TEX2
membránsapkák

Biztonsági mellény
Fényvisszereflektáló és
látványos szín.

MicroDry Alsóruha
A szelvényes és nedvszívó
képes külső réteggel.

Membránkapucni
Légtömítő AIR-TEX2
membránkapucni

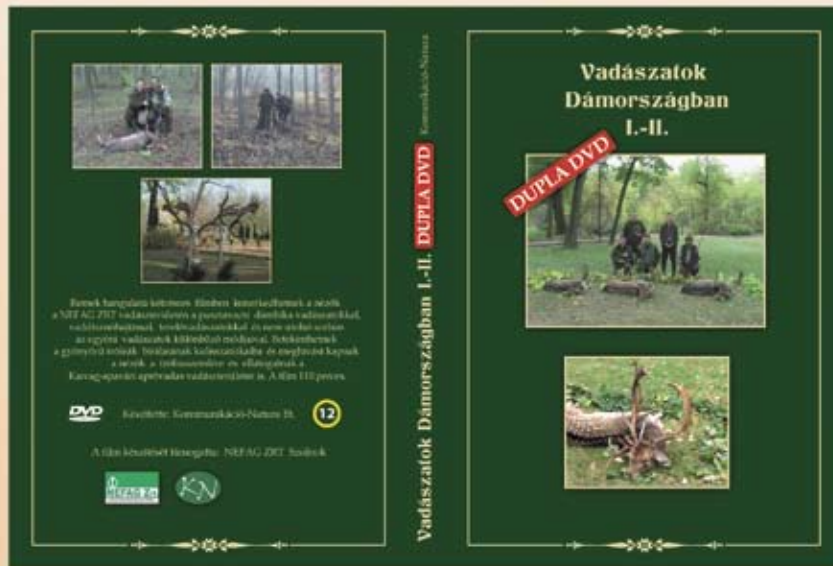
Rovarkapocsi
A kapocs megvédi a szutyogtól
és más rovaroktól. Az élelmiszer
reális tárolható.

www.FINNVADASZ.hu

Telefonos rendelés: 0036 27 355 217 / 0036 30 9413 284

2010-es lévai és pusztaszeri
nemzetközi természetfilm fesztivál
különdíjas filmje:

VADÁSZATOK DÁMORSZÁGBAN

Megrendelhető:

Dr. Ignác Magdolna

06-20-462-3867

ÖRÖK ELLENTÉT

*A ragadozó madarak – és általában a ragadozók – sok vadász szemében
kérelhetetlen gyilkosok, az apróvad vámszedői. Tehát védelmük enyhén szólva
sem indokolt. Ugyanakkor a természetvédők ragaszkodnak minden egyes
példányhoz, mondván, jelentős szerepük van az ökoszisztémában.*

Úgy tűnik, a két tábor ellentéte kibékíthetetlen.

Vajon mi az oka az ellentétes véleménynek és az ebből fakadó ellentétnek? Talán érdemes néhány évtizedet, majd egy évszázadot visszamenni az időben, hogy megértsük az indítékot. Száz évvel ezelőtt még valóban számos ragadozó madár szelte a levegőt. Az apróvad már akkor is nagy kincs volt, s az időjárás, az ember és a ragadozók kívül akkorigiban még kevés vámszedőjük akadt. (Persze volt mai szóval élve környezetszennyezés, ám annak mértéke össze sem hasonlítható a maival.) Tehát az apróvadat a rossz időtől (ez volt a legnehezebb), a rossz emberektől, illetve a ragadozóktól kellett óvni. Ez utóbbiak gyérítésének hatékony eszköze volt az uhuzás, melynek alkalmával sok-sok görbe csőrű is esett: egy részükből preparátum („előszobamadár”) lett, más részük ebek harmincadjára jutott.

A vadászkönyvekben, cikkekben nagyszámú írás jelent meg az uhuzás szépségeiről és hasznos szerepéről, ugyanakkor – ezt indokolandó – a ragadozó madarak káros voltáról is. Hiszen láttak nyúlton ölyvet, őzgidán sast – igaz, azt nem, hogy vajon ő pusztította is el –, és sorolhatnám. Persze voltak/vannak tagadhatatlan vámszedők is: ilyen például a héja. De épp ennek a

madárfajnak csökken most az állománya egy betegség miatt.

Ám eltelt bő fél évszázad, és nagyon fordult a világ. Hihetetlen módon csökkenni kezdett a ragadozó madarak száma. Rögvest hozzászem, nem az uhuzások miatt – már csak azért sem, mert uhu is alig maradt. Az emberi felelőtlenség volt az oka. A peszticidek, elsősorban a DDT miatt töredékére zsugorodott a görbe csőrűek állománya, a kiirtott fasorok megszűntével a fészkelőhelyek is eltűntek. Sőt az illegális ragadozómadár-kereskedelem is beszippantotta a ritkaságok utolsó mohikánjait, kerecseneket, vándorsólymokat.

A természetvédők ekkor megkongatták a vészharangot, nem indok nélkül, hiszen valóban jó néhány faj került közel a kipusztuláshoz, vagy éppen ki is pusztult. Szerencsére évtizedek munkájával sikerült a ragadozó madarakat megmenteni, így a számuk is emelkedni kezdett.

Most a vadászok kongatták meg a vészharangot: mi lesz az apróvaddal? Amúgy is szinte mindenütt apad a száma, s ebből még a ragadozó madarak is követelik a jussukat!

Persze, minden fácánért, nyúlért kár, de azt hiszem, abban mindenki egyet-

ért velem, hogy az apróvadállomány pusztulásáért legfeljebb ha nyomokban felelősek a ragadozók. Egy-egy hurkoló, légpuskás orvvadász jóval több kárt okoz, mint egy év alatt tucatnyi héja.

A legújabb kutatások kiderítették, hogy a ragadozó madarak többsége vadgazdálkodási szempontból semmilyen kárt nem okoz. Sőt e madarak még segíthetik is a vadgazdálkodást! Mert mit eszik a pocok? Nagyjából azt, amit a fácán. Gradációs években tehát a fácán táplálékkonkurense lehet. Az egerészölyv pedig nem igazán eszik fácánt, de annál több pocokot, egeret. A héja, ugyebár, köztudottan apróvadellenség. Ám a tojás- és fiókapusztító dolmányos varjú és szarka (amely madarak, mint tudjuk, EU-tagságunk

kétségkívüli nyertesei) sokkal nagyobb károkat okoz. Szinte megállíthatatlanul szaporodnak, és szinte mindent megfognak, amivel el tudnak bántani. És ki fogja meg őket? Például a héja.

Általában azoktól tartunk, azok kerülnek a „nemszeretem állatok” kategóriájába, amelyeket nem ismerünk eléggé. Valljuk be őszintén, a ragadozó madarak is közéjük tartoznak. Nos, éppen ezért a most következő tanulmányban – amely tagadhatatlanul nem habkönnyű olvasmány – összegzést adunk hazánk ragadozó madarairól, s írunk valamennyi faj *valós* vadgazdálkodási jelentőségéről is. Nem árt kicsit alaposabban megismerni őket!

Kovács Zsolt

BARÁT vagy ELLENSÉG?

Ismerjük meg őket!

Ragadozó madaraink

A vadgazdák között igen gyakran kerülnek szóba a ragadozó madarak, ami nem is csoda, hiszen bizonyos fajaik voltaképpen a vadászok konkurensei is lehetnek. A vadgazdálkodás a természetben zajlik, így a vadgazdának mindig számolnia kell a ragadozók okozta kockázatokkal, veszteségekkel. Ugyanakkor a ragadozók hatását sem lehet egyértelműen szükséges rossznak minősíteni, hiszen a jól működő, önfenntartó ökoszisztémában a predátorok kifejezetten szükségesek ahhoz, hogy a potenciális zsákmányállatoknak számító állatfajok populációi hosszú távon egészségesen fennmaradjanak. Az ökológusok szerint a ragadozók hatását mindig objektíven kell értékelni, hiszen állományaik a globálissá váló emberi tevékenység hatására gyakran veszélyeztetettebb helyzetűek, mint zsákmányállataik.

A hazánkban honos ragadozó madarakat hosszú időn keresztül kivétel nélkül károsaknak tartották, ezért 1906-ig valamennyi fajuk szabadon pusztíthatónak, elejthetőnek számított. Érdemes áttekinteni, hogy a ragadozó madarak

veszélyeztetettségének növekedése, állományuk fogyatkozása miképpen követhető nyomon a jogi szabályozásban.

A földművelésügyi miniszter 80644/1906. számú rendelete, a madárvédelmi rendelet jelentette az első lépést a ragadozó madarak védelmének terén. A rendelet a védett fajok közé sorolta a kék vércsét, a vörös vércsét és a fehérkarmú vércsét. A ragadozómadár-védelem következő állomása az 1933. évi 38 500 számú FM miniszteri rendelet volt, amely védelem alá vonta az egerészölyvet is, és költési időszakban megtiltotta a vándorsólyom és a kerecsensólyom elejtését. A miniszteri rendelet jelentősen korlátozta, előzetes engedélyhez kötötte a fakó- és a barátkeselyű, a kígyászölyv, a darázsölyv, a rétisas és a halászsas elejtését, de utóbbi két ragadozó madár lelövésére csak a halastavakon volt lehetőség. 1939-ben a szigorítást valamennyi keselyű- és sasfajra kiterjesztették. 1940-ben a földművelésügyi miniszter egészen október 31-éig meghosszabbította mindkét nagy sólyomfaj tilalmi idejét, ami azt jelzi, hogy mind a vándorsólyom, mind pedig a kerecsensó-

lyom hazai költő állománya már akkor kritikus helyzetben volt. A ragadozó madarak hazai védelmének jelentős állomása 1954 volt, amikor a minisztertanácsi rendelettel kihirdetett 59/1954. (IX. 9.) MT számú madárvédelmi rendelet megjelent, amely tételes felsorolás nélkül védetté nyilvánította majdnem a teljes hazai madárfaunát, és bevezette a fokozottan védett kategóriát, amelybe 13 veszélyeztetett ragadozómadár-fajt is besorolt. A ragadozó madarak, 5 fajtól eltekintve, teljes védelem alá kerültek. Az apróvad-gazdálkodás szempontjából károsnak minősített héja, karvaly, barna kánya, barna rétihéja és kékes rétihéja azonban továbbra is vadászható maradt. 1971-ben a természetvédelemről szóló 12/1971. (V. 1.) számú kormányrendelet melléklete már tételesen is felsorolja valamennyi hazai védett ragadozó madarat, és már csupán a héja, a karvaly és a barna rétihéja esetében teszi lehetővé az elejtést, annak helyét azonban korlátozza, amikor kimondja, hogy csak a szárnyasvad- és baromfitelepeken lőhetők. 1982-től, az OKTH 1/1982 (III. 15.) számú rendeletének megjelenésétől Magyarországon kivétel nélkül minden ragadozó madár természetvédelmi oltalom alá került. Ettől kezdődően már a karvaly és a barna rétihéja is teljes védelmet élvezett, és csupán a héja esetében maradt meg a korlátozott elejtési lehetőség a baromfi- és szárnyasvad-telepeken, valamint azok 500 méteres körzetében. A befogás és az elejtés időszakát a rendelet július 1. és október 31. közötti időszakra korlátozta. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény hatályba lépéséig, 1997. január 1-jéig a vadgazdálkodási szempontból legkritikusabban megítélt héja a fácskatelepeken

és a baromfitelepeken időszakosan engedély nélkül még befogható, gyéríthető volt, de ma már valamennyi ragadozó madár az év minden időszakában teljes védelmet élvez. Jelenleg a környezetvédelmi miniszter 2001. évi 13/2001. (V. 9.) KöM-rendelete hatályos, amely szerint valamennyi hazai ragadozó madár védelem alatt áll, és közülük 21 fokozottan védett. Érdekes, hogy a jogszabály két olyan ragadozómadár-fajt (vadászólyom és Feldegg-sólyom) is felsorol a fokozottan védett fajok között, amelyek bizonyítottan még nem fordultak elő hazánk területén. Ennek oka az, hogy a solymászatra hazánkban engedélyezett ragadozómadár-fajok között mindkét sólyomfaj szerepel, és a jogalkotó így kívánta biztosítani a természetvédelmi hatóság számára az egységes eljárási rend lehetőségét. Nem tartalmazza a védelmi lista a hazánkban első alkalommal 2006-ban megfigyelt amuri vércsét (*Falco amurensis*), de a jogszabály soron következő aktualizálásakor egészen biztos, hogy ez a faj is a védett lista részét fogja képezni.

Tekintsük át tételesen hazai ragadozó madarainkat, ismerjük meg elterjedésüket, hazai helyzetüket, költésbiológiai jellemzőiket, zsákmányolási, táplálkozási szokásaikat; világítsunk rá vadgazdálkodási jelentőségükre, veszélyeztetettségükre és védelmi helyzetükre. A hazánkban élő ragadozó madarakat az ornito-taxonómia a sólyomalkatúak (Falconiformes) és a vágómadár-alkatúak (Accipitriformes) csoportokba rendezi. A sólyomalkatúak közé sorolják a vércsétet és a sólymokat, míg a többi hazánkban előforduló ragadozó madár a vágómadár-alkatúak rendjébe tartozik.

VÁGÓMADARAK

DARÁZSÖLYV (*PERNIS APIVORUS*)

Eurázsiai elterjedésű faj. Európában a Pireneusi-félsziget, a Brit-szigetek és Észak-Skandináviát kivételével mindenhol költ, ahol vegyes-lombos erdők és nyílt területek egyaránt vannak. Hazánkban elsősorban a hegy- és dombvidékeinken telepszik meg. A hazai költő állomány zöme a Dél-Dunántúlon él.

Vonuló. Afrikai telelőhelyéről csak április végén érkezik vissza költőhelyére. Általában látványos nászrepülése közben leszünk rá figyelmesek. Hullámszerű röpkedés közben a tojó a test felett gyakran összecsapja szárnyait. Táplálkozása egészen különleges. Méhek, poszméhek és darazsak földi üregekben levő fészket kaparja ki, és a lépben fejlődő méh- és darazslárvákat fogyasztja. Rovartáplálékát időnként talajon költő madarak fiókaival, kisebb siklókkal, gyíkokkal, kismemlősökkel egészíti ki. Vadgazdálkodási jelentősége nincs! Európai költő állománya stabil, 110–160 ezer pár. Magyarországon 500–650 pár fészkel. Az európai állományát a mediterrán országokban

(elsősorban Máltán) dívó hagyományos, értelmetlen puskázások veszélyeztetik. Fokozottan védett.

BARNA KÁNYA (*MILVUS MIGRANS*)

Eurázsiai elterjedésű faj. Az Ausztráliában és Afrikában élő barna kányákat a rendszertan külön fajnak tekinti. Európában nem fészkel a Brit-szigeteken, Nyugat-Európa tengerparti részén és Skandináviában. Hazánkban a nagy folyók menti ligeterdőkhez ragaszkodik, de szórványosan költ középhegységeinkben és a Dunántúl több dombvidékén is. Vonuló, amely a téli hónapokat a trópusi Afrikában tölti. Fészkelőhelyére április közepére tér vissza. Magas fák koronájába épült közepesen nagy gallyfészket hulladékkal (bőr- és fóliadarakokkal, papírral, ruhaszövetekkel stb.) „díszíti”, zöld lombokat fészke bélelésére nem használ. Fészkelja 2-3 tojás, melyeket április végétől május elejéig rak le. A fiókák 32-33 napos kotlást követően kelnek, mintegy másfél hónapos korukban repülnek ki, de a szülők még 2-3 héten keresztül etetik, istápolják őket. Nem túl jó vadász. Általában elhullott

állatok tetemeit, a vizek által partra vetett halakat fogyasztja, vagy nyílt mezőgazdasági területeken vadászik apró rágcsálókra, gyíkokra, békákra, gyámmoltalan madárfiókákra. Alkalmadtán kifosztja a vízimadarak tojásos fészek-aljait is. A Tisza menti gémtelpeken fészkelő barnakánya-párok gyakran a gémek és kócsagok fejletlen fiókáival nevelik fel utódaikat. Vadgazdálkodási jelentősége gyakorlatilag nem mérhető, mert a vadászható fajok zsákmányolása (nyúlfióka, tőkés réce fiókái) nem túl gyakori. A hazai barnakánya-állomány jelentősen megfogyatkozott az utóbbi évtizedekben, és a jelenleg ismert 90–120 pár egyébként sem okozhatna mérhető kárt az apróvadban. Kontinensünk barnakánya-állománya 64–100 ezer pár, de Franciaországot kivéve mindenütt stagnál vagy csökken a költő populáció. Az európai barna kányákra vonulásuk során rengeteg veszély leselkedik. A Földközi-tenger melléki országokban ma is vadásszák, mérgezik. Európai költőterületén a vizek szennyeződéséből adódó másodlagos mérgeződések fenyegetik, de az illegális mérgezés, továbbá a szigeteletlen távvezetékoszlopok, valamint az újabban szaporodó szélerőművek szélkerekei is veszélyeztetik. Fokozottan védett.

VÖRÖS KÁNYA (*MILVUS MILVUS*)

Európán kívül csak Észak-Afrikában költ. Az európai fészkelő állomány Dél-nyugat-, Nyugat- és Észak-Európára koncentrálódik, Közép- és Kelet-Európában szórványos fészkelő. Hazánkban sohasem volt gyakori. Ma csupán a Dél-Dunántúlon, a Mosoni-síkságon

és a Duna mentén fészkel néhány pár. Az európai populációk általában helyben maradók, ugyanakkor a hazánkban fészkelők részben vonulók, részben kóborlók. Ritkán késő ősszel és a téli hónapokban is megfigyelhetők egyes példányai. Meglehetősen korán, gyakran már március elején-közepén megjelennek fészük, váltófészük környékén. Táplálkozása hasonló a barna kányához, azonban gyakrabban fogyaszt döögöket, hulladékot és partra vetett halakat, sőt rovarokat is, emiatt a faj jobban ki van téve az illegális mérgezéseknek és a másodlagos mérgeződésből adódó veszélyeknek. Hazánkban vadgazdálkodási jelentősége nincs! Európai költő állománya 19–25 ezer pár, nálunk évente változó számban 4–10 pár költ. Fokozottan védett.

RÉTISAS (*HALIAETUS ALBICILLA*)

Eurázsiai elterjedésű faj. Kontinensünkön nem fészkel, de Dél- és Nyugat-Európában és a Brit-szigeteken viszont hosszú szünet után újra költ! Hazánkban a folyóártéri ligeterdőkben, valamint a nagy halastavak környéki erdős területeken telepszik meg szívesen. Fészkelőhelynek olyan fát választ, amely zavartalan helyen és a vadászterületének minősülő vizes területekhez közel van. Általában a fa koronájának felső harmadában építkezik úgy, hogy berepülése a fészkekre akadálytalan legyen. Hazai ragadozó madaraink közül a rétisas rakja a legnagyobb méretű fészket. Gyakran több fészke is van, amelyeket felváltva használ. Már februárban lerakja 2 (1–3) tojását, amelyen a tojó 40 napig kotlik. A fiókák 2,5-3 hónapig nevelkednek a

fészkekben. Táplálékát a vizekről és azok közeléből szerzi. Leggyakrabban halakat, vízimadarakat zsákmányol, és a téli időszakban szívesen rájár a dögre is. Állandó madarunk, de a téli hónapokban a Kárpát-medencei populáció kiegészül az északi tájakról érkezőkkel. A magyar állomány nem vonuló, költési időn túl is a Kárpát-medencében marad. Egész költőterületén veszélyeztetett, de napjainkra a védelem hatására mindenhol erősödött a népessége. Bár időnként elfog egy-egy vadászható récét, sebzett vadludat, komoly vadgazdálkodási kártételeiről nem beszélhetünk! Európai fészkelő populációját 5-6 ezer párba becsülik. Hazánkban a múlt század 70-es éveiben még csak 10-12 pár költéséről volt tudomásunk, de a fokozott védelmi tevékenység eredményeképpen már 200 pár költését valószínűsítik a madárvédők. Fészkelési időszakban teljes zavar-

talanságot igényel! Fokozottan veszélyeztetik a középvezetékű elektromos távvezetékek, az illegális mérgezések, de hazánkban a kipusztulás már nem fenyegeti a fajt. Fokozottan védett.

* * *

A vágómadarak közé tartoznak még a keselyűk, így a dögkeselyű (*Neophron percnopterus*), amely Magyarországon rendkívül ritka kóborló: az elmúlt száz évben 14 megfigyelése dokumentált. A fakó keselyű (*Gyps fulvus*) Magyarországon ritka, szórványos kóborló faj, az elmúlt száz évben 13 megfigyelése dokumentált. A barátkeselyűt (*Aegypius monachus*) hazánkban az elmúlt 100 évben mindössze 6 alkalommal figyelték meg. A dögkeselyű és a barátkeselyű fokozottan védett, a fakó keselyű védett.

KÍGYÁSZÖLYV (*CIRCAETUS GALLICUS*)

Eurázsiai elterjedésű faj. Európa déli részén általánosan elterjedt. Hazánk középhegységi erdeiben szórványosan költ, az alföldi ligeterdőkben ritka fészkelő. Vonuló. Afrikai telelőhelyéről március végén érkezik vissza, de fészkelésbe csak május közepén kezd. A kígyászölyv elsősorban kígyókat zsákmányol,

és csak elvétve fog el más prédaállatot (gyíkokat, békát, kismélt). Vadgazdálkodási jelentősége nincs. Az európai költő állomány stabil, 8,4–13 ezer pár. A magyarországi fészkelő állományt 30–50 párra becsülik. Fokozottan védett.

BARNA RÉTIHÉJA (*CIRCUS AERUGINOSUS*)

Euráziából és Észak-Afrikából ismerjük fészkelését. Európában elterjedt faj, de a Brit-szigeteken és Skandináviában nem költ. Hazánk sík vidéki vizes területein gyakori ragadozó madár. Vonuló faj, de néhány példánya időnként áttelel. Február végétől lehet számítani arra, hogy afrikai telelőhelyéről visszaérkezik költőterületére. Nádasokban,

gyékényesekben, réteken, gabonaföldeken a talajszinten fészkel. A fészket a hím építi nádszálakból, vékony növényi kórókból, majd sáslevelekkel, száraz fűvel béleli. A költés április végén, május elején kezdődik. A fészkealj 3-4 (2-6) tojásból áll. Csak a tojó kotlik, a hím táplálékot hord a részére. A fiókák a tojások lerakásának sorrendjében kelnek, ezért közöttük jól észlelhető fejlettségbeli különbség van. A fiókat csak a tojó eteti, a hím vadászik és szállítja a tojóknak a táplálékot. A fiatal rétihéják kb. 40 napos korukban válnak röpképesé, de a kirepülést követően a szülők még egy hónapig etetik, gondozzák őket. A barna rétihéja jellegzetes alacsony, imbolygó röpképpel pásztazza vadászterületét, a kiszemelt prédaállatot hirtelen ráfordulással támadja. Zsákmányai főleg vízimadarak (szárcsák, récék, vízityúk, stb.) fiataljai, énekesmadár-fiókák, kisméltok (pockok, egerek), de békákat, siklókat is szívesen elfog. Nem veti meg a talajon vagy a vízínövényzetben fészkelő madarak tojásos fészkeleit sem. Vadgazdálkodási károkozása a vízivad (szárcsa, tőkés réce) szaporulatában jelentkezik, de ez a jelenlegi állomány-nagyság és állománysűrűség mellett nem számottevő. Mivel a hazai barna rétihéja állomány az utóbbi években az Alföldi egyes területein növekedett, több vadgazdálkodó panaszkodik ap-

róvadban okozott kártételeire. Ennek oka kétségtelenül az, hogy a barna rétihéja előszeretettel fogyaszt dögöt. Ahol mesterségesen szaporított fácánokkal nagy állománysűrűséget hoznak létre, ott jelentős a természetes mortalitás, és a barna rétihéják alkalomadtán elfogyasztják ezeknek az elhullott állatoknak a tetemeit is. Úgy gondolom, hogy elsősorban az elpusztult vad tetemén lakmározó rétihéják megfigyelései adják az alapját annak a vélekedésnek, hogy a „zsákmányt” maga ejtette el. Tény azonban, hogy a hazai rétihéjafajok vékony és aránylag erőtlen csüdje, karmai nem alkalmasak 400–500 g-osnál nagyobb, egészséges zsákmányállatot elfogására, megölésére. Dévaványa térségében a közelmúltban a fészkeknél végzett több éves automata kamerás megfigyelések igazolták, hogy a barna rétihéják a fészkelési időszakban elsősorban rágcsálókat, énekesmadár-fiókákat és gyíkokat hordtak a fiókáknak, az apróvad aránya a zsákmányállatok között elenyésző volt (1 százalék alatti). Ugyanakkor nem kizárt, hogy nyílt, fedetlen területen a barna rétihéják is zsákmányul ejthetik az apróvad (mezei nyúl, fogoly) védtelen fiataljait, és a fiatal korban kibocsátott, védelmi reflexekkel még nem rendelkező fácán-csibék közül is zsákmányolhatnak. De ezen károkozásuk okszerű élőhely-gazdálkodással jelentősen mérsékelhető. A barna rétihéja Európa leggyakoribb rétihéjafaja, amelynek állománya a kontinens keleti részén lassan nő. Európában 92–140 ezer párra teszik a fészkelő párok számát, Magyarországon a becslések szerint 5,2–6,7 ezer pár költ, így hazánk harmadik leggyakoribb ragadozó madara. Védett.

HAMVAS RÉTIHÉJA (*CIRCUS PYGARGUS*)

Költőterülete Euráziára és Észak-Afrikára korlátozódik. Európában szinte mindenhol fészkel, azonban a Mediterráneumban kifejezetten ritkának számít. Vonuló faj. Április közepén érkezik vissza afrikai telelőhelyéről, de fészkelése csak május közepén kezdődik. Turjánosokban, lápréteken, vizes kaszálóréteken, gabonaföldeken választ fészkelőhelyet. Laza telepes fészkelése sem ritka ott, ahol az élőhely viszonyok megfelelőek a számára. A fészkeképítés a hím feladata. A növényi anyagokból, száraz fűszálakból a talajra épített fészkekbe átlagosan 4-5 (2-6) tojás kerül. Csak a tojó kotlik. A hím a kotlás 1 hó-

napja alatt folyamatosan ellátja a tojót táplálékkal. A fiókák az elhúzódó kelés miatt eltérő fejlettségűek. A fiatalok 4-5 hetes korukban már szétmászhatnak a fészkekből, de röpkészségük elnyerését követően is a szülőmadarak istapolásá-

ra szorulnak. A hamvas rétihéjék táplálékában a kisméltósok, madárfiókák, madártojások, gyíkok, békák és rovarok (sáskák, szöcskék) dominálnak, különösebb vadgazdálkodási jelentőségük ezért nincs. Az európai költő állományt 35–65 ezer párra becsülik, a magyarországi költő populáció csupán 170–200 pár, amely az utóbbi években csökkenő tendenciát mutat. A hamvas rétihéjék elsősorban a fészkelőhelyén bekövetkező változások (vízelvezetés, kaszálás, valamint a költőhelyének minősülő gabonátáblák idő előtti aratása) veszélyeztetik. Fokozottan védett.

KÉKES RÉTIHÉJA
(*CIRCUS CYANEUS*)
ÉS FAKÓ RÉTIHÉJA
(*CIRCUS MACROURUS*)

A két, egymáshoz nagyon hasonló rétihéjafaj egyike sem költ határainkon belül. A kékes rétihéja hazánkban rendszeres téli vendég. A fakó rétihéja Magyarországon alkalmi, ritka vendégnek minősül. Mindkét faj a rétihéjákra jel-

lemző, hogy talajfelszín-közeli, imbolygó repüléssel keresi zsákmányát, amelyet azután hirtelen ráfordulással próbál megragadni. A téli időszakban elsősorban mezei rágcsálókat, apró madarakat fognak, a nagyobb termetű kékes rétihéja tojók azonban zord, havas időszakban időnként képesek a nyílt területen meglapuló fogolycsapatból is zsákmányolni. Ezért azokon az alföldi területeken, ahol a magas fűvű réteket jelentős számú rétihéja használja éjszakai alvóhelynek, az ott élő csekély fogolyállományt a kékes rétihéja is tizedelheti. Alkalmi kártételeik ellen az egyetlen eredményes védekezési mód ismert: vissza kell állítani a széles és több szintű mezővédő erdősávok rendszerét, amely megbízható védelmet nyújt a foglyok számára, és nem csak a rétihéjék ellen. A kékes rétihéjék európai állománya az utóbbi évtizedben csökkenést mutat, jelenleg a kontinens költő populációját 32–59 ezer párra becsülik. A fakó rétihéja európai állománya csupán 120–310 pár. A kékes rétihéja védett, a fakó rétihéja fokozottan védett.

A hazánkban előforduló rétihéjafajok hímjeire és tojóira az ivari kétalakúság a jellemző, sőt az elsőéves fiatalok tollruhája is különbözik az öreg madarakétól. Ráadásul a hímek tollruhája ivaréretük során is változik, és nem ritkák egészen különleges színváltozatok is, a sötét színű, melanisztikus egyedek.

HÉJA
(*ACCIPITER GENTILIS*)

Holarktikus elterjedésű. Euráziában, Észak-Amerikában és Afrika északi részén is honos. Hazánkban is mindenhol költ, hegy-, domb- és sík vidékeinken egyaránt, ahol a költési feltételeinek megfelelő erdők, ligetek, erdősávok megtalálhatóak. Nem vonuló faj. Költési időn kívül költőhelye tágabb környékén kóborol, nomadizál. Márciusban kezd fészkelésbe. Fészket a lombkorona középső részén, gyakran a törzs mellé vagy stabil ágvillaiba építi, zöld leveles gallyakkal díszíti. Fészkelésének nagysága

3–4 (2–5) tojás. A tojó és a hím is kotlik. A fiókák 35–38 napos kotlás után kelnek, és a 6. héten repülnek ki a fészekből. A héját fordulékony, gyors röpte a lerohanásszerű vadászatokra teszi alkalmassá. Zsákmánylistáján több mint 80–90 százalékban madarak szerepelnek. A királyka méretű madártól a kifejtett fácánkakasig mindent könnyedén zsákmányul ejt, de a süldő nyúl sincs tőle biztonságban. Leggyakoribb prédaállatai a galamb- és rigóméretű madarak közül kerülnek ki, azonban az apróvad-kibocsátó helyek közelében zsákmányállatai között a mesterségesen nevelt facáné a főszerep. Ragadozó madaraink közül egyedül a héja az, amely lokálisan jelentős vadgazdálkodási kárt képes okozni az intenzív apróvadtenyésztésben. Az utóbbi évtizedben hazai állománya észrevehetően mérséklődött, amit annak tulajdonítanak, hogy érzékeny a nyugat-nílusi láznak nevezett vírusos betegségre, amely a globális felmelegedés következményeként már eljutott Európa mérsékelt égövi tájaira is. Európa más országaiban állománya stagnáló, illetve enyhén növekvő. Becslések szerint kontinensünkön 160–210 ezer héjapár fészkel. A magyar költő állomány 1,2–3,1 ezer pár. Védett.

KARVALY
(*ACCIPITER NISUS*)

Euráziában és Észak-Afrikában honos. Hazánkban meglehetősen elterjedt. Nem csak a domb- és sík vidéki erdőkben, erdősávokban, hanem a városi temetőkből, parkokban is fészkel. Nem vonuló faj, ősztől tavaszig költőhelye közelében kóborol, állománya télen az északról érkező vendégekkel egészül ki.

Európában mediterrán elterjedésű faj. Magyarországon ritka alkalmi fészkelő hazánk délkeleti részén. Fészkelésökológiája és táplálkozásbiológiája a karvalyéhoz hasonló, ezért nincs vadgazdálkodási jelentősége. A kis héja európai költő állománya nem veszélyeztetett, jelenleg a kontinensen 3,2–7,7 ezer pár fészkelését valószínűsítik, a népesség zöme az oroszországi területeken költ. Fokozottan védett.

EGERÉSZÖLYV (*BUTEO BUTEO*)

Eurázsiai elterjedésű ragadozó madár. Európa fátlan területei kivételével szinte mindenhol költ. A hazai populáció nem vonul, az itt fészkelők ritkán hagyják el a Kárpát-medencét, ősztől tavaszig azonban több ezer, északon és a magashegyekben fészkelő egerészölyv látogat hozzánk. Fészkelése márciusban kezdődik. Fészkelja 2-3 (1-4) tojás. A kotlási idő 33 nap, és a fiókák másfél hónapos korukban repülnek ki. Az egerészölyvek zsákmányszerzését háromféle stratégia jellemzi. Leggyakrabban valamilyen magas ponton posztolva szemlélődnek, majd a talajon

Májusban kezd fészkelésbe. A fészket a hím és a tojó közösen építi. Fészkelja 4-6 (3-8) tojás. A kotlási idő 35 nap, és a fiókák a kelést követő negyedik hét után hagyják el a fészket. A karvalyt sokan a héja kicsinyített másának is tekintik, amiben semmi túlzás nincs. Vadászati stratégiájuk hasonló, de a karvaly – a testméretéhez arányosan igazodóan – kisebb zsákmányt képes csak elejteni. Prédaállata lehet valamennyi madár a királykaméretűtől a galambnagyságig. Zsákmányállatai leggyakrabban a verebek, a cinegék, a pintyek és a rigók közül kerülnek ki, a vadászható madárfajokat nem veszélyezteti. A karvaly európai állománya stabil, 340-450 ezer pár. A hazánkban fészkelő populáció enyhén növekszik, amiben valószínűleg közrejátszik a faj sikeres urbanizációja is. A Magyarországon költő karvalypárok számát 2,5-10 ezerre becsüljük. Védett. A karvallyal majdhogynem azonos testméretű kis héja (*Accipiter brevipes*)

mozgó zsákmányt megpillantva lecsapnak, azaz egyszerűen „ráejtik magukat” áldozatukra. Nagy ritkán a levegőben nehézkesen „szitálnak”, majd lecsapnak a talajon mozgó prédaállatra. Gyakran figyelhetünk meg a talajon üldögélő egerészölyveket. Ezek a kivárás stratégiáját alkalmazzák. A magasból kifigyelik, hogy a potenciális zsákmányállat melyik kotorékjának kijáratát használja gyakran, és a lyuk mellé leszállva kivárják, míg a pocok előbújik, majd gyors, határozott markolással elkapják. Nem ritkán láthatunk vakondtúrason, gühördőn gubbasztó ölyveket. Ezek a példányok sokszor azt sem várják meg, hogy áldozatuk a felszínre jusson: a megmozduló laza talajba markolva csípi el a mit sem sejtő prédát. Az egerészölyv zsákmánylistájának 80-90 százalékát az év minden szakában a kisemlősök teszik ki, mégis szinte valamennyi táplálékkelemzés kimutatta, hogy bizony az apróvad is szerepel az ölyvek étlapján. Tény, hogy egészséges, fejlett mezei nyulat és fácánt az egerészölyv nem képes elfogni, legyűrni. A téli időszakban azonban nagyon gyakran fogyasztja a különböző okok miatt (betegségben, balesetben elhullott) elpusztult állatok tetemét, s rájár más, ügyesebb ragadozók zsákmányának maradványaira. Télen az egerészölyvek apróvadban okozott kártétele kizárólag a magas hó miatt takarás nélkül maradt, legyengült fogolycsapatoknál jelentkezhet. Változik a helyzet tél végén, kora tavasszal, amikor a mezei nyúl első elléséből származó fiatalokat a nyílt, fedetlen mezőgazdasági területeken igen gyakran az egerészölyvek is zsákmányul ejtik. Ilyen esetekben – lokálisan – valóban jelentős lehet az ölyvek hatása

a mezei nyulak szaporulatára. A táplálékvizsgálatok alapján az ölyvek „nyári” fácánfogyasztása két forrásból fakad. A szálás takarmányok első kaszálása nyomán kikaszált fácánok tetemeiből, valamint a fácánkibocsátásokat követő elhullások feltalált tetemeiből. Az egerészölyv a leggyakoribb ragadozó madarunk. Eredetileg a középhegységi, dombvidéki erdők költő faja volt, de mára szinte nincs az országnak olyan területe, ahol ne fészkelne. Otthonra lelt a sík vidéken, a mezőgazdasági területeken, ahol erdők, ligetek, fasorok, egyedülálló, fészekrakásra alkalmas fák vannak. Ott találjuk a folyókat kísérő ártéri erdőkben, sőt újabban a városok periferiáin, a temetőben és a nagyobb parkokban is megtelepszik. Állománya hazánkban egyértelműen növekvő. Becsléseink szerint jelenleg 18-20 ezer költő párunk van, és bár sok ezer pusztul el minden évben a középfeszültségű vezetékek oszlopain, természetes ellenség híján csupán az emberi civilizáció térhódítása korlátozhatja állományát. Kontinensünk egerészölyv-állományát megközelítőleg 1 millió párba becsülik, és a populációk mindenütt stabilak, illetve növekvő tendenciát mutatnak. Védett.

PUSZTAI ÖLYV (*BUTEO RUFINUS*)

Eurázsiai elterjedésű faj, amely költ Észak-Afrikában is, de Európának csak a délkeleti részében fészkel. Nálunk a múltban ritka kóborlónak számított, azonban az elmúlt évtizedekben – a faj nyugati irányú terjeszkedésének jeleként – már Magyarországon is megtelepedett, és kis számban (4-10 pár)

országban rendszeres, de csökkenő számban megjelenő téli vendég. Zsákmányszerzési stratégiája megegyezik az egerészölyvével, de gyakrabban keresi „szítálva” prédáállatait. Téli táplálékának összetétele is hasonló az egerészölyvéhez. Különösebb vadgazdálkodási jelentősége nincs. Az európai költő állomány mintegy 69 ezer pár. Védett.

BÉKÁSZÓ SAS (*AQUILA POMARINA*)

Jellemzően kelet-európai elterjedésű faj, amely Kis-Ázsiában, Indiában, Iránban is költ. Kontinensünk nyugati részén és Skandináviában nem fészkel. Vonuló. Költőterületére április elején érkezik vissza. Gallyfészket olyan nagyobb, összefüggő öreg erdőben építi meg, amelynek a közelében nyílt, vízhatás alatt álló területek, rétek, kaszálók találhatóak. Középhegységeinkben, dombvidékeinken szórványos fészkelő. Fészkelja 1 vagy 2 tojás, de két fióka a fajra jellemző káinizmus (az erősebb fióka elpusztítja a gyengébbet) miatt sohasem repül ki. Mivel csak árnyalatnyival nagyobb az egerészölyvnél, és szinte azonos stratégiával vadászik, a békászó sasok zsákmánylistája nagy hasonlóságot mutat a vele azonos élőhelyen élő ölyvek táplálékának összetételével. A kisemlősök mellett nagy számban fogyaszt békákat, rovarokat. Gyakran összetévesztik a sötét színű egerészölyvekkel. Vadgazdálkodási jelentősége nincs. Hazai állománya az elmúlt évtizedekben tragikusan megfogyott. Jelenleg már csupán 30–50 pár költését valószínűsítjük hazánkban. Európai fészkelő állomány is csökkenő, 14–19 ezer pár. Fokozottan védett.

GATYÁSÖLYV (*BUTEO LAGOPUS*)

Holarktikus elterjedésű madár, amelynek igazi hazája a fás tundra. Magyar-

PARLAGI SAS (*AQUILA HELIACA*)

Eurázsia sztyeppzónájának ritka ragadozómadár-faja. A Pireneusi-félszigeten élő, egykor a parlagi sas alfajaként kezelt ibériai sast immár külön fajként tartják számon. A parlagi sas néhány évtizede még középhegységeink ritka fészkelő faja volt, de az intenzív védelmi tevékenység hatására ma már az állomány zöme újra sík vidéki élőhelyeken költ. Fészket környezetükből kiemelkedő, öreg fák koronájába rakja. Több váltófészket is készít, és általában a legzavartalanabb helyeken levőt használja. Nem tipikus vonuló faj, inkább kóborlónak nevezhető. A magyar állomány nagy része délebbre vonul; egyes példányok, a közelmúlt rádió-telemetriás vizsgálatai alapján, a fészkelési időn kívül rendkívül nagy területeket kóborolhatnak be akár keleti és déli irányban is. Költési ideje április elején indul. Fészkelja 1–3 tojás. A kotlásban mindkét nem szerepet vállal. A kotlási idő 42–43 nap. A fiókák 2 hónapos korukban repülnek ki. Talajszinten keresi zsákmányát, melyet a felszín felett repülve kap fel, vagy a talajon gyalogolva markol fel. Legfontosabb prédáállatai az ürge és a hörcsög, de sok egyéb kisemlőst

(pockot, egeret) is zsákmányol. Képes a mezei nyúl, sőt az őzgidra legyűrésére is. A növendék nyulakból egyes párok jelentősebb mennyiséget is képesek zsákmányul ejteni a fiókanevelés időszaka alatt. Csekély számban madarakat is fogyaszt, így esetenként fácán és fogoly is szerepel az étlapján. Mindezek ellenére vadgazdálkodási szerepét nem tartjuk jelentősnek, hiszen meglehetősen ritka fészkelő, így vadban okozott kártételei helyi szinten sem okoznak mérhető gazdasági kárt. Parlagi sasainkat sok veszély fenyegeti, amelyek közül az utóbbi időben a legjelentősebbnek az illegális mérgezés és az elektromos távvezetékkel folytatott bekövetkező pusztulása bizonyult. Ezek az okok Magyarországon évente együttesen 10–15 példány pusztulásáért felelősek. A parlagi sasok védelmére indított LIFE Natura védelmi program eredményeként hazánkban ma már kb. 90–100 pár költ. A faj európai állományát 1,0–1,6 ezer pár körülire becsülik. Fokozottan védett.

SZIRTI SAS (*AQUILA CHRYSAETOS*)

Holarktikus elterjedésű faj. Hatalmas költőterülete kiterjed Euráziára, Észak-Amerikára és Észak-Afrikára. Európában általában a magashegységek madara, ahol sziklai költőhelyeken fészkel. Nagy meglepetés volt, amikor az 1990-es években, a szlovákiai állomány növekedésének következményeként, hazánkban is megtelepedett. Az Északi-középhegységben ma már állandó, de ritka fészkelő, de nálunk nem sziklafalon, hanem öreg fákon épített gallyfészkekben költ. Költése márciusban indul. Fészkelja 2 (1–3) tojás. Mindkét nem

kotlik, de a tojó több időt tölt a tojásokon. A kotlási idő kb. 1,5 hónap, és a fiókák 10-11 hetes korukig a fészeken maradnak. Valamennyi sasfajunk közül a szirti sas a legeredményesebb vadász, amelynek táplálékában számos vadfaj (mezei nyúl, őzgidó, vadmalac, muflonbárány, rókakölyök, fácán, sőt vízivad is) megjelenik. Mégis azt kell megállapítani, hogy vadászata során a védtelenebb, gyengébb és a fejlődésben visszamaradt, betegbb egyedek kerülnek terítékre, így hozzájárul prédaállatai populációinak egészséges fennmaradásához. Vadgazdálkodási jelentősége azért sem ítélnéhető jelentősnek, mert hazánkban csupán 6-10 pár fészkel, és őszi, téli kóborláson kifejezetten ritkának számít. Állományát hasonló okok veszélyeztetik, mint a többi nagy testű sasét. Európai költő populációja stabil, 8,4-11 ezer pár. Fokozottan védett.

Hazánkban rendszeres, de ritka őszi és tavaszi átvonuló. A feljegyzések szerint egyetlen alkalommal fészkeltek nálunk. Táplálkozása a békászó saséhoz hasonlít, emiatt és régebben nagy békászó sasnak is nevezték. Nálunk nincs vadgazdálkodási jelentősége. Fokozottan védett.

PUSZTAI SAS (*AQUILA NIPALENSIS*)

Az eurázsiai sztyeppek jellegzetes sasfaja. Nálunk tavasztól őszi ritka kóborlóként jelenik meg. Vadászati stratégiája, táplálkozása a parlagi saséhoz hasonló. Ritkasága miatt hazánkban nincs vadgazdálkodási jelentősége. Védett.

HÉJASAS (*AQUILA FACIATA*)

Elterjedési területe kontinensünkön a Mediterráneum, de Észak-Afrikában is fészkel. Hazánkban összesen egyetlen megfigyeléséről tudunk. Fokozottan védett.

HALÁSZSAS (*PANDION HALIAETUS*)

Az egész világon elterjedt faj. Nálunk rendszeres tavaszi és őszi átvonuló a hal-

TÖRPESAS (*AQUILA PENNATA*)

Kontinensünk délnyugati részén, a Mediterráneumban és Észak-Afrikában honos. Európai állománya 4,4-8,9 ezer pár. Hazánk legritkább sasfaja, csupán 1-3 pár fészkel közephegységeinkben. Vonuló. Egerszölyv nagyságú sas, amelynek világos és sötét színváltozata egyaránt előfordul. Kisemlősök és galambnál kisebb madarak képezik táplálékát. Vadgazdálkodási jelentősége nincs. Fokozottan védett.

FEKETE SAS (*AQUILA CLANGA*)

Elterjedési területe Lengyelországtól keletre, egészen az Amur folyóig terjed.

ban gazdag vizeink környékén. Néhány alkalommal hazánkban is voltak költési kísérletei, de sikeres fészkeléséről nincs tudomásunk. Kizárólag hallal él, ezért vadgazdálkodási szempontból nincs jelentősége. Európai költő állománya 7,6-11 ezer pár. Fokozottan védett.

SÓLYOMFÉLÉK

A sólyomfélék nem építenek fészket, tojásaikat sziklaüregekbe, sziklapárkányokra, épületek üregeibe, párkányaira, fák odvaiba, ragadozó madarak és varjúfélék gallyfészkeibe rakják. Fészkeljük általában 3-5 tojás, melyen csak a tojó kotlik

VÖRÖS VÉRCSE (*FALCO TINNUNCULUS*)

Elterjedési területe Eurázsia és Afrika. Európában általánosan elterjedt. Leggyakoribb vércsefajunk: költő állománya a múlt század végi krízist követően, a fo-

kozott védelmi tevékenység eredményeként öröndetesen növekszik. A hazai állomány zöme elvonul, de enyhébb teleken egy részük áttelel. Áprilisban kezd költetni. A fiókák 1 hónapos korukban repülnek ki, de a szülők további 2-3 hétig még tanítják, táplálják őket. Európai népessége 331-500 ezer pár, nálunk 3,5-5,0 ezer pár költ. Védett. A vörös vércséhez nagyon hasonló a fehérkarmú vércse (*Falco neumannii*), ez a dél-európai elterjedésű faj, de feljegyzések igazolják alkalmi fészkelését a múlt században, Vas megyében. Napjainkban már

csak ritka vendég nálunk. Költőhelyén általában kisebb telepekben költ. Európai állománya csökkenő, 25–42 ezer pár. Fokozottan védett.

KÉK VÉRCSE

(*FALCO VESPERTINUS*)

Az eurázsiai sztyeppzóna lakója, amely hazánkban éri el elterjedésének nyugati határát. Vonuló. A telet Dél-Afrikában tölti, április közepén érkezik vissza. Fészkelja a varjúfélék fiókáinak kirepülése után, június elejére válik teljessé. Gyakran telepesen, a vetési varjak fészkeiben költ. A vetésivarjú-kolóniák megfogatkozása miatt hazai állománya veszélyeztetett helyzetbe került, lecsökkent, mert a magányosan költő párok szaporodási sikere csekély. Az Európai Unió LIFE Natura programjának keretében az elmúlt években 4000 költőládát helyeztek ki, amelynek eredményeképpen a hazai költő populáció növekedésnek indult.

Európai állománya 26–39 ezer pár. Magyarországon 800–1000 pár fészkel. Fokozottan védett.

A vércsefajok táplálkozásában a kisemlősök és a rovarok dominálnak, esetenként békákat, gyíkokat, énekesmadarakat is zsákmányul ejthetnek, de a vadászható fajokra veszélyt nem jelentenek.

KERECSENSÓLYOM

(*FALCO CHERRUG*)

Az ősmagyarok turulmadara az eurázsiai sztyeppék lakója, amely hazánktól nyugatra csak elvétve fészkel. A hazai állomány egy része egész évben a Kárpát-medencében marad, más részük azonban a költési időn kívül több ezer km-re is elkóborol. Költési időszaka márciustól júliusig tart. A párok évente átlagosan 2–3 fiókát nevelnek. Táplálékának zömét ürgék, hörcsögök és galambok alkotják, vadászható fajokat

(fácán, fogoly, mezei nyúl fiatalja) csak elvétve zsákmányol, ezért különösebb vadgazdálkodási kárt nem okoz. A múlt század 70-es éveire Magyarországon a kipusztulás közvetlen veszélyébe került, amelyből az áldozatos védelmi munka eredményeképpen a hazai állomány mára kilábalt. Európai populációja 350–590 pár, hazánkban 200–220 pár fészkel. Fokozottan védett.

VÁNDORSÓLYOM

(*FALCO PEREGRINUS*)

A vándorsólyom igazi világpolgár, hiszen az Antarktisz kivételével valamilyen földrészén költ. Hazánkból a múlt század 60-as éveire a költési sikerét lecsökkentő klórozott szén-hidrogént tartalmazó peszticidek alkalmazása és a solymászok rendszeres fészekrablásai miatt kipusztult, de az ezredfordulón ismét visszatelepedett, és mára újra elfoglalta régi középhegységi sziklai költőhelyeit. A vándorsólyom a vadászat igazi mestere. Szinte csak madarakat zsákmányol. A pacsirtaméretűtől a gémméretűig minden madarat képes elfogni. Leggyakoribb zsákmányai a galambfélék és a varjúfélék közül kerülnek ki. Kóborló példányai a vonuló vízivad gyülekezőhelyein ősztől tavaszig vadászható ma-

darakat (főleg vadrécéket) is gyakran zsákmányul ejtenek, de ritkaságuk miatt a vándorsólymok vadgazdálkodási jelentősége nem számottevő. Európai állománya 12–25 ezer pár; Magyarországon 20 pár költ. Fokozottan védett.

KABASÓLYOM

(*FALCO SUBBUTEO*)

A Palearktikum fás, ligetes területeinek fészkelője. Vonuló. Afrikai teletől helyéről áprilisban érkezik vissza, és október elejéig elvonul. A vándorsólyomhoz hasonlóan vadászó, gyors röptű kis sólyom, amely még a fecskék elkapására is képes. A párok évente 2–3 fiókát nevelnek. Táplálékukat énekesmadarak és repülő rovarok alkotják, ezért a kabasólyomoknak vadgazdálkodási jelentősége nincs. Európai állománya 4 ezer pár, hazánkban 1–1,9 ezer pár fészkel. Védett.

KIS SÓLYOM

(*FALCO COLUMBARIUS*)

Az északi fás tundrák apró kis sólyma. Hazánkban nem fészkel, de rendszeres vendégünk ősztől tavaszig. Vadgazdálkodási jelentősége nincs. Európai költő állománya 4 ezer pár. Védett.

ELEONÓRA-SÓLYOM

(*FALCO ELEONORAE*)

Mediterrán elterjedésű, kis termetű sólyomfaj. Hazánkban 3 alkalommal figyelték meg. Fokozottan védett.

Dr. Kalotás Zsolt

A fotókat a szerző készítette

FELOLDANDÓ ELLENTÉTEK

Aragadozók a tápláléklánc fontos szereplői, az ökológiai egyensúly megtartásának lényeges láncszemei. Ám az egyensúly könnyen felborulhat, ha a ragadozók létszáma indokolatlan mértékben megnövekedik, éppen ezért az állományszabályozás egyes fajok esetében elengedhetetlen volna.

Nekünk, vadászoknak szőrmés és szárnyas kártevőként kell számolnunk velük, hiszen erőteljesen negatív hatást gyakorolnak az apróvadállományra. Tulajdonképpen a vadász és a ragadozók között kompetíció van, ha úgy vesszük, versenytársaknak tekinthetők. Éppen ezért szinte minden, az apróvad-gazdálkodás témakörében megjelent hazai irodalom hangsúlyozta a ragadozólétszám csökkentésének fontosságát.

Az utóbbi évek szemlélete, a jogszabályi háttér megváltozása, bizonyos lobbierdekek ütközése, illetőleg egyes gazdasági tendenciák viszont kétségessé tették a célok megvalósítását. A sok esetben érzelmi alapokon nyugvó ideológiát gyártó természetvédők napjainkra szinte ellehetetlenítették a ragadozógyerítést. Azaz talán helyénvalóbb a ragadozó-gazdálkodás kifejezés használata, hiszen a vadászoknak eszük ágában sincs kiirtani avagy veszélybe sodorni egy ragadozófajt. A ragadozó-gazdálkodás célja

tudniillik sokkal inkább a ragadozók károkozásának elviselhető szinten tartása. Ehhez azonban bizonyos mértékű létszámszabályozás szükséges. Azt talán egyetlen biológus, ökológus vagy madarász sem vonja kétségbe, hogy a barna rétihéja és az egerészölyv túlszaporodott, illetőleg hogy egyes területeken elviselhetetlenül magas például az aranysakál, a nyest vagy éppen a szarkaállomány létszáma.

Mára azonban az a furcsa helyzet állt elő, hogy a ragadozók intenzív gyerítését akár el is felejthetjük, hiszen a jogszabályok a leghatékonyabb módszereket kivették a kezünk közül, miközben az intenzív tenyésztési technológiák részben anyagi, részben természetvédelmi okok miatt visszaszorultak. Vagyis az apróvad-kibocsátás mértéke csekélynek ítéltető, ugyanakkor nem lehet mondjuk füstgyertyázni, tilos mérgezni, a csapdázási lehetőségeket folyamatosan korlátozzák, az aranysakál még mindig nem lőhető egész évben, a ragadozó madarak gyerítése tabutéma, a szarka vadászata idényhez kötött, egyes – korábban vadászható – fajokat pedig védetté nyilvánítottak.

A ragadozók elleni fellépésnek tehát vannak korlátai, sőt jó néhány éve már szinte csak a gátló tényezők felbukkanását tapasztalhatjuk. Ha egy ragadozó

faj vadászható, akkor „csak” a drákói, igencsak szigorú hazai és nemzetközi előírásokat kell betartani a gyerítés, állományapasztás végzése közben – de mi a helyzet akkor, amikor a problémákat védett ragadozó fajok okozzák?

Végre be kellene bizonyítani – természetesen hozzá, ehhez nem is kell egyetemi professzornak lenni –, hogy egyes védett vagy csak idénykorlátozással vadászható fajok a védett állatokat ugyanúgy tizedelik, mint a mezei nyulat, a fácánt, illetőleg a foglyot.

Ha az adott védett ragadozó országos állománya szempontjából a lokális gyerítés semmilyen kockázatot nem jelent (mint például a nyuszt, a vidra, a héja vagy a barna rétihéja esetében), akkor lehetne némi engedményt tenni. Ám egyelőre a természetvédelmi hatóság hallani sem akar erről. Néhány, általuk felsorakoztatott érveléssel még csak vitatkozni sem lehetne, ám összességében nem tudunk azonosulni a szélsőséges véleményükkel.

Sajnos, el kell fogadnunk, hogy a vadászok egyrésze nem ismeri fel a ragadozómadár-fajokat, nem tudnak a „görbe csőrűek” közt különbséget tenni, de a hivatásos vadászok továbbképzésén ez is téma lehetne, s egy, a természetvédők által felügyelt vizsgát követően – szigorúan ellenőrizhető módon – a barna rétihéját kölcsönösen elfogadott helyi kvóta alapján lehetővé kellene tenni. Ez csupán kompromisszumkérdés...

Persze, a saját házunk táján, a vadászható vadfajok körében is volna mit tisztába tenni. Rögtön itt van a ragadozógyerítés érdektelensége. Gondoljunk csak bele, a ragadozók gyerítésére való ösztönzés megmaradt a frázisok szint-

jén, az alulfizetett hivatásos vadászok nem igazán érdekeltek ebben a tevékenységben. Azon túlmenően, hogy nem kapják meg a lődíjat, idejük sem engedi a ragadozók apasztását, hiszen ahhoz, hogy meg tudjanak élni, a családjukat el tudják tartani, másod-, sőt harmadállást kell vállalniuk. Ahol megfizetik és megbecsülik a vadőröket, ott természetesen működőképes a dolog. A ragadozókontroll azonban csak akkor lehet sikeres, ha nagy területen, összehangolt és folyamatos munkával végezzük. Az egyedi, kis területet érintő vagy az alkalmanként fellángoló gyerítési kampányoknak általában nem sok eredménye van, tehát kívánatos több, egymással szomszédos vadászatra jogosult együttműködése.

A róka esetében elengedhetetlen ismernünk a táplálkozási szokásokat, a jellemző táplálékválasztást és ennek változásait az év folyamán. Nyilvánvaló, hogy akkor kell a létszámot a minimumra csökkenteni, amikor valóban az apróvad képezi a táplálékának jelentős részét. Ez a tavaszi–nyári eleji időszak, amikor az utódgondozó szuka jelentős mennyiségű apróvadat zsákmányol. Ősszel–télen az apróvad aránya lényegesen kisebb a róka táplálékában, mégis a négy téli hónap alatt kerül puszkavégre a teríték kétharmada. Az apróvad-gazdálkodás érdekei szerint ennek éppen fordítva kellene lennie. A téli létszám-apasztást a rókaállomány könnyen kompenzálja, mivel a szaporulata magas, és a gyerítés miatt megüresedő élőhelyek kedvező lehetőséget biztosítanak a kisoróknak. Ezenkívül a felnőtt szukák egy része nem szaporít, mintegy tartalékot képez. Egy erőteljes téli gyerítésre a felnevelt kölykök számának növe-

lésével, illetve a nem szaporító szukák szaporodásba való bekapcsolódásával válaszol az állomány. Az apróvad védelme szempontjából fontos tavaszi–nyári időszakra ennek következtében ismét magas sűrűséget ér el. Érdeemes tudni, hogy a csapdákat a koslatás és a fiatalok önállóvá válásának időszakában, míg a kotorékebeket a kölyöknevelés idején tudjuk a leghatékonyabban használni, de a legfontosabb – és nem biztos, hogy a leghatékonyabb – módszernek, a fegyveres gyérítésnek emellett folyamatosnak és intenzívnek kell lennie. Ennyi! Füstgyertyázni tilos, egyes csapdák használata ugyancsak nem engedélyezett, a mérgezést meg egyenesen bűncselekménynek ítélik a természetvédők.

Célravezető lehetne olyan új módszerek bevezetése, mint például a kémiai anyagokra alapozott fogamzásgátlás, de ennek technológiája és szabályozása egyelőre kidolgozatlan.

Mindent összevetve, a ragadozógyérítés hatékonysága Magyarországon nagyon rossz – mind az engedélyezett módszerekben, mind a gyérítés időzítésében, mind a képzésben változtatások szükségesek! Ezért van szükség új szemléleten alapuló, részben új eszközöket és törvényi lehetőségeket felhasználó gazdálkodásra, ehhez viszont lobbiznunk és érvelnünk kell. Megbízható, objektív alapadatokra van szükségünk, melyeket előadva, a természetvédőkkel szemben megvédhetjük a saját érdekeinket, ön-

magunk igazát. Csak végre lenne rá lehetőségünk!...

Az alacsony gyérítési ráta oka az alkalmazott módszerek egyoldalúságában is keresendő. A lőfegyverre alapozott módszerek még mindig túlsúlyban vannak a hatékonyabb és az állomány sűrűségét jobban követő kotorékozással és csapdázással, de főleg a jelenleg tiltott és leghatékonyabb mérgezéssel szemben.

A védett fajok jelentősebb kártétele esetén – legalábbis engedélyezett és legális módon – napjainkban kizárólag az élve fogó csapdázásra és a befogott egyedek áttelepítésére van lehetőség – a területileg illetékes nemzeti park igazgatósága hozzájárulásának birtokában. A csapdázást a veszélyeztetett területen már a téli időszakban meg kell kezdeni, és folyamatosan végezni kell! A befogott és áttelepített egyedeket érdemes megjelölni, hogy ellenőrizhetővé váljék az áttelepítés sikeressége. A szomorú valóság azonban az, hogy nemzeti parkos engedély hiányában a védett fajok kártétele ellen nem lehet fellépni!

Az őszi–téli időszakban vadászható menyétféle ragadozókkal szemben a fegyveres gyérítés csaknem teljesen hatástalan. A védendő területek folyamatos csapdázásával viszont sikeresen felléphetünk ellenük. A vadászati idényen kívül a befogott egyedeket, a védett fajokhoz hasonlóan, áttelepíthetjük. Mivel e fajok mozgáskörzete és napi mozgása általában kicsi, ezért általában 2-3 kilométeres távolságban történő áttelepítésük is hatásos lehet.

Bármilyen szörmsz vagy szárnyas kártevőről van szó, feltétlenül ésszerű kell tartani, hogy nem szabad illegális eszközöket vagy módszereket alkalmazni, mert igen komoly büntetéssel

sújthatnak bennünket, ráadásul a természetvédők által ellenünk gerjesztett ellenséges közhangulat a vadászat-vadgazdálkodás további súlyos presztízsvesztését jelentené. Erre meg, ugye, semmi szükség...

Megkönnyíthetné a vadgazdálkodók és felügyeleti szervek ragadozógazdálkodással kapcsolatos feladatait, ha az egyes fajokra külön-külön elkészülnének a kezelési és akciótervek, részben a természetvédelemben ismert fajvédelmi tervek, részben a vadgazdálkodási körzettervek mintájára. Ezek a tervek tartalmazzák az adott körzet ragadozóállományainak jellemzését, legérzékenyebb kártételi lehetőségeit, illetve a fajt veszélyeztető tényezőket is. Ezután – a korábbi évek terítékadatainak és populációdinamikájának részbeni ismeretére alapozva – hosszú távra, előre rögzítene a legfontosabb feladatokat az állománybecslés és a gyérítés területén. Javaslatokat tenne az alkalmazható eszközökre, a gyérítés időszakára, és természetesen kitérne az ellenőrzés és a szankcionálás lehetőségeire és módjára.

Akárhogy is, de végre-valahára egy asztalhoz kellene ülniük a vadászoknak és a természetvédőknek, s közös utat kijelölve – a fenntarthatóságot és a gazdálkodói érdekeket is figyelembe véve – valamiféle, mindenki számára elfogadható kompromisszumos megoldást kellene találniuk a ragadozókérdés tisztázása végett. Jelenleg ugyanis szerintünk, vadászok szerint ennek megítélése – finoman fogalmazva is – meglehetősen egyoldalú. S mint tudjuk, nemcsak az éremnek, hanem a ragadozókérdésnek is két oldala van...

Wallendums Péter

Vadászati Világkiállítás

Budapest, 1971

Negyven éve rendezte Magyarország az első vadászati világkiállítást. Nagy siker volt. 52 ország közös sikere, és 2,1 millió, köztük 200 ezer külföldi látogató semmivel nem pótolható élménye.

A **Nemzetközi Vadászati Tanács** (CIC) elnöke, **I. G. van Maasdijk** mondta a kiállításról: „Magyarország vadászati múltját és jelenét, valamint a természetvédelemben végzett erőfeszítéseit tekintve talán a legalkalmasabb hely ennek a grandiózus seregszemlének a megrendezésére. Az országuk egész történelme során olyan magas fokú volt a vadászati kultúrája, s a vadászat és természetvédelem terén napjainkban olyan tudatos, eredményes munkát fejt ki, amelyről csak a legteljesebb elismeréssel lehet szólni.”

És valóban... a magyar vadászat főnixmadárként éledt újjá a háborúk, a forradalmak hamvaiból, a második világháború pusztításából. A Kárpát-medence kiváló természeti adottságai, a vadászati hagyományok és kultúra, mindenekelőtt a megőrzött szellemi infrastruktúra talaján, az 1960-as évek derekára a magyar vadászat már nemzetközi figyelmet élvezett. Hírét vitték világrekord szarvas-, őz-, dämtrófeánk,

a bérvadászat számára elsőként 1956-ban megnyitott vadászterületeink, több ezer külföldi vadász, az **Országos Erdészeti Főigazgatóság** által rendezett trófeakiállítások, a vadászat háború utáni újjáépítésén munkálkodó vadászati felügyelők, rezervátumvezetők, kutatók, oktatók hosszú sora.

A vadászati világkiállítás gondolata is e talajon született dr. Nagy Endre egykori vadászati felügyelő, a MÁLLERD fővadásza, neves Afrika-vadász és Földes László OEF-vezető 1965. évi álmódosításának valóra válásából, amiről 2006-ban számoltam be a *Nimród* olvasóinak.

A kiállítás megvalósítását segítette a 60-as évek kádári konszolidációja, a kormány- és pártelit vadászat felé fordulása, megfelelni akarása a vadászati ismeretek birtokosai – Széchenyi Zsigmond, dr. Nagy Endre, Szederjei Ákos, Party István, Studinka László és sok más hivatásos vadász – által képviselt vadászati kultúrának.

A vadászat bevonult, részévé vált a diplomáciai kapcsolatoknak, magas rangú vendégek programjainak.

A nagy vállalkozás terve tehát joggal élvezhette a politikai testületek és a

kormány feltétlen támogatását. A vadászatnak a Magyar Vadászok Országos Szövetségén, a vadásztársaságokon át megvalósuló társadalmisítása – közösségi üggyé tétele – a széles közvéleményt is az ügy mellé állította.

Magyarország hosszú szünet után, 1966-tól ismét tagja lehetett a Nemzetközi Vadászati Tanácsnak (CIC). Világkiállítás-rendezési szándékunkat egyhangú támogatással fogadta a CIC, és védnökséget vállalt a kiállítás felett. Tehtélyes nemzetközi szervezetek csatlakoztak a világkiállítás gondolatához, az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetétől (FAO) a természetvédelmi, vadászati, horgászati, lovas, ebtenyészti szervezeteken át a fotóművészek, képzőművészek, természetfilmesek táboráig, a tudományos vadbiológiai, vízivadkutató stb. szervezetekig.

Széles körű támogatottság birtokában született kormányhatározat a világkiállítás megrendezéséről, és fordultunk lajstromozási kérelemmel a Kiállítások Nemzetközi Irodájához (BIE), amely a nemzetközi kiállításokról szóló egyezmény alapján, 1968-ban „különleges világkiállítás” kategóriában vette nyilvántartásba rendezvényünket. Az egyezmény szellemében, a világkiállítás szabályzatai alapján, megkülönböztetés nélkül fogadtuk a kiállítás célját vállaló résztvevőket, ami szélesre tárta a kaput az érdeklődők előtt.

A BIE igazgatója, Chalon René elismeréssel fogadta a szakmai előkészületeket. Az Iroda történetében először feltűnő vadászat a BIE sikere is volt.

Tíz évvel a budapesti után, a BIE döntésével – aktív magyar közreműködéssel – Plovdiv a második vadászati világhiállítás rendezésének jogát nyerte el.

A hivatalos elismerés után 127 ország kormányához diplomáciai úton küldtük el a meghívót, amely tartalmazta a rendezvény „Ember és természet” alap gondolatát: „...bemutatja a vadászat hatását a modern kor emberére, szolgálja a természet megismerését, a kultúrártékek védelmét. A részt vevő szervezetek révén megismertet vadászatukkal, vadászati kultúrájukkal, tájékoztat a különböző földrészek vadgazdálkodásáról, kiemeli a vadászat természetvédelmi és vadgazdálkodási jelentőségét, hírt ad a sporthorgászat nemzetközi eredményeiről...”

A részt vevő országok nemzeti megbízott delegálásával örködték a kitűzött célok megvalósítása felett. A kiállítás tematikájának megfelelően széles skálán tárták a látogatók elé országuk természeti értékeit, azok gondozását, hasznosítását.

Amit nem lehet elégszer hangsúlyozni: a részt vevő országok múzeumi gyűjteményei, nemzeti értéket képviselő tárgyai, trófeái kerültek a látogatók elé. A diplomáciai meghívások eredményeként magas szintű kormánydelegációk látogattak el a kiállításra. A diplomáciai testületek bekapcsolódtak a rendezvények szervezésébe.

A nemzetközi szervezetek filmszemlével, könyv-, bélyeg-, képzőművészeti és fotókiállítással, tudományos szimpóziumokkal, lovas-, kutya-, sporthorgászversenyekkel gazdagították a világ-

kiállítás programját. A Mezőgazdasági Kiállítás 33 hektáros területén 30 ezer m² pavilon, 50 ezer m² szabad terület állt a kiállítók rendelkezésére. A 6000 látogatót befogadó lovaspályán fogatversenyek, díjugratás, falkavadászati bemutató, kutya- és sporthorgászversenyek, 10 ezer m²-en élővad-bemutató várta a látogatókat – minden mozzanatában célozva a természet megismerését.

A világhiállítás kormányfő megbízottja, Földes László így fogalmazta meg a rendezvény értelmét: „Az ember és a természet kapcsolata a vadászati világ-

kiállítással lett élő valóság, ezernyi élmény, csodálat és átélés forrása. Egyben a világhiállítás hatalmas propaganda-eszközzé vált a természetvédelem érdekében. Nem csak a szakember, hanem milliónyi más látogató is érzelmi kapcsolatba került pusztuló természeti értékeinkkel...”

A kiállítás tematikájából kiemelem a trófea-bemutatót, amely az eddigi nemzetközi rendezvények közül a legnagyobb, a trófeák minőségét, sokszínűségét illetően pedig egyedülálló volt. A trófeakatalógusban 180 faj, alfaj, 5459

elbíralt trófeája szerepel – agancsok, szarvak, agyarak, bőrök, koponyák –, nem szólva a bírálat tárgyát nem képező preparátumokról, diorámákról, a világ természeti értékeit bemutató képekről, a természetfotósok nagy kitartással, fáradtsággal megszerzett trófeáiról. Így válhatott a trófea a megőrzendő természeti értékek szemléltető eszköztárává.

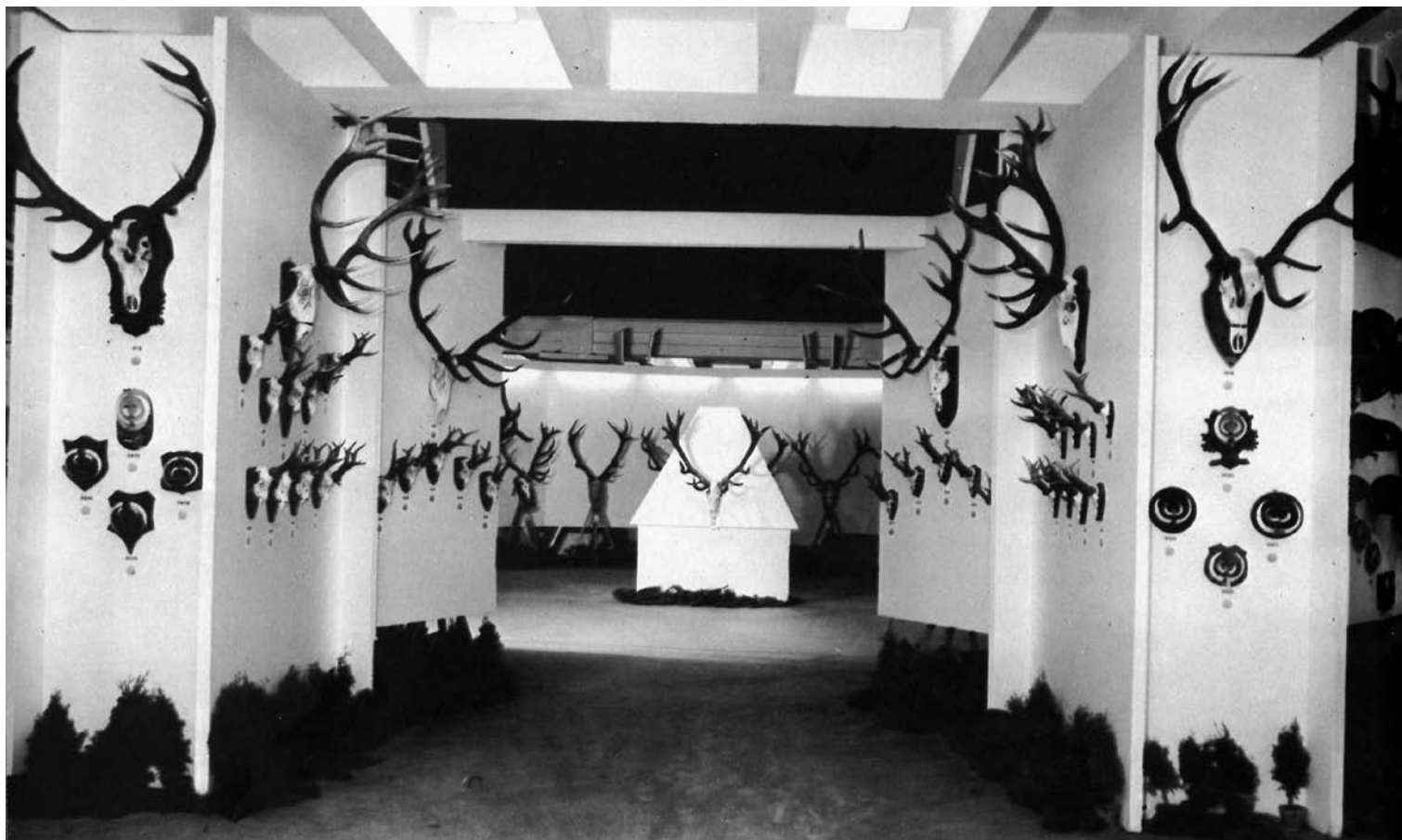
A trófeák bírálatában 19 ország – 26 külföldi és 17 magyar tag – vett részt: neves tudósok, professzorok, vadászok, a vadászat nemzetközi szervezeteinek képviselői, akik közül sokan irodalmi

munkásságukkal is kitűntek, és váltak a veszélyeztetett fajok, tágabban a vad élőhelye megőrzésének trófeabírálattal is igazolt apostolaivá.

A világhiállítás a magyar Nadler Herbert nevével fémjelzett trófeabírálati rendszer elismerését is hozta. A vadállomány vadászati hasznosításának, a szakszerű vadgazdálkodásnak a kontrollja mintául szolgált más országok nemzeti trófeabíráló bizottságainak a felállításához, a világhiállítás pedig a soron következő kiállítások szabályzatainak a megfogalmazásához. E szabályzatok pontosították a vadfajok ismerveit, az ettől eltérő rendellenességeket. A bizottsági viták segítettek a fajok meghatározását, fontos támpontot adva a fajok veszélyeztetettségének eldöntéséhez, később a nemzetközi egyezmények betartásán munkálkodó hatóságok napi munkájához. Így a kiállítás fontos hozzájárulás volt a vadfajok nevezékta-nának pontosításához, közkinccsé téve az alkalmazott bírálati rendszereket, rekordlistákat – elsősorban a bírálatok nagy tekintéllyel rendelkező szakértőinek budapesti részvételével.

Meggyőződéssel állíthatjuk, hogy a világhiállításnak nagy szerepe volt a későbbi nemzetközi egyezmények születésében, különösen a veszélyeztetett fajok nemzetközi kereskedelmének CITES néven ismert szabályozásában. A trófeabírálat meggyőzően mutatta a trófea indikátorszerepét a vad élőhelye – egyben emberi környezetünk – minőségének a megítélésében.

A FAO vezérigazgatójának értékelése szerint a kiállítás „...megkapóan mutatta be, hogy a vadállomány védelme és gondozása jelentősen hozzájárul a fejlődő országok előrehaladásához...

előmozdítja a turizmust, ami számos ország devizabevételének lényeges tétele.” Erről is szólt a trófea-bemutató: a szükséges és ellenőrzött vadászatról.

A magyar pavilon „A vadászat aktív természetvédelem” szlogen jegyében mutatta be a tudományos eredményeken alapuló vadgazdálkodást: a vadászat adott társadalmi-gazdasági viszonyainak jogszabályi hátterén alapuló állami-nagyüzemi és társadalmi alapon nyugvó egyesületi (vadásztársasági) vadgazdálkodást. A nagy területen folyó minőségi vadgazdálkodást helyezte előtérbe – az élőhelyek gondozását, a populáció szintű állománykezelést, az apróvad nagyüzemi tenyésztését és vadászterület szintű nevelését-vadászatát. Azt a koncepciót erősítette, hogy összefüggő, nagy területen lehet átgondolt állományszabályozást végrehajtani és a növekvő vadászati igényeket kielégíteni. A vadászat fejlesztésének függvényében növelhető a vadászok létszáma, egyben a vadászati turizmus, a vadgazdálkodás szorgalmazott árbevétele.

Nagy hangsúlyt kapott a vadászat távlati fejlesztése, üzemtervezése, a mező-, az erdő- és a vadgazdálkodás összehangolása – az adott tájon élő vadállomány minőségének, az okozott kár jellegének és mértékének megfelelő állományfenntartása. Mély benyomást tettek a látogatókra a magyar pavilon trófeakordjai, a látogatót fogadó „agancsfal”: a Gemenc 1970. évi 800 hullott agancsából összeállított élőkép egy kiváló terület vadgazdálkodásáról. A pavilonban látottakról a vidéki bemutatókon – Gemencen, Gyulajon, Tatán, Ropolyon, a Dunakanyarban, a Mátrában, Veszprémben – élő valóságban győződhetnek meg a látogatók.

Megkapó, ahogyan dr. Nagy Endre emlékezik Nemeskéri-Kiss Géza egykori udvari fővadászmester látogatására, találkozására Földes Lászlóval, a kiállítás kormányfőmegbízottjával. „Már egy hete, mint eszelős járom a kiállítást és a vidéki bemutatókat. Csodálatos, ami távollétem óta ebben az országban történt – mondja Nemeskéri-Kiss Géza.

– Nagyszerű, amit az elmúlt évtizedekben a vadászat és a vadgazdálkodás terén ez az ország alkotott... Legfőbb óhajom, hogy megismerjem őt (Földes Lászlót)... megköszönjem neki és rajta keresztül az egész magyar népnek mindazt, amit a magyar vadért és a magyar vadászatért tettek... Mi, emberek és generációk jövőnk és meggyünk, de a magyar vad marad, és kell, hogy maradjon, nekünk mindennekfelett!”

Tudatosan használom a világiállítás korának terminus-technikusait. „A világiállítás a célkitűzések megvalósításával elősegíti a népek barátságát és közeledését egymáshoz” – fejeződik be az alap gondolat, tükrözve a *détente*, a nemzetközi enyhülés folyamatát.

A kiállítás eredményeként a nemzetközi figyelem még inkább a magyar vadgazdálkodás felé fordult. A nemzetközi szervezetekben tudományos fórumokra, konferenciákra, szimpóziumokra kaptunk meghívást. Magyar elnököt választott a CIC. Magyar alelnök, bizottsági elnökök, szakértők sora dolgozott a CIC-ben. A szervezet két közgyűlését, több szimpóziumát, bizottsági üléseit rendeztük a résztvevők elismerése mellett. A magyar vadgazdálkodás ismételen megkapta a CIC Edmond Blanc-díját, szakembereink CIC-érmeiket, irodalmi díjakat nyertek el. Hosszú a sora a természetfotósok, festőművé-

szek díjazottjainak. A magyar vadászat megkapta a Safari Club „Vadvédelemért és Vadgazdálkodásért” díját. Meghívott előadói voltunk több erdészeti világgongresszusnak, az első vadászati világgongresszusnak, az első vadászati világgongresszusnak. Egyetemünk kapták a CIC nagyvadfajok – szarvas, dám, muflon – szerinti témagondozásának feladatait, s nagy sikert értek el az apróvad-gazdálkodás, a túzok-, a fogolyprogramok kidolgozásában.

A kiállítás mának szóló hozadéka a magyar tájak ökológiai sokszínűségének, biodiverzitásának méltatása, a nemzetközi normák – vadászható fajok, vadászati korlátozások, tilalmak – érvényesítése a vadászat jogi szabályozásában, az ökológiai szemléletű vadászat, vadgazdálkodás. A fenntartható vadászat üzemtervekre épül, törekedve a sport-

és üdülési, kulturális és ökonomiai értékeinek összehangolására. E felfogásban a vadászat egyben életmód és a földtulajdon hasznosítása, népességmegőrző és munkahelyteremtő tevékenység.

A vadon élő állatvilág természeti örökség. Gondozása, hasznosítása a védelem és a szükségszerű vadászat elvére épül.

A kiállítás eszmei hozama a hagyományörzés, a sokszínű természeti, társadalmi és művészeti érdek harmóniájának keresése, a tömegek ember-természet kapcsolatának kiteljesedése. Itt emelem ki, hogy a világiállítás magyar pavilonja mondanivalójának Széchenyi Zsigmond, Kittenberger Kálmán, Nadler Herbert öröksége adott hangsúlyt. A ma vadása tisztelettel adózik nagyjai emlékének. Széchenyi Zsigmondné, Mangi

asszony az 2010. évi FeHoVa-n a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjét vehette át. Nadler Herbert emlékét idéző agancskiállítás ejtette ámulatba a szakmai és laikus látogatókat. Az évente Nagymaroson rendezett Kittenberger-ünnepségek megkoronázásaként a Magyar Tudományos Akadémia és az Országos Magyar Vadászkamara „A népiskolától az akadémiáig” címmel rendezett szimpóziumot a neves vadász munkásságáról, melyről az OMVK ugyanezzel a címmel kiadványt is megjelentetett.

A VVK hozadéka az egyetemi, főiskolai hivatásosvadász-képzés magas szintre emelése, ami élővilágunk megőrzésének szellemi tökéje. A vadászati hivatás magas mércéjével ma még igazoltabb a világhírű író Afrikában élő fiának, Ernest Hemingwaynek a nyilatkozata: „A világhiállítás még jobban megerősített abban a meggyőződésben, hogy a vadász a legfontosabb vadvédő... a vadászok azok, akik a legtöbbet teszik a természeti értékek megőrzéséért.” – mondja ezt a FAO támogatásával létesült tanzániai vadásziskola tanára: azé az iskoláé, amelynek célja, hogy „Afrikában is megvesse a modern vadgazdálkodás alapjait, és kiképezze az afrikai országok hivatásos vadászait, vadvédelmi szakembereit”. A nemzetközi iskola oktatási anyagához értékes trófeagyűjteménnyel járult hozzá Magyarország is – mindezekelőtt a világhiállítás szervezésében kiemelkedő dr. Nagy Endre, a tanzán pavilon igazgatója.

C. W. Broicher, a FAO főigazgatója erősítette Hemingway megállapítását: „Magyarország lehetőséget adott a fejlődő országoknak arra, hogy bemutatassák eredményeiket a természet-

védelem területén.” Tegyük hozzá: a kiállítást rendező Magyarország széles körű nyilvánosságot biztosított a résztvevő országok szereplésére. A kiállítás felelős miniszterelnök-helyettese, Fehér Lajos szavaival a szakembereket „az a törekvés vezette, hogy a szakmai közölnivalókon túl gazdasági, földrajzi és kultúrtörténeti ismeretekkel is gyarapítsák a látogatókat”.

Tehát nem csak a magyar, de a külhoni résztvevők számára is diplomáciai siker volt a VVK. A magas rangú vendégeknek, államfőknek, tudományos, nemzetközi szervezetek vezetőinek, művészeti, kulturális szervek jeles képviselőinek látogatása, a diplomáciai testületek tagjainak állandó jelenléte a kiállításon, 25 ország nagy sikerű nemzeti napja szavatolta a világra szóló nyilvánosságot, azonfelül mintegy 250 akkreditált és a kiállítást felkereső tudósító vitte híret a világhiállításnak. A kiállításról készült kiadványok példányszáma több millió, a napilapokban, a folyóiratokban, a rádióban, a televízióban közölt tudósítások száma ezres nagyságrendű.

A budapesti első vadászati világhiállításról készült jelentés megfogalmazásában „a kiállítás nemzeti sikerélménnyé vált, kifelé pedig hazánk nemzetközi tekintélyének növekedését segítette elő”. A kiállítás üzenete ma is él. A vadvilágörökség megőrzésében Magyarország szerepe nem csökkent.

Közös felelősségünk a magyar vadászati kultúra s hagyományok ápolása, a világhírű magyar vadállomány méltó megőrzése.

*Dr. Tóth Sándor
a vadászati világhiállítás
kormányfőmegbízott-helyettese*

Magyarországon először 1871-ben rendeztek vadászati kiállítást és trófea-bemutatót; az 1881-től 1914-ig terjedő időszakban, majd a háború után, 1925–1944 között minden évben megrendezték az adott évi legjelesebb agancsok és trófeák bemutatóját a Nemzeti Vadászati Védegylet szervezésében. Később csak 1956-ban és 1960-ban került sor országos jelentőségű vadászati kiállításra Magyarországon.

A XIX–XX. század fordulója táján, a párizsi világhiállításokon, néhány ország

több főrend magánkiállítása ugyancsak emelte a rendezvény tekintélyét.

163 napos nyitva tartása alatt a kiállítás 2 millió 700 ezer fizető látogatót fogadott, és a császár is hét alkalommal tekintette meg.

A kiemelkedően nívós magyar kiállítás 1743 trófeát, 2048 vadászfegyvert, 602 vadászati felszerelési tárgyat foglalt magában. A képek, szobrok, írásos dokumentumok, térképek, szakkönyvek és egyéb kiállítási anyag tételszáma meghaladta a 4500 darabot.

ELŐZMÉNYEK ÉS UTÓZÖNGÉK

nemzeti pavilonjában vadászzal kapcsolatos tárgyakat is bemutatott a mezőgazdasági és erdészeti szakcsoportok keretében, de ezek csak érintőlegesen tekinthetők szakbemutatóknak.

Az első jelentős nemzetközi vadászati kiállítást az Osztrák–Magyar Monarchia szervezte **Bécsben, 1910**-ben, uralkodójának 80. születésnapja tiszteletére. Sok ország, jelesül Anglia, Svédország, Norvégia, Franciaország, Olaszország, Németország, Perzsia, India, Kanada tartalmaz kiállított anyaga mellett Ausztria és különösen Magyarország bemutatója volt kiemelkedő. Külön pavilonja volt az egzotikus trófeáknak, de még az idegenforgalomnak is. Külön pavilonokban

A kiállításról – katalógusok, nyomtatott kiadványok tucatjain kívül – reprezentatív díszalbumot is kiadtak, kizárólag előfizetők részére, 1100 példányban, mely napjainkban a nemzetközi könyvaukciók keresett és ritka tétele. Nemes hagyomány, hogy a következő nagyszabású nemzetközi vadászati kiállításokról szintén kiadtak egy-egy német nyelvű díszalbumot (**Berlin 1937, Düsseldorf 1954, Budapest 1971, Plovdiv 1981**).

Németország **Lipcsében, 1930**-ban rendezett szűkebb körű nemzetközi bemutatót, majd **Berlinben, 1937** novemberében már 25 ország mutathatta be nagyszabású vadászati kiállításra a legszebb trófeáit és vadászatának kul-

turális javait. A CIC által időközben egységesített nemzetközi képletek szerint az európai, továbbiakban a Rowland Ward metodikája szerint elbírált több mint hétezer trófeából 2479-et díjaztak, és 781 aranyérmét osztottak ki. Külön csoportosították az 1900 előtti és utáni gímtrófeákat, melyek közt az első 10-10 nagydíjas közül tizenegy Magyarországon került terítékre; egyébként a kiküldött 150 gímagancsból 21 nagydíjat, 70 pedig aranyérmét kapott, melyeket a javított Nadler-képlet szerint bíráltak. A 200 őzagancs 8 nagydíjasán kívül még 16 aranyérmes volt. Az ötven dämagancs közt 10 nagydíjat és 24 aranyérmét osztottak ki. Az európai országok közül Magyarország 106, Németország 92, Románia 53, Lengyelország 48, Jugoszlávia 24, Csehszlovákia 19 aranyérmes trófeát mutatott be honos vadfajaiból. (Sajnos a katalógus és a díszalbum adatai nem pontosan fedik egymást, ezért a szolidabb ada-

tokat közlöm.) A katalógust vizsgálva, jelentős számban találhatunk ezeken kívül a Trianonban elszakított területeinkről származó kiemelkedő trófeákat az utódállamok listáiban. Ezen összegezett eredmények mutatják hazánk világháború előtti és a két világháború közötti vadgazdálkodásának helyét és rangját. A gyarmattartó birodalmak a saját területeikről származó anyaggal képviseltették magukat, valamint sok kiemelkedő, egyénileg kiállító vadász is külön bemutatóval szerepelt a vadászútjain szerzett gyönyörű egzotikus trófeákkal. Minden kiállító ország bemutatta vadgazdálkodásának eredményeit, vadászati lehetőségeit és vadászati múltjának dokumentumait. Németország részletesen és tudományos szinten mutatta be a területén élő minden vadfaj biológiáját, ökológiáját és gazdálkodását, külön-külön diorámában. Hangsúlyt kaptak a vadászathoz kapcsolódó képzőművészeti, iro-

dalmi alkotások, a klasszikus vadászati módok közül a solymászat, valamint a régi és modern vadászati felszerelések bemutatása. A német hegemoniára való törekvés ellenére, a reprezentatív szervezést és a nagyszabású rendezvényt értékelve, utólagosan megállapíthatjuk: trianoni csonka kis hazánk vadgazdálkodása méltó nyomot hagyott a közös európai vadgazdálkodás és vadászati kultúra terén. A kiállítás díszalbumát már ötezer előfizető részére postázták.

A második világháború után az eszmélő Európa és a vadászok **1954-ben, Düsseldorfban** mutathatták meg, hogy a vadon élő állatfajok, köztük a vadászható vadfajok a vesztes területeken is **élnek, élni akarnak és tudnak!** Magyarországon ugyan csak a következő évben esett el a „bakócai bika”, amely a háború előtt született! De szerény és a korra tipikusan jellemzően visszafogottan szolid trófea anyaggal Magyarország is részt vehetett a seregszemlén.

A kelet-európai kiállítási anyagban a háború után – a Horváth A., Németh J., Rajcsány J., Kovács D. által elejtett öt aranyérmes gímikával együtt – kilenc gímagancs, az első négy dämtrófea – mind „aranyos” –, valamint a háborút megelőző időkből származó négy őzagancs szerepelt nevünk alatt. Akkor számunkra ez is eredmény volt. Azonban két év múlva, 1956 szeptemberében beengedtük a német bér vadászokat vadászpuskájukkal Magyarországra, és megindult a finansziális érdekekre alapozott fellendülés és fejlődés. Ezután Németországban évente a kivitt trófeákból, hasonlóképpen Magyarországon is több regionális kiállításra került sor, vadgazdálkodásunk eredményeit bemutató.

A majd tízéves böjt, az okszerű gazdálkodás, a hatóságilag felügyelt önmegtartóztatás, a magyar vad vitalitása és a nemzetközi érdeklődés meghozta gyümölcsét. Egyre több, jelentősebb trófeát viselő egyed kerülhetett terítékre, amelyet minden érdeklődőnek látnia kellett!

A több kisebb hazai és más országokban rendezett nemzetközi kiállítás után, **1971-ben** megrendezhettük **Budapestben** az elsőnek kinevezett vadászati világkiállítást.

Az eredmények és tények ismertek.

Tíz év szünet után a bolgár állami és vadászati vezetők úgy gondolták, hasonlóan eredményes kitérüléssel elkápráztathatják a világot, így Bulgáriában **Plovdivban, 1981** nyarán megpróbálták megismételni a másolhatatlant. A kiállítás dokumentumai, a trófeák adatai, a háromkötetes katalógus, a díszalbum, a kiadott bélyegsorozat, a hivatalos pénzként funkcionáló emlékpénzek megmaradtak az utókoroknak. A magyar pavilon ismét felkeltette az érdeklődést hazánk iránt. A dekoráció az előző kiállítások nagyszerűségéhez hasonló volt – köszönet érte a még élő rendezőknek.

Magyarország is még egyszer megpróbálkozott az előzőekhez hasonlóan felkeltetni a világ érdeklődését a vadászathoz és az aktív természetvédelem iránt – **Budapestben 1996-ban NATUREXPO** címmel rendezett kiállítással – melynek méltatásától eltekinthetünk. Az utóbbi hetven évben negyven nemzetközi részvételű és több száz országos, regionális trófea-bemutató és vadászati kiállítás szerveződött Európában.

*Danis István
nyugalmozott minisztériumi
vezető főtanácsos*

VADFAJOK VÁROSAINKBAN

– miért jönnek, és mit
tehetünk?

BEVEZETÉS

Régóta tudjuk, hogy egyes ragadozó vadfajaink, különösen a közönséges görény és a róka, szívesen portyázik a faluszéli házak baromfiólyaiban. Abba is sokan beletörődtek már, hogy a nagy szabad területekkel rendelkező kis falvakban, ahol a házak között is folyik mezőgazdasági termelés, nem ismeretlen az őz, szarvas vagy éppen vaddisznó okozta mezőgazdasági vadkár. De azért az, hogy ezek vagy éppen egyéb vadászható fajaink nagyvárosokban jelennek meg, vagy akár hosszabb-rövidebb ideig ott is élnek, mégiscsak furcsa mindenkinek. Mi az oka ennek? Mit lehet tenni? Kinek a feladata és kinek a felelőssége a bekövetkező kártétel megakadályozása, kezelése vagy megtérítése? Sokakban felmerülő kérdések ezek, amelyekre ráadásul nem is minden esetben van egyértelmű válasz.

Az ember mellett élő állatok jelenléte és annak kezelése egyidős az emberiséggel. Nagyon hamar megjelentek az első kezdetleges táborokban, barlangokban, sátrakban, később falvainkban,

városainkban az olyan fajok, amelyek tulajdonképpen az emberre specializálódtak. Táplálékukat, búvóhelyüket és így élet- és szaporodási feltételeiket is mellettünk találták meg. Alkalmazkodtak hozzánk, mi pedig több-kevesebb lelkesedéssel beletörődöttünk a jelenlétükbe. Ilyen faj például a házi veréb, amelynek közönséges magyar nevében és tudományos megnevezésében – *Passer domesticus* – is benne van az emberhez való kötődés. Ráadásul a fajnak ez a „döntése” nagyon sikeresnek bizonyult. Gondoljunk csak bele, hogy a házi verébhez nagyon hasonlító, de az életterét az embertől messzebb, a szántóföldeken, mezőkön megtalálható mezei veréb állománya folyamatosan csökken.

A házi egér és mellette számos faj a folyamatos üldözés mellett is sikeresen tartotta fent állományait az ember mellett. Pedig tudja mindenki, hogy minden lehetséges eszközt bevetünk ellenünk, legyen szó akár egérről, csótányról vagy bármilyen kártevő, kellemetlen vagy éppen betegségeket terjesztő fajról. És mégis itt vannak, mellettünk élnek! Sőt az e példákban szereplő házi egér jelenléte valóban csak az ember mellett,

a települések közvetlen közelében mutatható ki, de ott aztán mindenhol, ahol emberi település van!

Az tehát, hogy állatokkal kell osztoznunk „élőhelyükön”, nem új keletű jelenség. Mégis egyre többet hallunk a városokba tévedő vagy immár folyamatosan ott élő új fajokról. Ezek jelenléte – sokszor a róluk való ismeretek hiánya miatt – gyakran okoz konfliktusokat, és bizony a megoldások láthatóan nem kiforrottak. Gondoljunk csak bele, hogy néhány évvel ezelőtt egy vidéki megyeszékhely lakótelepi vetésivarjú-fészektelepét a tűzoltók vízsugárral rombolták szét. Ki tehetné meg ezt, természetkárosítás büntette nélkül, egy szántóföld mellett? Pedig azért néha ott is okoznak károkat...

VONZÓ VÁROSOK

Mi történt? Az elmúlt évszázadok mindenki előtt ismert jelentős élőhely-átalakulásai számos faj elterjedési területét és állományát csökkentették. A változó-

sokhoz mindenképpen alkalmazkodni kellett, és ebbe logikusan az emberhez és az emberi élőhelyekhez való alkalmazkodás is beletartozik. Hiszen a települések nagyon vonzóak tudnak lenni. Számos okot ismerünk, amiért egyes fajok az ember mellé költözést vállalták az elmúlt évszázadban. Nézzük ezeket:

- **Kedvezőbb mikroklíma:** a városokban a hőhatás miatt az átlaghőmérséklet mindig magasabb, ebből adódóan a fagyos napok száma kevesebb, az extrém hideg napokon a legalacsonyabb hőmérséklet kedvezőbb, mint a mezei vagy erdei élőhelyeken. Ez sok faj számára válik vonzóvá. A fekete rigó még a korábban a fajra jellemző részleges téli vándorlását is elhagyta, hiszen a városokon belül át tud telelni.
- **A ragadozók hiánya:** a ragadozó fajok általában lassabban, nehezebben alkalmazkodnak az emberhez, és ugyanezért ritkábban vagy csak később jelennek meg a lakott területe-

teken. Számos kis testű énekesmadár számára vonzó a ragadozómentes környezet, a fecskéféléknél pedig kifejezett állománygyarapodást találtak azután, hogy a madárka megtelepedett az „eresz alatt”. Napjainkban már látjuk azonban, hogy a ragadozó fajok többsége rájött arra, „hová tűntek” prédafajai, és így egyre többször portyáznak a házak között.

- **Búvóhelyek jelenléte:** a padlások, a pincék, a falak repedései, a panelházak rései mind-mind búvóhelyet jelentenek. A denevérfajok városi megjelenése kifejezetten a természetes búvóhelyek csökkenéséhez – a modern erdőgazdálkodás esetében az odvas fák aránya jelentősen csökken – vagy zavartságához köthető – a barlangok igen kedvelt túrahelyekké váltak az elmúlt húsz évben.
- **Bőséges táplálékforrások:** a villanyfényben összegyűlő rovarok, a háztartási szemét vagy éppen a házi kedvenceinknek vásárolt és kint hagyott táplálék sok fajnak nyújt táplálkozási lehetőséget. És vannak olyan fajok is – mint a városi galambok vagy télen az énekesmadarak többsége –, amelyeket szándékosan etetünk is.

VÁROSI ÉLŐHELYEK

A városok, bármily meglepő ez, kiváló élőhelynek bizonyulnak, és ugyanitt számos különböző élőhelytípust lehet megkülönböztetni:

- **Maradvány-élőhelyfoltok:** a maradványterületek olyan élőhelyek, amelyeket nem építettek be, a város megjelenésével viszonylag érintetlenül maradtak meg, és olyan fajok élnek

rajtuk, amelyek az adott földrajzi környezetre jellemzőek. Ezek a területek azért maradhatnak meg a városokban, mert biológiai összetételük esetleg akadályozhatja a beépülésüket (pl. vízfolyások menti árterületek). Másik lehetőség, hogy például az erdő mentén terjeszkedő város egyre jobban beépül az erdőbe is, viszont egy-egy erdőfoltot meghagynak „érintetlenül”. Ahogy az urbanizáció során az emberek egyre több területet foglalnak el az őshonos élőhelyektől, a maradványterületek szigetszerűen ágyazódnak be a városi/külvárosi út-, illetve épület-hálózatba.

- **Szukcessziós élőhelyfoltok:** a városi szukcessziós élőhelyek olyan foltok, melyeket korábban teljesen letisztítottak, majd magára hagytak, így elindulhatott az adott ökológiai régióra jellemző szukcessziós folyamat. Egy elhagyott területen először a jól terjedő növényfajok jelennek meg (gyomnövények, szél útján terjedők), melyeket azonban idővel, jobb esetben leváltják a helyi őshonos fajok.
- **Kezelt élőhelyfoltok:** a városi kezelt élőhelyfoltok olyan területek, amelyeken intenzív gazdálkodás, kezelés, emberi beavatkozás folyik. Ilyen területek például a temetők, a parkok, a lakóterületek. Ezeknek a zöld területeknek a fizikai és biológiai tulajdonsága számos tényező együttes hatására alakult ki: a helyi lakosok kultúrája, történelme, ökonómiai tényezők, illetve az adott terület flórája és faunája. Gyakran előfordul az is, hogy például nagyobb temetőben – kezelt élőhelyfoltban – maradvány-élőhelyfoltot is lehet találni. A kezelt zöld területek arculatát leggyakrabban a

fákkal alakítják ki. A városiak gyakran ültetnek kertjükbe esztétikai vagy praktikussági okok miatt lombhullató vagy örökzöld fákat. A városi kezelt élőhelyeken ültetett fák sokszor nagyon magasra nőnek, mivel a természetes erdei élőhelyekhez képest kisebb a versengés a forrásokért. Sok temetőben magas és idős fák vannak, melyek fontos fészkelő- és pihenőhelyet jelentenek a vadfajok számára.

- **Városi „szürke” területek:** a város magja, belseje felé haladva, egyre gyakoribb az épített élőhely: épületek és szigetelt felületek, például utak, parkolók, melyek 80%-ban borítják a város központját. Ezek a területek is élőhelynek bizonyulnak ezekben a furcsa a társulásokban.
- **Épületek, ablakok és tornyok:** az épületek szerkezeti kialakítása (pl. a tágas, ritkán használt padlás) vonzza a vadállatokat, amelyek beköltöznek a búvóhely, pihenőhely, fészkelőhely, utódnevelő hely reményében. Az esetek többségében a ház lakói, ahova valamilyen állat is beköltözött, észre sem veszik a „hívatlan vendég” jelenlétét, amíg az árulkodó jelek (megrágott szigetelés, hulladék, szag, lábnyom, hang) fel nem hívják rá a figyelmüket.
- **Szeméttlerakó helyek, konténerek, kukák:** a szerves hulladék felhalmozódása az urbanizált életközösségek velejárója. Egy milliós lélekszámú

város becslések szerint naponta 25 000 tonna vizet és 2000 tonna ételt fogyaszt el, valamint 50 000 tonna szennyvizet, illetve további 2000 tonna hulladékot bocsát ki a környezetbe. A klasszikus kép, amely a városi vadállatokról először megjelenik szemünk előtt, az egy mosómedve vagy róka, amint épp szemetet eszik egy kukából. A szeméttlerakók (vagy egyéb feldolgozókhöz szállítás), a lakóházak kukái és a végső lerakóhely is táplálékforrást jelenthet az állatok számára. Szeméttelpek bárhol előfordulnak, ahol embercsoportok is élnek, így gyakorlatilag bármilyen szárazföldi élőhelytípuson megtalálhatóak. Attól függően, hogy milyen élővilág

él a szemétkerakó közelében, eltérő vadfajok fogják hasznosítani a hulladékot.

VADFAJOK A VÁROSOKBAN

Ok tehát van bőven, így már talán érthetőbb, hogy miért találkozunk egyre többször nyesttel (búvóhely és táplálék), rókával (táplálék és ritkábban búvóhely), vaddisznóval (táplálék) vagy éppen szajkóval, szarkával, örvös galambbal (az első két esetben fészkelőhely és táplálék, az örvös galamb esetében ezeken túl a ragadozók elkerülése) a városokban és a falvakban. Közülük a leggyakoribb és a legtöbb konfliktust kiváltó faj a nyest.

A **nyest** egész Európában elterjedt, menyétféle kisragadozó. Kivétel ez alól a Skandináv-félsziget, a Brit-szigetek, Szardínia és Korzika, valamint néhány földközi-tengeri sziget. Előfordulása alapvetően a lombhullató erdők előfordulásával esik egybe, de a magashegységekben többnyire a fenyőerdőket részesíti előnyben. Jelenléte elsősorban a búvóhely meglététől függ, ami lehet kis barlangban, szénakazalban vagy éppen padláson. A nyest az élőhely megválasztása szempontjából opportunist. Sík, domb- és hegyvidéken egyaránt élhet. Népies elnevezése, a „kőnyest” vélhetően arra utal, hogy szívesen fészkel be magát barlangokba, sziklarepedésekbe vagy tágasabb faodvakba. Az emberi

kultúrát követő, utóbbi évtizedekben tapasztalt fokozott terjeszkedése azt mutatja, hogy nem feltétlenül követi a parkok, kertek, fasorok kínálta ún. „zöld folyosó”-kat, viszont kihasznál számos, még kiaknázatlan búvóhelyet. Vidéki, falusias környezetben régóta ismert az előfordulása, de ezeken a településeken inkább csak táplálékszerző körutakat tesz. A nyest urbanizálódása az utóbbi évtizedekben szinte teljes elterjedési területén általános jelenséggé vált. A városi környezetbe tökéletesen beilleszkedett, kölykeit sikeresen felneveli. Búvóhelyként elsősorban az elhanyagolt, romos épületeket, raktárhelyiségeket, padlástereteket választja, melyeket gyakran a hasonló életteret betöltő házimacskák számára is szűkös repedéseken keresztül közelít meg. Az újabb épületekben a szigetelőrétegbe, álmennyezetbe fészkel be magát. A nyest a XX. században lett igazi városlakó.

Hollandiában rádiós nyakörvvel felszerelt állatok életét figyelték öt éven át. A vizsgálatok alapján kiderült, hogy a leginkább éjjel mozgó nyestnek átlagosan öt olyan helye van, ahol gyakran tartózkodik, és további húsz-harminc helyen csak időnként bukkan fel. Elképzelhető tehát, hogy egy nagyobb városkörzetben csak egy nyest él, az ott lakók ugyanazt a nyestet látják, de mindenki a maga házi nyestjének hiszi, és úgy gondolják, több állat van a környéken.

Táplálkozása erősen függ élőhelyétől. Kifejezetten városi, belvárosi környezetben legfontosabb táplálékforrásai a kis testű madárfajok, a növények és a különböző hulladékokból származó források. Falusias vagy természetesnek tekinthető környezetben a kisemlősök

általában fontosabb táplálékká válnak, mint a madarak.

A kártételt a nyest elsősorban azzal okozza, hogy mindent megrág, ami érdekl. A rágáskárokat alapvetően három okra lehet visszavezetni:

- **Ismerkedő harapások:** ebben az esetben az állat tájékozódó, érdeklődő céllal rágcsál meg valamit. Mi, emberek kíváncsiságból veszünk a kezünkbe egy tárgyat, tapintással tudunk meg többet róla – a nyestek rágcsálással teszik ugyanezt.
- **Játék:** a fiatal egyedek a megismerő harapásokon kívül állkapcsuk, fogazatuk és izmaik erősítése érdekében „gyakorlatoznak”.
- **Területvédelem:** ez a fajta kártétel elsősorban a hímekre jellemző. Sok esetben bármit összerágnak, ha idegen hím szagát érzik rajta. Az autós kártételek zöme erre vezethető vissza. Elég, ha az autó nem ugyanabban az utcában parkol, ahol szokott, a másik utca pedig egy másik nyest territóriumán van. Megfigyelők tudnak olyan autóról, amit hat héten belül nyolcszor tettek tönkre nyestek.

A rágásokon kívül a nyest pusztta jelenlétével is okoz károkat. A tetőn játék közben félretolja a cserepeket, ami beázásokat okozhat. Fészke kibéleléséhez előszeretettel használja a szigetelőanyagot. Párási időszakban a padláson zajonganak, kergetőznek, álmatlan éjszakákat okozva ezzel a ház lakóinak. A nászjáték ugyanis igen agresszív viselkedési elemekből áll, mint pl. kergetőzés, a nyaktájéki harapdálása, vonszolás – ráadásul ezt vijjogó, morgó, nyávogó hangok kísérik. A nászt hosszabb ideig

tartó közösség követi, mivel a nőstény-nél csak intenzív populáció vált ki ovulációt.

A padlásan halmozódó ürülékkupacok és rothadó ételmaradék, a falon lefolyó vizelet nemcsak esztétikai probléma, anyagi és egészségügyi gondokat is felvet. Újrafesteni a falakat, a szigetelést kijavítani nem olcsó mulatság. Az állat továbbá betegségeket terjeszthet (pl. veszettség), és parazitáit megoszthatja az emberekkel.

* * *

Természetesen nem csak a nyest lett konfliktusos és mostanában beköltöző fajunk. Egyre több embernek tűnik fel például a szarka fészekrabló tevékenysége. E viszonylag hosszú életű – akár 20-30 évet is elérő – madár alapvetően rovarokkal, csigákkal, magvakkal, boggyókkal táplálkozik, de kisebb emlős-állatokat és madárfiókákat is rendszeresen zsákmányol. Egész Európában és Ázsiában elterjedt. Az ember közelségét mindig is elfogadó faj budapesti fészkelésének első hiteles megfigyelése még a hetvenes évekből származik. E faj esetében is a ragadozók elkerülése (hollók, sólymok, baglyok lehetnek a potenciális ellenségei) és a potenciális zsákmányfajok városi terjedése lehetett a beköltözés oka. Fészekrablása rendkívül kártékony: sokan tapasztalják a szarka megjelenése után kedvenc énekesmadaraik számának csökkenését.

* * *

Egyre gyakrabban okoz gondokat és károkat lakott területeken a vaddisznó is. Ebben az esetben ugyan nem beszélhetünk arról, hogy a faj beköltözne a városokba, sokkal inkább a városokban

fellelhető táplálék egyre rendszeresebbé váló kereséséről van szó. Ezek a látogatások okoztak már ijedelmet és károkat fővárosunk budai oldalán, a természetes környezetbe illesztett lakóparkok kertjeiben, a kisebb települések kertjeiben, sőt a temetőkben is! E károk ellen – kicsit a későbbi részek témájához előreugorva – gyakorlatilag csak megfelelő, „disznóbiztos” kerítéssel lehet védekezni.

VÉDEKEZÉS A NYEST OKOZTA KÁROK ELLEN

A nyestek – de valójában bármely más, városba költöző faj – elleni védekezést a megelőzés, riasztás, kizárás, befogás négyesére lehet felépíteni. E tevékenységek közül azonban nem választhatjuk ki magunknak a nekünk tetszőt! Kivételt ez alól értelemszerűen csak a megelőzés jelent. A nyest észlelése esetén azonban már mindent meg kell tenni a sikeres védekezés érdekében.

A védekezés alapja, hogy az állat jelenlétét minél hamarabb észleljük. Erre először jellegzetes hullatékának megtalálásából következtethetünk. A többnyire fekete színű, ujjvastagságú, többszörösen megtekeredett ürülék szinte minden esetben jól láthatóan növényi maradványokat, gyümölcsmagvakat is tartalmaz. Ez a mással nehezen össze téveszthető jel egyértelműen a nyest megjelenésére utal. A hullatékon túl megfigyelhető egyéb jellegzetes nyomok észrevételéhez már gyakorlottabb szemre van szükség. Megtalálhatjuk jellegzetes, ötujjas lábnyomát a falon vagy az ereszcatornán ugyanúgy, mint a ház előtt álló gépkocsi motorházán vagy a poros, ritkán használt asztalon, de akár

barna színű szőrszálakat is észrevehetünk.

A jól záródó, „nyestbiztos” garázsok kialakításán kívül elektromos riasztók, kémiai alapú riasztószerek tucatjait kínálják különböző cégek. De riasztószerként használható a házörző eb kutyaszagú pokróca, gázolajos rongy, erőspaprika-koncentrátum vagy a fertőtlenítéshez, takarításhoz használt vegyszer illata. Alapos, mindenre kiterjedő megfigyelés után le kell zárni az összes nyílást, lyukat, ahol a nyest bejuthat a padlásra, a tyúkólba. Le kell vágni a tetőre lógó kisebb-nagyobb ágakat is, hogy azokról ne tudjon a ház tetőjére ugrani. Ha megtaláljuk azokat a falfelületeket, ahol az állat rendszeresen felmászik – erre sáros talpnyomok és karmolások utalnak, és legtöbbször az épületek sarkánál találhatóak –, akkor azokat a helyeket 1–1,5 méter széles, csúszós fémlappal borítva, megakadályozhatjuk az állat feljutását. Magányosan álló nagyobb fák esetében, ahol gyanítható, hogy rendszeresen felmászik, a fa törzsét körülölelő, kúp alakú, lefelé szélesedő úgynevezett gallér vagy ernyő felhelyezésével akadályozhatjuk meg a feljutást.

Fontos, hogy a nyest számára vonzó tényezőket fel kell számolni. Ételmaradékhoz, kutyaedelhez ne tudjon hozzáférni! Meg kell szüntetni a zavartalan, nyugodt búvóhelyet. Gyakrabban kell feljárni a padlásra egy kis „kényszertakarításra”.

A legjobb természetesen az lenne, ha csapdával lehetne befogni és elszállítani a vendéget az érzékeny területről. A csapdázás hatékonysága azonban általában alacsony, az esetek jelentős részében csak riasztásként működik.

Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy sikeres befogás után is meg kell szüntetni a vonzó forrásokat, és le kell zárni a bejutás lehetséges útvonalait, mert előbb vagy utóbb, de szinte biztos, hogy valamelyes idő elteltével újabb nyest próbálkozik majd bejutni a házukba!

KINEK A FELELŐSSÉGE? KINEK KELL MINDEZT MEGCSINÁLNI?

Ha az eddigieket röviden összefoglaljuk, a következőt mondhatjuk: vadászható fajok jelennek meg és okoznak károkat a lakott területeken. Kinek kell megoldani ezt a problémát? Ki a felelős a bekövetkezett kárért? Mit kell, kellene tenni a károsultaknak?

A napi gyakorlat az, hogy kisebb településeken a károsultak a vadásztársaságoknál, a nagyobbak esetében az önkormányzatnál, a rendőrségnél, esetleg az állatorvosnál próbálkoznak megoldást találni. A leggyakrabban, szinte rutinszerűen emlegetett „felelős” a vadgazdálkodó. A vadászati törvényt figyelembe véve, ennek semmi alapja nincs. Az 1996. évi LV-ös törvény egyértelműen fogalmaz. A lakott terület nem része a vadászterületnek, a vadkár esetében figyelembe vehető fajok közül a nyest és már ragadozó faj sincs felsorolva, ráadásul a lakott területen történő elejtés, a törvény meghatározása szerint, nem tekinthető vadászatnak sem. A vadászatra jogosult tehát semmilyen módon nem tehető felelőssé, és nem kötelezhető kárelhárításra sem. És ahogy a vadgazdálkodók esetében ez igaz, ugyanúgy igaz ez a többi felsorolt vagy éppen nem említett egyéb hivatalos állami vagy önkormányzati szerv esetében is.

Ugyanúgy, ahogy a veréb, az egér vagy a csótány esetében, a károsultnak kell – a mindenkori törvények figyelembevételével – megoldani az ebből adódó problémákat. Neki kell megoldani a betolakodó távol tartását, a jelenlévők megfogását vagy szükség esetén a helyreállítást is.

A kérdés ebben az esetben az, hogyan is érdemes – különösen laikusként – ezt a munkát megkezdeni! Az első feladat a kárt, illetve problémát okozó faj egyértelmű és pontos azonosítása. A faj – és természetesen legfontosabb állattani tulajdonságai – ismeretében rájöhetünk arra, hogy vajon ebben az esetben mi lehetett a legfontosabb vonzó tényező, ami miatt az adott faj a városban kötött ki. Ebből pedig – a legtöbb esetben – meghatározható az is, hogy a mi egyedi esetünkben, kertünkben, házunkban mi az, ami a legvonzóbb hatást gyakorolja a betolakodóra. A vonzó tényezők megszüntetése vagy csökkentése után kezdhethetjük meg a bent lakó egyedek riasztását, esetleg befogását. A riasztásról tudni kell, hogy az esetek döntő többségében ideiglenes hatású, akár szagról, akár hangról, akár más típusú riasztóról van szó. Ez alól talán csak a házörző kutya a kivétel, ha egyrészt a riasztandó fajnál lényegesen nagyobb, másrészt szabadon van, és a teljes területen járőrözhet. Egyes esetekben megpróbálkozhatunk a csapdázással is, de nem szabad elfelejteni, hogy különösen a ragadozó fajok csapdáiban is veszélyesek! Jobb, ha ehhez a munkához szakavatott segítséget hívunk – ahogy az a legtöbb természetfilmes csatornán számtalanszor látható. Hívják a veszélyes állatokra is szakosodott befogót, és – bár ez ritkán van a filmekben – fizetnek a szolgáltatásért. Ezután a behatolás útvonalát kell megtalálnunk. Hol van az

a hely a kerítésen, a tetőn, a ház külső héjazatán – bárhol! –, ahol az „illető” bejött hozzánk. Ezeket a helyeket – és minden hozzájuk hasonlót – le kell zárni; ha szükséges, rendes, földbe süllyesztett, sőt villanypáasztorral kiegészített kerítést kell építeni! Ezt viszont csak akkor tehetjük meg, ha biztosak vagyunk benne, hogy a lezárandó területen már nincs jelen a látogatónk. Azaz, ahogy korábban leírtuk: a kizárás, riasztás, befogás, vonzó tényezők megszüntetése „négyesét” kell szem előtt tartanunk, amikor ezeket a gondjainkat akarjuk megoldani. Látni kell azt is, hogy a legtöbbünk mindezt nem tudja megtenni. Nincs rá elég ideje, ismerete. Ehhez kellenének azok a szolgáltatók, akik – hasonlóan a rágcsálók kezeléséhez – erre a problémára specializálódnának.

Ez pedig komoly lehetőséget jelent a vadgazdálkodóknak, a hivatásos vadászoknak, nemkülönben a szakirányú végzettséggel rendelkező szakembereknek is. A nyest és más vadászható fajok kezeléséhez, befogásához, riasztásához szakértelem kell. A felsoroltak ezzel értelemszerűen rendelkeznek. Azaz a vadgazdálkodók nem tehetők felelőssé a vadászható fajok okozta kártételért, de megjelenhetnek mint szolgáltatók a lakossági piacon. Ebből pedig bevételhez is juthatnak, és elismertségük is növekedhet.

Ezért tanítjuk Gödöllőn, Magyarországon elsőként a városi vadgazdálkodást, hogy hallgatóink felkészülten élhessenek a természet által kínált lehetőségekkel.

*Heltai Miklós és Szöcs Emese
Szent István Egyetem
Vadvilág Megőrzési Intézet*

A vadászati etika kérdése – így, nevének nevezve vagy kimondatlanul – régóta foglalkoztatja a hazai Nimródokat. Hol panaszos hangvételű újságcikkekben, hol egy-egy könyv önálló fejezeteként, míg másutt csak úgy, a sorok között elrejtve, bizony örök érvényű, mindmáig aktuális problémákra keresik a választ a szerzők. Gondjaikat, félelmeiket, aggályait – melyek bár évtizedekkel ezelőtt jelentek meg nyomtatásban – mintha napjainkban vetették volna papírra. A teljesség igénye nélkül ezekből a megfontolásra érdemes elmékedésekből bocsátunk „közfogyasztásra” néhányat. Ki-ki gondolkodjék el a jeles egykori vagy a ma is élő neves vadászok által megfogalmazott szentenciákon, ki-ki kénye és kedve szerint tegye magáévá, értelmezze, izlelgesse őket!

Az idézetekben foglalt intelmek megtartása lelki attitűd, egyéni hozzáállás és egyfajta belső igényesség vagy kényszer kérdése. De a kényszer senki ne értelmezze a szó szoros értelmében, mert ha már a kalap levétele, a teríték elkészítése,

az utolsó falat vagy a sebtőret elhelyezése nem ösztönös, ha az önmérséklet tanúsításához az embernek komolyan meg kell erőszakolnia önmagát, akkor ott nagy baj van! Hiszen a vadászat – mint a következőkben több helyen olvasható lesz – nem a zsákmányolásról szól, hanem az élményszerzésről, a hangulat megéléséről és az ahhoz kapcsolódó hangok, illatok szívben vagy lélekben történő elraktározásáról. Arról, hogy az emlékeket leporolva, újra tudjuk érezni a sikerek édes avagy a kudarccok keserű ízét.

Hogy ki hogyan éli meg a vadászatot, az egyéni érzelmi töltöttség kérdése, de hogy hogyan élték meg azok, akik példaképei lehetnek minden magyar vadásznak, akiknek a szavára igenis adni kell, akik egyfajta zsinórmértéként szolgálnak, azt alább elolvashatják. Szolgáljanak a néhol kissé túlcizellált „gondolatmorzsák” iránytűként, s ha néhányan mélyen magukba nézve úgy vélik, valóban át kell értékelni a vadászattal kapcsolatos véleményüket, akkor

nagyjaink fáradozása már nem volt hiábavaló...

Az etika görög szó, annyi mint erkölcs-tan, erkölcsbölcselet, a filozófiának az az ága, amely az emberi cselekvés értelmezésével foglalkozik. A vadászetika feladata tehát tisztázni azokat az elveket, amelyeket a vadászembernek követnie kell, hogy cselekvése jó, azaz a vad birtokbavétele erkölcsileg is helyes legyen. Ma már vannak szigorúnál szigorúbb

törvények, de ezek a vadászetikát nem pótolhatják, mert esendő az ember, különösen ha egyedül van. Azért van szükség vadászetikára, mert a vadásznak nagyon sok olyan alkalma van, hogy törvénytelen módon vagy eszközökkel gyakorolja a vadászatot, amelyre tanúk nélkül sehogy sem jöhetünk rá. Ha tehát nincs valakiben a belső vadásztörvény, a vadászetika, úgy az írott törvény nem sokat ér.

(Fekete István)

fotó: Polster Gabriella

„A vérbeli vadásznak lelkében van az igazi törvény, amely esetleg »tilos«-t jelez akkor is, mikor az írott törvény szabaddá teszi a pályát. Vadászati etika – kár róla beszélni. Hanem a mai vadászok nagy részének annyira kínai ez a szó, hogy azt sem tudják, mi fán terem. Magasabb lelki csiszoltsággal jár, és amelyet a mának gyakorlatias embere fölöslegesnek tart. A nemesebb értelemben vett vadászati etikát egy letűnt korszak lomtárba való, neveléses, gyakorlatiatlan csökevényének tartja. Sajnos ma már ott tartunk, hogy magyarázni kell, mire is jó az a vadászati etika. A vadászati etika nem egyéb, mint megíratlan szabályoknak – azt is mondhatnám: becsületszabályoknak – összessége, melyek a vadászt kiemelik a hurkolók és lesipuskások nem nemes céhéből, a vadászatot a húsiparból.”

(Láng Rudolf – „Sólyom”)

„A vadászetika szabályai hajdan száj-hagyomány útján éltek és terjedtek, az idősebb vadászok adták át a fiataloknak. Vadászemlékeim közül legmaradandóbbak azok az intelmek, amelyeket még iskolás gyermekként hallottam az öreg vadászoktól, amikor dorgálóan, de kedvesen neveltek és figyelmeztettek engem és a többi fiataalt az illő viselkedésre. ... A vadászetikának gazdag irodalma van, bárki hozzájuthat és elolvashatja, megismerheti. Ennek ellenére gyakran találkozunk e szabályok durva megsértőivel.”

(Farkas Dénes)

„Bármilyen sport, bármilyen szenvedély csak addig tökéletes, csak addig tesz eleget a testi-lelki üdítés követelményének, amíg Mammon istentől, az üzleti nyereszkedés bálványától mérsékelt, hogy úgy mondjam – illendő távolságot tud

tartani. Ahol a pénz válik a vadászat egyetlen hajtórugójává – ott baj van. ... A pénz azonban nemcsak ilyen nagyszabású gonosztettekre készlet bennünket. Hanem mindig hajlamos arra is, hogy elfojtsa, kiirtsa a romantikát! Márpedig a vadászat – költészet híján – szerintem nem is vadászat. Minőségét a benne rejlő realitás és romantika egymáshoz való viszonya szabja meg. Minél több az utóbbi, annál különb – minél kevesebb, annál gyengébb a vadászat.

(Gróf Széchenyi Zsigmond)

„Aki siet és mohón vadászik, nem ér rá a vadászsikert értéke szerint megbecsülni, nem ér rá boldognak lenni és az igazi vadászetikának örülni, elmulasztja meglátni, észrevenni mindazt, ami a vadászatban a legszebb, s amit néhány sor betűvel leírni, az avatatlannak megmagyarázni nem lehet.”

(Nadler Herbert)

„Az igazi vadászat lényegén mit sem változtatott, hogy eszköztára miként fejlődött. A vadászat lényege nem a kellék-tárban rejlik, az legfeljebb szükséges a tevékenység folytatásához. Ellenkezőleg, a vadász a technika tökéletesedésével fokozatosan korlátokat kezdett állítani magának, hogy a fejlődésből fakadó esélyegyenlőtlenséget kiegyenlítse, hogy a vadászat az maradjon, ami, és ne váljék pusztá mészárlássá. A mai vadászatba az ész – amelyről, mint láttuk, mindig kölcsönkapcsolatban állt a vadászzal – úgy avatkozik bele, hogy korlátokat állít önmagának, megszbja tevékenységének határait. Vadászni a vadászatért, a beteljesülésért magáért vadászunk, és nem pedig húsért vagy trófeáért.”

(Prof. dr. Faragó Sándor)

A vadászetika alapelvei:

1. a természetért érzett felelősség elve;
2. a hozzáértés és szaktudás elve;
3. az állatok méltóságának elve;
4. az önmérséklet elve;
5. az esélyadás elve;
6. a biztonság elve;
7. az együttműködés elve;
8. a hagyományörzés elve.

(Békés Sándor)

„A vadásznak külön lélektana van. Nem az a lelki szüksége, hogy lelője a vadat. Lelővi, mert puska van a kezében, s mert virtus, s mert nem tud ellenállni annak, hogy ezt a virtust gyakorolja. ... De nem ez az élete lényege. A vadász valóságos testi közösségben él az egész természettel. A füvek, a fák, a szellő, a napsugár, a vihar, a sáros mező és minden élőlény benne van a vadász egész lelkében. Mikor a vállára veti a puskáját, akkor ők ketten a világ legboldogabb lényei.”

(Móricz Zsigmond)

„Valakit vadásszá különleges szenvedélye, valamint a természet szeretete, egy sor szakmai ismeret és a vadászat gyakorlásához szükséges erények kifejlesztése tesz. Ezek nélkül lehet valaki vadászó ember, de vadászember nem.”

(Eördögh Tibor)

„Változunk folyvást, évről évre, és megváltoznak érzéseink is. Hajlamunk, kedvtelésünk, fogékonyságunk, mind nem marad állandóan a régi. Ami valaha nagyszerűnek tetszett, azt megnőtt igényekkel könnyen kicsinyesnek látjuk. Ki ne mosolyogna meglett vadászember korában azon a naív elragadtatáson, ami tanulókorában az első fűrjecske lelővésekor dagasztotta szívét? Pedig mi-

lyen nagy, milyen tiszta és igaz volt ez az öröm! Oly nagy, hogy a kitanult, tapasztalatokban gazdag, változatos kalandokon átment vadászember talán már nem is érezheti. Nem, még akkor sem, ha igazán nagyszabású vadászszerencséhez juttatja Diana istenasszony kegye.”

(Bársony István)

„Nagyon korán átestem a vadászati gyereketegségeken. A lövés szenvedélyén, a kapzsiságon, a lödühön. Nem blazírt, unott, hanem válogatós lettem. Ez pedig a vadászember előnyére szolgál: ha nem az elejtett vad számát, hanem a vadászat sportszerűségét, nem a trófea minőségét, hanem megkerítésének nehéz körülményeit értékeli elsősorban.

(Studinka László)

„A vadászatot a kultúra és az erkölcs emelte fel az egyszerű zsákmányolás szintjéről a nemes szenvedélyek és a vadállomány felelős kezelésének társadalmilag is igényelt és elismert szintjére, és a jövőben is csak a kultúra és az erkölcs tarthatja fenn.”

(Prof. dr. Faragó Sándor)

„Voltak vadászok, akik csak szívük mélyén rejtegették vadászéletük szép emlékeit, mint a kagyló a gyöngyöt, és szerzett tapasztalataikat, tanulságos megfigyeléseiket magukkal vitték a sírba. De voltak és lesznek még vadászok, akik egyéni vadászalandjaikat nemcsak átéltek, hanem az immár fejlett vadásztudomány színvonalán mások okulására le is írják. Valamikor a vadászat ösfoglalkozás volt, ma ellenben tudomány. A századok fejlődő vadász kultúrája az egykori munkateljesítést előbb mesterséggé, majd művészeté, végül tudománnyá művelte ki. Ez ma

nemcsak az állat- és madártan ismereteit karolja fel, de megköveteli a biológia, az állatpszichológia, a vadászati jog, a fegyver és lövészet technikájának ismereteit is, megőrzi a régi vadásztradíciót, nem őrli ki az ember vadásztevényt, érzéseit és természetrajongó romantikáját.”

(Jurán Vidor)

„A származás, a politikai hovatartozás vagy – és újabban ez a jellemző – a pénz dönti el, kinek a kezébe kerül a puska, ki ítél majd az erdők és mezők magányában »elevenek és holtak« felett.”

(Békés Sándor)

„A korrekt vadász fogalmát meghatározni nagyon könnyű: korrekt úriember. Aki ugyanis társaival szemben nem korrekt, az nem lehet korrekt mint vadász sem... és aki mint vadász tudatosan inkorrekt, abban mint emberben sem lehet megbízni.”

(Láng Rudolf – „Sólyom”)

„Amíg az ember az emberrel szemben sem érez etikai követelményeket, addig bizony nem sok remény van a vadászetika maradéktalan alkalmazására és lelkiismeretes betartására. És talán hozzátehetem azt is, hogy aki érzéketlen a vad kínlódásával szemben, az – majdnem biztosan – érzéketlen embertársai szenvedésével szemben is.”

(Fekete István)

„A vadászélmények nagysága, értéke nem függhet az elejtett vad mennyiségétől. A mennyiségi rekordok hajszolása elszegényíti az érzelmeket. A több száz vagy ezres fácánteríték, vagy a halomra lőtt nagyvad a kívülállóknak is visszatetszést kelt. Etikátlan a rekordok hajszolása a trófeák terén is. Az igazi vadász számára a vadászélmény szempontjából az elejtés körülményei a meghatározóak.”

(Békés Sándor)

„A vadászat a lélek hullámháborgását lecsendesítő és az életet meghosszabbító nemes sport, amihez hozzátartozik az állatok iránti szeretet és szánalom is.”

(Kisenyedi Pallos István)

„Áldott legyen a szép vadászmesterség, a varázslatos, felemelő, szívet-lelket gyönyörködtető, megújító, Istentől kapott nemes tevékenység. Legyen áldott, és szolgáljon vigasztalásul a megfáradt embernek ebben a rohanó, agyoncivilizált, irgalmatlan világban, egészen az idők végezetéig, tehát mindörökké.”

(Fuchs Antal)

Összeállította: Wallendums Péter

FOLYTATÓDIK AZ ERDEISZALONKA- MONITORING

Egy évvel ezelőtt a *Vadászévkönyv* oldalain az erdeiszalonka-monitoring programjának sikeres elindulásáról és első eredményeiről számolhattunk be. Most az azóta eltelt időszak eredményeiről, azaz a 2009. évi őszi és a 2010. évi tavaszi monitoring fontosabb jellemzőiről szeretnénk részletesen tájékoztatni a Vadásztársakat.

Bizonyára már minden kedves olvasó betéve ismeri a monitoring elindításának körülményeit, az előzményeket, amelyek miatt szükséges volt megkezdeni ezt a közép távú felmérést. Ezért itt nem is részletezzük ismét ezeket az információkat. Mivel a Madárvédelmi Irányelvtől való eltérés egyik alapfeltétele volt egy országos szalonkamonitoring-hálózat létrehozása és működtetése, az FVM Természeti Erőforrások Főosztályának közreműködésével az Országos Magyar Vadászkamara és az Országos Magyar Vadászati Védegyelet felkérte a Szent István Egyetem Vadvilág Megőrzési Intézetét, hogy dolgozzon ki egy, a hazánk területén átvonuló szalonkaállomány becslésére alkalmas módszert. Az intézet vállalta továbbá, hogy az országos megfigyelési program során gyűjtött adatokat feldolgozza és értékeli. Annak ellenére, hogy a program működtetése kitaró terepi munkát

és komoly szervezést igényelt, már második alkalommal bizonyult sikeresnek a tavaszi megfigyelések sorozata. Bebizonyosodott, hogy a vadásztársadalom képes az összefogásra és egy ilyen nagyszágrendű feladat elvégzésére. A tavaly őszi végzett megfigyelések a szokatlan időpont és az ebből adódó számos nehézség (például a nagyvadvadászatokkal való összeegyeztethetlenség) ellenére is sikeresen zajlottak. A rendszer most már tulajdonképpen gördülékenyen működik, és idén, szeptember 14-én pedig már másodszor kezdődött meg az őszi megfigyelések időszaka.

A 2009-ben kiépített, a tavaszi vonulás alkalmával működtetett monitoring-rendszer felépítése továbbra is háromszintű. Az első szinten a monitorozókat összefogó vadgazdálkodási egységek állnak, ahol az egyes megfigyelések adatait egységes adatlapokon rögzítik és továbbítják a megyei koordinátoroknak. A koordinátorok az adott heti megfigyelésre vonatkozó adatokat egy, a VMI által létrehozott és felügyelt internetes adatfeltöltő rendszeren keresztül egy webes adatbázisban rögzítik. Az eddig beérkezett adatokból számos hasznos alapinformációt tudtunk meg (például a vonulás térbeli és időbeli dinamikáját, legfontosabb irányát), és – ami szintén

Megye	Vadgazdálkodási egységek száma (db)	Megfigyelési pontok száma (db)
Baranya	16	25
Bács-Kiskun	32	69
Békés	10	11
Borsod-Abaúj-Zemplén	30	61
Csongrád	20	33
Fejér	26	47
Győr-Moson-Sopron	24	52
Hajdú-Bihar	6	29
Heves	23	70
Komárom-Esztergom	11	27
Nógrád	29	52
Pest	28	137
Somogy	46	49
Szabolcs-Szatmár-Bereg	20	23
Jász-Nagykun-Szolnok	15	26
Tolna	21	43
Vas	37	50
Veszprém	33	72
Zala	14	32
Összesen	441	908

1. táblázat: a 2010. évi tavaszi programban részt vevők száma megyénként

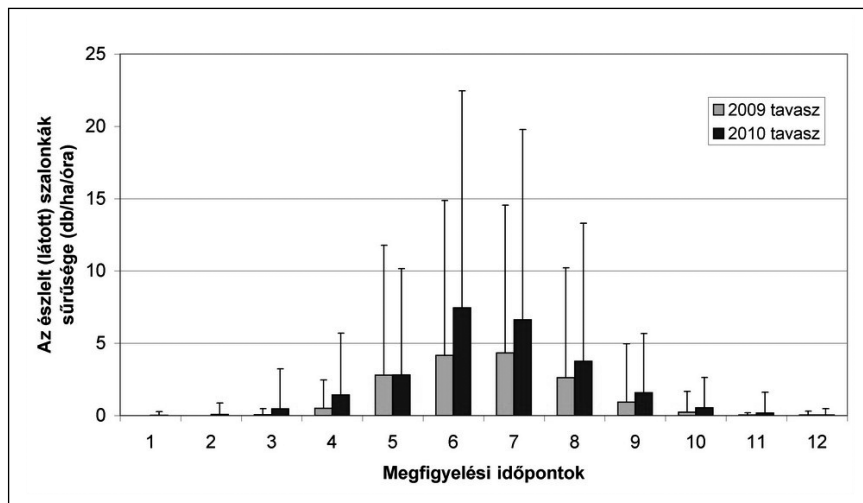
fontos – idén tavasszal már úgynevezett mintagyűjtésre is volt lehetőség.

A 2010 tavaszán végzett adatgyűjtés február 13-án kezdődött, és tíz héten keresztül, a szokásos szombati megfigyelési napokon, május 1-jéig tartott. **A tavaszi megfigyelésben Magyarországon 19 megyéből összesen 441 vadgazdálkodási egység vett részt, 908 megfigyelési ponttal.** Az egyes megyék részvételi eredményeit az **1. táblázat** tartalmazza.

A vonulás megyei dinamikájának bemutatásához minden megfigyelési időpontra kiszámítottuk az egyes megyékben az átlagos állománysűrűséget, ami

az egy óra alatt észlelt szalonkák egy hektárra vetített átlagos sűrűségét mutatja. Ezek időbeli ábrázolása rajzolja ki a vonulás dinamikáját, ill. intenzitását. Az **1. ábra** a sűrűségi értékek időbeli alakulását mutatja országos szinten a 2009. és 2010. évi tavaszi monitoring teljes időszakában.

Az átlagos sűrűségek eloszlása mindkét évben egycsúcsú haranggörbét követett, a csúcsok között azonban időbeli eltérés látható. Az észlelt sűrűségi értékek nagyon hasonlóan alakultak, ugyanakkor a sokak által egyértelműen gyengébbnek értékelt 2010-es szezonban országos szinten mindvégig ma-

1. ábra: Erdeiszalonka-észlelések országosan a 2009. és 2010. évi tavaszi programban

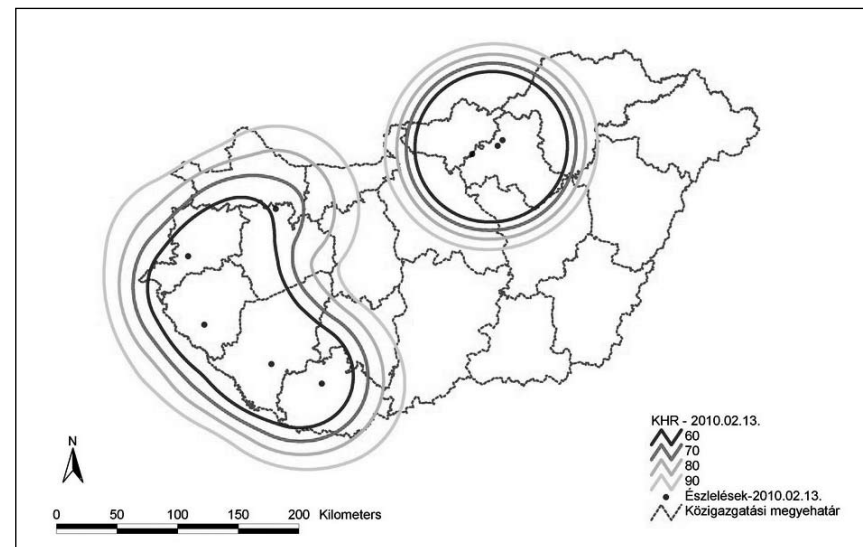
gasabbak voltak. Ez persze az egyes megyéket külön vizsgálva nem egyöntetűen jellemző, és szerepet játszhat benne az is, hogy a korábbi tapasztalatok alapján korlátozott belátható területméretek 2009-ről 2010-re az átlagos 4 hektárról 0,8 hektárra csökkentek. További eltérés a két év eredményei között, hogy 2010-ben a vonulás országos csúcса a 2009-ben tapasztaltnál egy héttel előbb volt.

Az átlagos sűrűségi értékek mellett az adatok szórását is ábrázoltuk. Ebből jól látszik, hogy ugyanabban az időpontban az egyes standok eredményei között bizony nagyon jelentős eltérések voltak.

A 2010-es megfigyelési adatokból a 2009-esekhez hasonlóan ismét készítettünk vonulási térképeket. Külön érdekesség, hogy február 13-án, az első megfigyelési időpontban, Heves megyében már három standon is észleltek szalonkát (2. ábra).

2010 tavaszán a megfigyeléseket vég-

ző vadgazdálkodási egységek lehetőséget kaptak, hogy fegyverrel történő mintavétel formájában hozzájárulhassanak a hazánk területén átvonuló szalonkaállomány kor- és ivari összetételének pontosabb megismeréséhez. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a mintagyűjtés nem jutalom vagy ajándék, és egyáltalán nem jár automatikusan minden tavasszal. A mintavétel sokkal inkább felelősség! Olyan többletfeladat, melyet a résztvevők a megfigyelések elvégzése mellett vállaltak – viszont ha nem megfelelő módon teljesítik (minták beküldésének elmaradása, a minták hibás elkészítése stb.), akkor az a kvóta csökkentését, komolyabb mulasztás esetén pedig a mintagyűjtés teljes megvonását eredményezheti. A mintagyűjtés értékelése – a kutatóhelyek (NYME VGÁI és SZIE VMI), az engedélyeket kiadó MGSZH-k és az OMVK együttműködésével – jelenleg is zajlik. Ennek eredményéről a későbbiekben fogunk beszámolni.

2. ábra: Erdeiszalonka-észlelések és vonulási területek – 2010. 02. 13.

AZ ŐSZI VONULÁS

A vadászható mennyiség megállapításához nagyon fontos a monitoring folytatása ősszel is. Emellett segítheti a hazánk területén telelő vagy költő állomány feltérképezését is.

A 2009. évi őszi vonulás dinamikáját a 3. ábra szemlélteti.

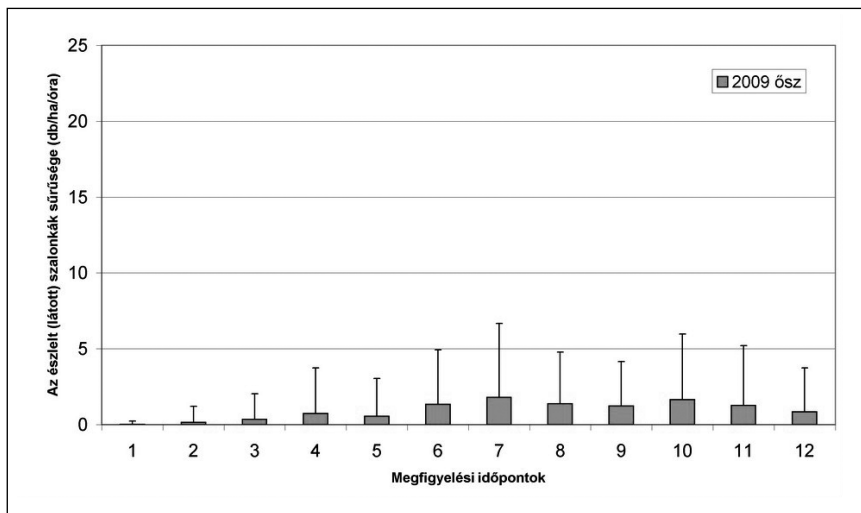
A vonulás dinamikája ebben az esetben nem jellemezhető egycsúcsú haranggörbével. Időben elnyújtottabbnak és kiegyenlítettebbnek tűnik, továbbá az átlagos sűrűségi értékek sok esetben a tavasszal tapasztaltak felét sem érik el.

Mivel magyarázható, hogy ősszel kevesebb szalonkát láttunk, mint tavasszal? A szaporodásból visszatérő állománynak nem nagyobbak kellene lennie, mint a tavaszinak?

- Az egyik lehetséges válasz, hogy egyszerűen rosszabb a madarak megfigyelhetősége. Ezt a korábbi tapasza-

latok is megerősítik. Megvizsgáltuk a hallott és látott madarak arányát, s azt találtuk, hogy tavasszal a hallott madarak a látottaknak nagyjából a 60-70%-át teszik ki, míg ősszel az arány ennek a töredéke.

- További magyarázatot jelenthet, hogy ősszel más a madarak területhasználata. Ennek a megfigyelést végzők személyes beszámolóit, valamint a hazai gyűrűzési tapasztalatok alapján is nagy a valószínűsége. Könnyen előfordulhat, hogy a tavaszi erdőterülethez való kötődés ősszel nagymértékben csökken, sőt eltolódik a nyílt területek felé.
- Előfordulhat az is, hogy azok a madarak, amelyek tavasszal a Kárpát-medence felett vonulnak át, ősszel nem ezt az útvonalat választják, ezért kevesebbet észlelünk belőlük.
- Legvégső magyarázatként pedig az állomány csökkenését sem lehet kizárni, amíg azt egyértelműen cáfolni nem tudjuk.

3. ábra: Erdeiszalonka-észlelések országosan a 2009. évi őszi programban

Hogy melyik magyarázat mennyire állja meg a helyét, azt csak a későbbi vizsgálatok dönthetik el. Ami biztosnak és egyértelműen látszik, hogy a tavaszi és az őszi vonulás eltérő módon történt. Tavasszal viszonylag rövid, intenzív vonulás volt, ami biológiailag jól magyarázható. A költőterületekre hamarabb érkező madarak feltehetően jobb teritóriumokat választhatnak, sikeresebbek lehetnek, esetleg több időt fordíthatnak fiókáik felnevelésére. A fiatalok pedig jobb kondícióval indulhatnak majd az őszi vonulásra. Ősszel sokkal elnyújtottabb volt a vonulás, és úgy tűnik, több hullámban érkeztek hozzánk a madarak, többen pedig át is telelhetek nálunk.

Az őszi megfigyelések ideje – legfőképpen a kezdete – egybeesett a nagyvadadászatok (többségében a szarvasbőgés, illetve később a vaddisznóhajtások) idejével, nagy részük ezen oknál fogva el is maradt. Amellett, hogy az őszi vadászati idény zavarását vagy

akadályozást jelentene a nagyvadadászatok szervezésében, komoly baleseti kockázatokat is felvet. A szalonka őszi vadászata a hazai viszonyok között nehezen megoldható, és nem is jelenthet kielégítő megoldást.

Az őszi adatfelvételezés 2010. szeptember 14-én ismét megkezdődött, 14 héten keresztül, december 14-éig tart, és a nagyvadadászatokra való tekintettel a monitoring napja szombatról ismét keddre módosult.

Zárszóként köszönet illet mindenkit, aki tevékenyen vagy akár csak eszmei támogatóként a szalonkamonitoring-program mellé állt, kiemelten pedig azokat, akik a program kezdete óta kitartóan végzik a terepi megfigyeléseket.

SZIE-VMI
Szemethy László, Bleier Norbert,
Schally Gergely

GROUPAMA GARANCIA BIZTOSÍTÓ

a magyar vadászok hivatalos biztosítója

A Groupama Garancia Biztosító Vadász Felelősség- és Balesetbiztosítása fedezetet nyújt:

- a fegyveres vadászat során Magyarország területén okozott olyan károokra, amelyekért az okozónak kártérítési kötelezettsége van;
- a vadászattal, vadásztársaság vadgazdálkodásával összefüggő baleset során bekövetkező mulékony sérülés, rokkantság, baleseti halál esetére.

A Groupama Garancia Biztosító Vadász Felelősség- és Balesetbiztosításának szolgáltatásai

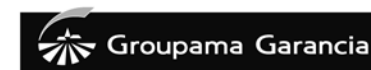
- A felelősségbiztosítás révén a biztosító szolgáltatási kötelezettsége szerződként 10 millió forint/kár és 10 millió forint/év/fő.
- A balesetbiztosítás keretében a biztosító a Magyarországon bekövetkezett vadászbaleset kapcsán az alábbi szolgáltatást teljesíti:
 - baleseti halál esetén 600 000 forint egy összegben történő kifizetése,
 - 100%-os rokkantság esetén 500 000 forint kifizetése,
 - mulékony sérülés, csonttörés, csontrepedés esetén egyszeri 30 000 forint gyógyulási támogatás kifizetése,
 - baleseti kórházi napi térítés 2000 Ft/nap (maximum 15 napig).

Kárbejelentés:

Groupama Garancia Biztosító Központi Üzleti Igazgatósága
Cím: 1146 Budapest, Erzsébet királyné útja 1/c.
Telefon: +36 1 462 3664 • Fax: +36 1 462 3680

A Groupama Garancia Biztosító élet-, vagyon-, gépjármű-, lakás- és utasbiztosításokkal is várja ügyfeleit!

Zöld út a garantált biztonsághoz

Biztosító

Az OTP Csoport partnere

AZ ERDEI SZALONKA

ivari és korviszonyainak, valamint vonulás–dinamikájának vizsgálata 2010 tavaszán Magyarországon

BEVEZETÉS

2010-ben lehetőség nyílt arra, hogy a magyarországi erdeiszalonka-monitoringot a megfigyelések mellett kiterjesszük a mintagyűjtésekre alapozott ivari és korvizsgálatokra is. A munkában azok vehettek részt, akik a korábbi 2009-es évben lelkiismeretesen elvégezték a vonulással kapcsolatos megfigyeléseket és szerződésben rögzített határidőben be is küldték az eredményeket az Országos Vadgazdálkodási Adattárnak (Gödöllő). Az előzetes tervek szerint legfeljebb 6000 példány erdei szalonka vizsgálatát céloztuk meg. A hatósági engedélyek kiadása után elméletileg mintegy 5500 példány gyűjtésére nyílt mód, szerződés szerint. Minden gyűjtött egyed esetében kötelező volt a testméretek felvétele, az ivarnak és a kornak a meghatározása, amit tanfolyamokon sajátítottak el a programban résztvevők. A felvett biometriai adatok adatlapjaival együtt a gyűjtött madarak legalább 25%-ának egyik szárnyát – útmutató szerint preparálva – be kellett küldeni a Nyugat-magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási és Gerinces Állattani Intézetébe (Sopron), ahol az adatokat feldolgoztuk, illetve a szárnyminták alapján a kor-

meghatározást ellenőriztük. Jelen közlés az első teljes körű teríték-monitoring mintáinak feldolgozása alapján mutatja be a szalonkavonulás 2010-es országos szintű elemzését.

AZ ADATGYŪJTÉS MÓDSZERE

Biometria

A méretek levételekor mindenkor alkalmazkodtunk a tudományos madártanban régóta elfogadott méretekhez és azok mérési módjához. A hosszmereteket egyenes vonalzóval (mérőszalaggal) és tolómérővel, a testtömeg méreteket táramérleggel, vagy levélmérleggel mérjük (Farágó, 2002).

- (1) **Testtömeg:** a gyűjtött madár teljes testtömege az emésztőtraktusban található táplálékmaradványokkal együtt (1 gramm pontossággal),
- (2) **Testhossz:** a hátára fektetett és egyesre kinyújtott madáron a csőr hegyétől a leghosszabb farktoll végéig (mm-ben megadva),
- (3) **Szárnyhossz:** a behajlított szárny kezdetétől a leghosszabb szárnytoll végéig (mm-ben)
- (4) **Farkhossz:** a hátvonalra merőle-

gesen felhajtott farktollak tövétől (a zsírzómirigytől) a leghosszabb farktoll hegyéig (mm-ben),

(5) **Csőrhossz:** a csőr tetején mérve, a csőr hegyétől a tollak kezdetéig (0,1 mm-ben megadva, tolómérővel mérve),

(6) **Csüdhsz:** a behajtott lábakon mért csüdcsont (*os tarso-metatarsus*) hossza (0,1 mm-ben megadva, tolómérővel mérve).

Ivarmeghatározás

Az erdei szalonka ivarának meghatározását boncolás alapján végeztük. Az a tény, hogy Magyarországon az erdei szalonka vadászati idénye az ivarilag

1. ábra: Erdei szalonka kakas ivarszerve (fotó: Faragó S.)

2. ábra: Erdei szalonka tyúk ivarszerve (fotó: Faragó S.)

aktív időszak elején van, megkönnyíti a boncolással történő ivar-meghatározást, hiszen az aktív állapotú belső ivarszervek jól meghatározhatók (1-2. ábra).

Kormeghatározás

Külső (8-10.) kézevezők

Az első éves madaraknál e tollak hegye erősen lekopott, az idősebb madaraknál még tavasszal is feltűnően épek az előző év folyamán átvedlett evezők.

Nagy kézfedőtollak

A fiatal (1. éves – 1y) madarak esetében a nagy kézfedőtollakon a szegély gyakran megkülönböztethetetlen, a tollak keskenyek, a hegyük hosszúkas. A felnőtt madarak esetében (1y+) a kézfedőkön jól kivehetők a világos széles tollak, lekerekített tollhegyekkel.

Nagy karfedőtollak

A fiatal madaraknál (1y) átvedlett és átvedletlen tollak egyaránt megfigyelhetők. Az átvedletlen tollak vöröses színűek és rajzolatuk széle elmosódott. A felnőtt (1y+) madarak esetében csak

3. ábra: 1 évnél idősebb (bal oldalon) és első éves szalonka nagy karfedő tollai (Boidot nyomán)

vedlett, hosszú és széles tollak figyelhetőek meg (3. ábra)

Alsó szárnyfedőtollak

Egy éves madár esetében a tollak kopotak, hosszúkás, csúcsíves alsó szárnyfedőtollakat találunk. E tollak tövénél a pehelytollak kevésbé fejlettek (4. ábra).

Felnőtt (1 évnél idősebb) madarak esetében az alsó szárnyfedőtollak hegye széles, szögletes, a tövüknél lévő pehelytollak dúsak, jól fejlettek (5. ábra).

4. ábra: Első éves madár alsó szárnyfedőtollai (Boidot nyomán)

5. ábra: Felnőtt erdei szalonka alsó szárnyfedőtollai (Boidot nyomán)

Fark-, vagy kormánytollak

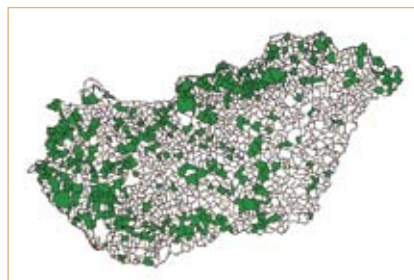
A fiatalok kormánytollakon a rozsdabarna szegély-, vagy fűrészfogmintázat inkább kiterjedt és erősebben tagolt, mint a már átvedlett, felnőttkori tollakon. A fiatalok tollain általában több a keresztáv, azok többé-kevésbé azonos

módon vékonyodnak el a toll széle felé, ahol egész kicsik a kiérő kontúrok. E tollak tipikus esetekben rövidebbek és keskenyebbek is, mint a már átvedlett tollak. A felnőtt madarak farktollai sötétebbek is, mint a fiataloké. Ez a bélyeg azonban nálunk kevésbé alkalmazható, mert a fiatal szalonkák egy része a vonulás előtt, vagy a telelés folyamán levedli tollait, így e példányoknál előfordul, hogy a középső farktollpár rövidebb, mint a fark teljes hossza.

VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK 2010-BEN

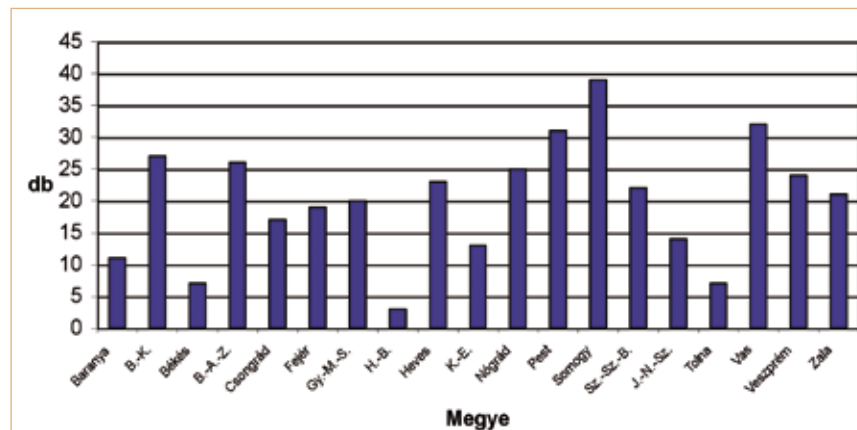
Adatszolgáltatás

A vizsgálatokban a 2009-ben végzett megfigyelések során teljesítő vadgazdálkodók és területeiken kijelölt megfigyelési pontok körzetei vehettek részt. Ennek alapján 381 adatszolgáltató (nem egyezik számuk a vadászatra jogosultakkal) vett részt a munkában (1. térkép és 6. ábra).

1. térkép: A mintagyűjtésben részvevő vadgazdálkodók területi elhelyezkedése

A kiadott országos kvóta, begyűjthető madármennyiség – mintegy 5500 pld – teljesülése csak 44,7%-os volt, tehát a jogosultak a lehetőségük még felével sem éltek. Összesen 2449 erdei szalon-

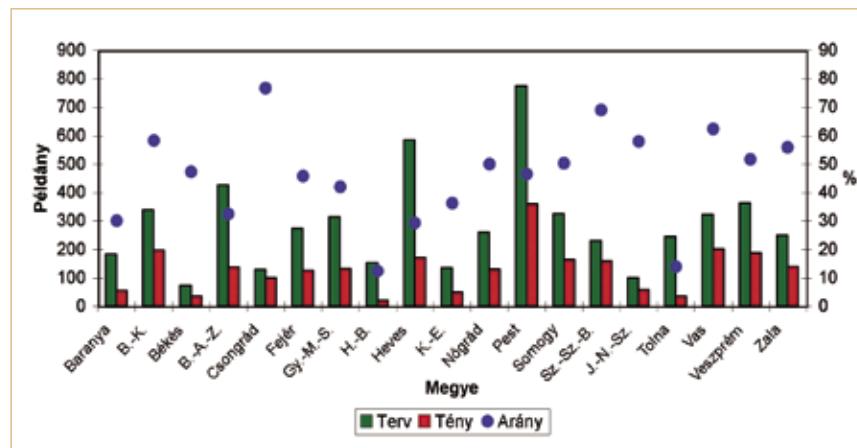

6. ábra: Az adatszolgáltatók megoszlása 2010-ben

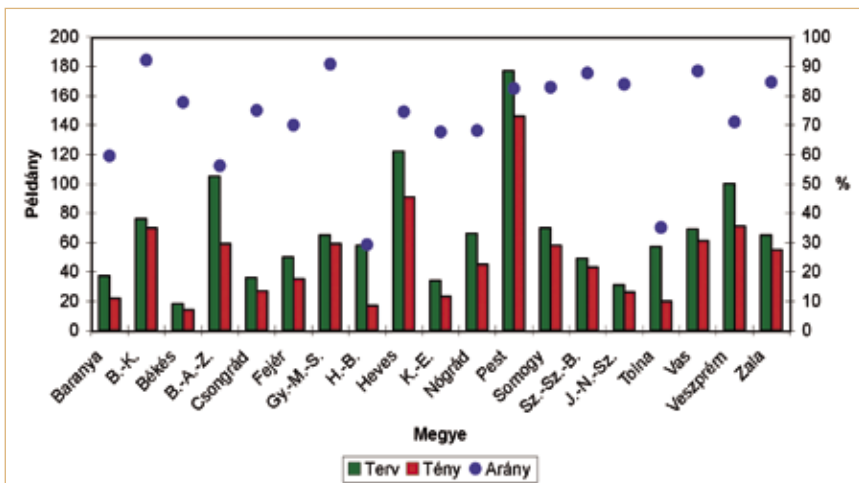
ka elejtéséről, begyűjtéséről van tudomásunk. A kvóták teljesülése eltérő volt az egyes megyékben, ami annak volt az eredménye, hogy a hivatalok eltérő gyorsasággal adták ki az engedélyeket. A jogosultak sok esetben március 1-ig nem vehették kézhez a papírokat. Ennek okán a 2010-es év dinamikára vonatkozó eredményei, csak fenntartásokkal fogadhatók el, hiszen a gyűjtések eltérő időben indultak.

A beküldött jelentőlapok feldolgozása során képzett számítógépes adatbázis elemzése alapján a legkisebb teljesítési arányokat Hajdú-Bihar megyében (12%), illetve Tolna megyében (14%) mutattuk ki. A kvóta kihasználási mutatók Csongrád (77%), valamint Szabolcs-Szatmár-Bereg (69%) megyékben voltak a legmagasabbak (7. ábra).

A begyűjtött madarak kvótához képest szerény teljesülése azt engedte felté-

7. ábra: Mintavételezés megyénkénti megoszlása 2010-ben

8. ábra: Szárnyminta küldés megyénkénti megoszlása 2010-ben

telezni, hogy a szárnyminták küldésében is jelentősen elmaradunk a tervezettől. Az 1285 példányos (cca. 25%-os) terv azonban 44,7%-os mintagyűjtési eredmény mellett is 73,3%-ban – 942 példányal – teljesült, ami azzal magyarázható, hogy a gazdálkodók megfogadták azt a tanácsot, hogy a teljes rendelkezésre álló mintagyűjtési időben – lehetőleg egyen-

letesen – próbálják meg a madarakat meglőni. Legkisebb szárnyminta beküldési teljesítési arányok Hajú-Biharban (29%) és Tolnában (35%), a legnagyobbak pedig Bács-Kiskunban (92%) és Győr-Moson-Sopronban (91%) voltak kimutathatók (8. ábra).

Biometria

A kakasok, tyúkok és valamennyi példány testméreteinek értékeit az 1. táblázat mutatja.

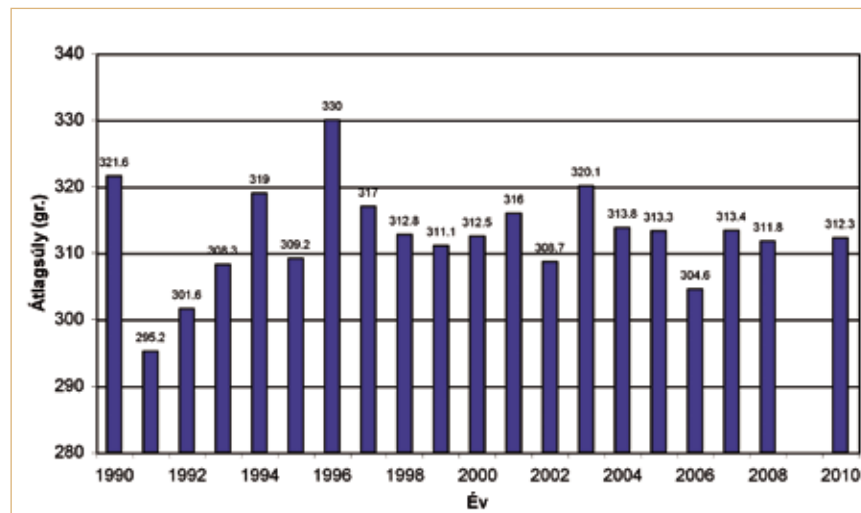
A biometriai vizsgálatok során összesen 2449 példányon történt méretfelvétel. Ennek ellenére 2430 madártól volt a legtöbb adat (ez a csőrhossz volt), mert egyik-másik méret esetében néhány példánynál nem használható, vagy hiányos méretek is adódtak.

Fentiekből következik, hogy 2022 kakas és 405 tyúk méreteit tudtuk értékelni.

Az adatok nem különböznek az 1990-2008 között elejtett és megvizsgált madarak adataitól. Ha kiemeljük a kondí-

Kakas	n	Átlag	kon. int.+-	Min.-Max.
Testtömeg (g)	2021	311,0	1,1	207-420
Testhossz (mm)	2001	340,1	0,6	286-395
Szárnýhossz (mm)	2021	203,2	0,9	140-283
Farokhossz (mm)	2012	85,8	0,4	53-119
Csőrhossz (mm)	2022	72,5	0,2	58,2-86,2
Csüdýhossz (mm)	2018	38,1	0,1	25-51,4
Tyúk	n	Átlag	kon. int.+-	Min.-Max.
Testtömeg (g)	405	318,8	3,0	227-419
Testhossz (mm)	402	339,7	1,5	284-382
Szárnýhossz (mm)	403	201,9	2,0	130-273
Farokhossz (mm)	400	85,0	0,8	53-106
Csőrhossz (mm)	405	73,2	0,4	59-85,1
Csüdýhossz (mm)	403	38,4	0,3	30-50
Összes	n	Átlag	kon. int.+-	Min.-Max.
Testtömeg (g)	2429	312,3	1,1	207-420
Testhossz (mm)	2406	340,0	0,6	284-395
Szárnýhossz (mm)	2427	203,0	0,8	130-283
Farokhossz (mm)	2415	85,6	0,3	53-119
Csőrhossz (mm)	2430	72,6	0,1	58,2-86,2
Csüdýhossz (mm)	2424	38,1	0,1	25-51,4

1. táblázat: A 2010-ben gyűjtött erdei szalonkák biometriai adatai

9. ábra: Az átlagos testtömeg alakulása az elmúlt 20 évben

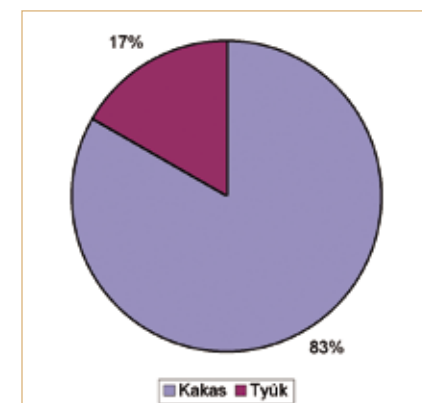
cióra vonatkozó – talán legfontosabb – adatot, hisz az befolyásolhatja a költségsikert, akkor 2010-ben annak értéke 2429 példány mérési eredményei alapján 312,3 gramm volt.

Ha megnézzük a korábbi években kimutatott (évenként jóval kisebb mintaszám alapján számított) átlagos értékeket (9. ábra), akkor megállapítható, hogy a 2010. évi testtömeg egy közepes év adatának felel meg. (Faragó & László, 2010a).

Ivari viszonyok 2010-ben

A beküldött adatlapok alapján 2446 madár boncolása alapján történt meg az ivar megállapítása. A mintában a kakasok aránya 83,4% (2040 pld), a tyúkok pedig 16,6% (406 pld) volt (10. ábra).

Az 1990-2008 közötti időszakban megvizsgált 2771 erdei szalonkából 79,0% (2190 pld) volt kakas és 21,0% (581 pld) volt tyúk. A tojók részaránya a terítékben 12,8% – 40,0% között válto-

10. ábra: Az erdei szalonka ivari viszonyai a 2010-ben gyűjtött mintákban

zott. A nagyobb elemszámmal jellemezhető 1995 és 2008 közötti 14 évben ez az arány 12,8-31,0% közötti, átlag 20,3% volt (Faragó & László, 2010b). A 2010. évi terítékben alacsonyabb – 16,6% – volt a tyúkok részaránya, mint az utóbbi 14 év átlaga, s jelentősen alacsonyabb a 16 éves átlagnál (21,0%) is.

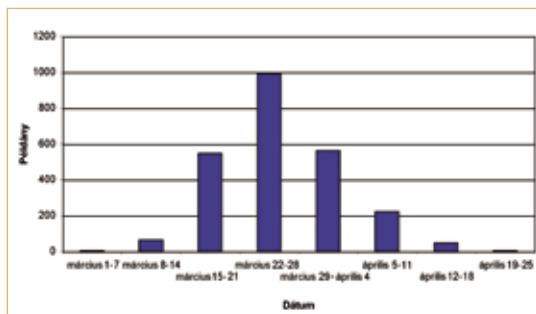
Korviszonyok 2010-ben

Az Intézetbe beküldött 942 értékelhető szárnyminta tüzetes vizsgálata alapján megállapítható volt, hogy abból 455 példány, azaz **49,9% volt fiatal, tehát 2009-ben született** és 457 példány, azaz 50,1% volt egy évnél idősebb.

Az erdei szalonka fenn tartható hasznosítása az évente felnevelt fiatalok arányától függ. Az 1990-2008 közötti időszakban megvizsgált azon erdei szalonkák közül, amelyeknél mind az ivar, mind a kor meghatározása megtörtént (n=2771) **43,5%** (1206 pld) volt a fiatal, előző évi kelésből származó és **56,5%** (1565 pld) volt az 1 évnél idősebb, felnőtt példány. A vizsgálat 19 évben – a kis elemszámú éveket nem számítva – a fiatalok részaránya a terítékben 33,3% és 53,1% között változott. A nagyobb elemszámmal jellemezhető 1995-2008 közötti 14 évben ez az arány 33,3-53,1% közötti, átlag **44,5%** volt (Faragó & László, 2010a). Fentiek alapján a 2010-es esztendőben az átlagnál némileg magasabb volt a szaporulat nagysága és túlélési eredményessége.

Dinamika 2010-ben

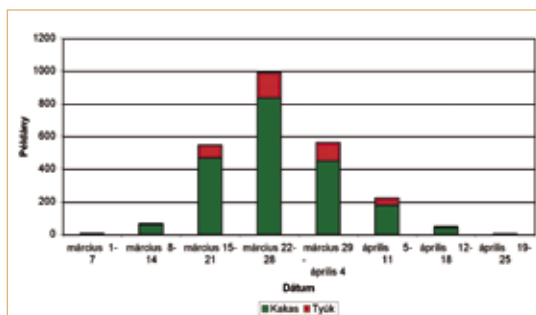
A 2010-ben mintázott 2447 erdei szalonka gyűjtési/elejtési dinamikáját a **11. ábra** mutatja (megismételve azt a tényt, hogy az egyes megyékben, eltérő időpontokban indulhatott a mintagyűjtés). Ha feltételezzük,

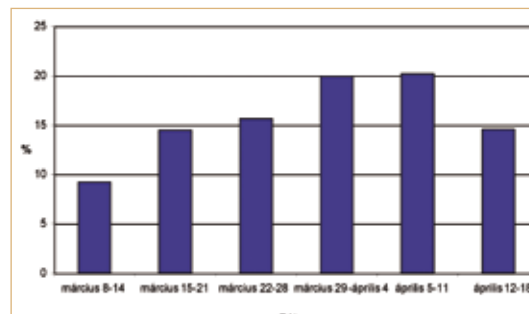
11. ábra: Mintavétel dinamikája 2010-ben

hogy a gyűjtések egyfajta mintavételnek tekinthetők úgy, hogy annak érdekében folyamatos vadászati tevékenység zajlott, akkor a mintavételezés dinamikája visszatükrözi a vonulás dinamikáját. Ha ezt elfogadjuk, akkor március első két hetében kicsi volt a vonulás intenzitása (5 és 65 pld a mintában). Március 15.-ével hirtelen megindult a vonulás (546 pld), ami március 22-28. között tetőzött (991 pld). Ezt követően egyenletes és erőteljes volt a csökkenés április közepéig (991→562→223→48→4 pld).

Ha a 16,6%-nyi tojó gyűjtési/elejtési időmintázatát vizsgáljuk (**12. ábra**), akkor kitűnik, hogy annak dinamikája megegyezik a teljes példányszám di-

12. ábra: Minta ivari megoszlásának dinamikája 2010-ben

13. ábra: A tyúkok részaránya a mintában az egyes hetekben

namikájával (tetőzése is március 22-28 között volt 155 példánnyal). Ha az aránydinamikát nézzük, akkor abban kimutatható egy szerény eltolódás a március vége, április eleje javára, azaz akkor magasabb – 20%-os – a tojók részaránya a mintákban. A március 1-7. közötti (n=5) és április 19-25. közötti (n=4) kis elemszámokból számított magas időszakos tojóarány (20 ill. 25%) statisztikailag nem reprezentatív, így figyelmen kívül hagyható (**13. ábra**).

BEFEJEZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK

A 2010-ben megvalósult erdei szalonka teríték monitoring eddig nem tapasztalt lehetőségeket adott az erdei szalonka populációdinamikai paramétereinek egy éven belüli tanulmányozására (a megvizsgált minta megfelelt a korábban 1990-2008 között vizsgált 18 évnnyi mennyiségnek) Magyarországon.

A vizsgálatok megerősítették a tyúk-elővételek korábban is kimutatott alacsony – **16,6%-os** – mértékét. Átlagosnál magasabb – **49,9%-os** – volt az első éves, fiatal madarak aránya a mintában. A mintavétel tapasztalt dinamiká-

ja megerősíti azt a korábbi helyes döntést is, amely az erdei szalonka tavaszi vadászati idejét **március 1. és április 10.** között állapította meg.

Az adatok további részletes feldolgozása a közeli jövőben lehetővé teszi a területi alapú következtetések megtételét, illetve a vonulás mintázat térinformatikai elemzését, s az így kapott

eredmények összevetését a megfigyelés alapú monitoring eredményeivel, illetve megállapításaival.

A megnyugtató szabályozás kimunkálásának igénye egyszerűen szükségessé teszi a vizsgálatok legalább 5 éven keresztül folytatását.

Faragó Sándor,

Fluck Dénes & László Richárd

Vadgazdálkodási és Gerinces Állattani Intézet, Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, 9400 Sopron, Ady Endre u. 5.

Irodalomjegyzék

- Faragó, S. (2002): Vadászati állattan. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 496 pp.
- Faragó, S. & László, R. (2010a): Az erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) teríték monitoring eredményei 2008-ban Magyarországon. *Magyar Vízivad Közlemények* 18-19: 421-435.
- Faragó, S. & László, R. (2010b): Erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) teríték Monitoring 1990-2010. OMVV Kiadvány (in press)

AZ OROSZORSZÁGI TAJGATŰZ KIHAT A SZALONKÁK VONULÁSÁRA?

Oroszországnak az Urál hegységtől nyugatra eső területein 2010 nyarán régóta nem tapasztalt meleg és esőt nélkülöző időjárás uralkodott. Az Európai Unió országaiban – Spanyolországban, Portugáliában, Franciaországban, Olaszországban és Görögországban, sőt még Magyarországon – is volt hasonló kánikula az elmúlt években. Az ilyen szárazság időszakában a természetben gyakran keletkezhetnek tüzek – ez az oroszországi kánikula alatt is bekövetkezett. 2010 nyári híradásai jelentős erdőtüzekről tájékoztattak bennünket. Az okok leginkább a szovjet időkben folyó természet-átalakításra vezethetők vissza, pontosabban a meliorációra! Ennek a munkának sajnálatos következményeitől hazánk is szenved!

Moszkvában, a Kreml közelében található az orosz meliorációért felelős volt szovjet minisztérium épülete, ahonnan az 1960-as évektől a Szovjetunió felbomlásáig szervezték az egész országra terjedő tájtalakítást, vagyis a tajgai tűzeglápok és egyéb vizes élőhelyek kiszáraitását: összességében sok millió hektáron történt meg a talajok alagcsövezése, a pangó vizek elvezetése.

A pangó vizeket valóban sikerült elvezetni, a tőzeg viszont – amelynek vastagsága sokszor a több métert is eléri, és csak vékony talajréteg borítja – kiszáradva jól bomlik, és ennek követ-

keztében melegszik, így a 40 °C-ot közelítő melegben a napsütötte talajfelszín hőmérséklete akár a 60 °C-ot is elérheti. A bomló tőzeg ekkor eléri gyulladási hőmérsékletét, felizzik a felszín alatt, majd ahol levegőt kap, lángot vet, ég. A tőzegtől meggyullad a fölötte élő lágyszárú növényzet és a fák, s ha időben nem érkezik segítség, leég a környéken minden.

A tűz különösen a gyantás fenyvesekben és az elegyes nyírerdőkben okozott nagy károkat. A tőzegtűznek nemcsak a lángja, a hője, de a füstje is veszélyes: a tökéletlen égés miatt mérgező, szén-monoxidot, nitrogén-oxidokat sőt más mérgező anyagokat is tartalmaz. A tűzmentes Moszkvában a légszennyező mérgező anyagok egészségügyi határértékének a sokszorosát (10-20-szoros érték között) mérték az augusztusi kánikulás napokban. Mi lehetett akkor a tűz közelében az erdőkben? Ott a sűrű füst miatt alig lehetett világos nappal is látni, nem lehetett tájékozódni, menekülni.

Az erdő vadjában esett károkról sajnos nem szóltak a jelentések, pedig igencsak jelentős lehet! A hírekben hús nagyobb – mintegy száz- ezres lakosú – város környékén lévő tüzekről emlékeztek meg. A hírekben a falvakról és az elpusztult emberi tanyák, hajlékok számáról nem is tettek említést, pedig közülük igen sok leégett!

Csak néhány számot kiragadva, jól érzékelhető a környezeti katasztrófa mérete. 172 ezer (!) hektáryi, tűz pusztította erdőről beszéltek! A helyzet komolyságát jól jellemzi, hogy a tűzoltásokhoz 238 ezer főt, 25 ezer szállító járművet (jó része katonai tartálykocsi), 226 repülőgépet és helikoptert mobilizáltak. Csak Voronyezs körzetében 150 tartálykocsi szállította a tüzekhez a vizet. A tőzegtűz oltása veszélyes és nehéz. A tűzoltók alatt a kiégett, beboltázódott talaj – amelynek a teherbírása lecsökkent – beszakad, és az ember ilyenkor a tüzes földben találja magát. A nagy veszély hatására a nemzetközi segítség is megindult: Franciaország erdőtűz oltására kialakított, vízzel bombázó repülőgépet és tűzoltókat, az Egyesült Államok két katonai szállító repülőgéppel tűzoltáshoz szükséges hóállító ruházatot, a tűzoltásra szolgáló víz továbbításához szükséges hajlékony csöveket, szivattyúkat szállított Oroszországnak. A szeptemberi híradások összességében egymillió hektár leégett erdőről adtak tájékoztatást.

Mi lehetett a tajgában, a sok százezer leégett hektár erdőben? Mennyi vad pusztult el kínok között? A fiatal nyulak, a csülkösök, a farkas, a kisorvadók nem tudnak elmenekülni! A meleg, a füst és az oxigénhiány szinte mindent elpusztított! A madarak – császármadarak, fajok és más védett ritkaságok – ugyancsak megszenvedték a nyári szárazságot és a tüzet: előbb a táplálékhiány nehezítette a fiókák felnevelését, s az öreg madarak vedlésében is zavarok keletkeztek – de vajon hányan éltek túl a poklot?

A szalonkákkal történt természeti katasztrófa hatásait többféleképpen becsülték meg, mert eddig számszerű adataink nincsenek. A pozitív megközelítés szerint a madarak időben több

ezer kilométerre is elmenekülhettek, ezért vadászati korlátozásra nincs szükség, az állomány kiheveri a károkat.

A negatív változat már sokkal árnyaltabb, és több kérdést vetett fel. Ezek közül néhányat nézzünk át! A szárazság és a tűz a kései költést zavarta meg igazán: ha a kotló madár nem hagyta el a fészket, akkor a tojásokkal a tojó is elpusztult – ha elhagyta, csak a szaporulat csökkent. A csibékkel a tűz biztosan végzett, nem beszélve a táplálékbizást nyújtó rovarvilág jelentős pusztulásáról.

Ha ezek a megállapítások igazak az erdei szalonkákra, akkor az őszi-téli vadászatok során nagyon kell ügyelni a törzsállomány megtartására! Franciaországban a telelő állományra már vadászati korlátozásokat terveznek.

Az európai szalonka monitoringra 2010 őszen nagy feladatok várnak, mert a megfigyelésekkel számszerűsíteni szükséges a veszteségeket. Az utóbbi években a fiatal–öreg arány a területeken 60–40% körül mozgott – vajon hogyan változott ez meg a tüzek hatására?

A vonulás mindenestre nehezen indult: a fiatalok, akik korán vonulnak, nem jöttek, mint tavaly – az öregekről még nincs értesülésünk. A tapasztalatokra a későbbi beszámolóiban még biztosan kitérnek a kutatók.

Magyarországon az árvizek és a sok eső okozott jelentős veszteséget a vadállományban és annak szaporulatában, de ennél még pusztítóbb a tőzeg- és az erdőtűz, ami súlyos, nehezen gyógyuló környezeti károkat okozott a tajgában és Oroszország más területein. A tőzegtűzeket csak az őszi esők oltják el. A természet regenerációja biztosan eltart 5–10 évig!

Fluck Dénes

Az 1991-ben alapított Vadászati Kulturális Egyesület a világon az egyetlen olyan önkéntes tagsági alapokon nyugvó társadalmi szervezet, amely a vadászati kultúra ügyének szolgálatát tűzte a zászlajára. Eddigi tevékenysége vitathatatlanul fontos szerepet töltött be az elmúlt két évtized során a vadászati hagyományok ápolásában, a vadászati kultúra terjesztésében, valamint a vadászati etika népszerűsítése terén. Az egyesület nevéhez fűződik például az Országos Vadásznapi rendezvény-sorozatának elindítása és a Magyar Vadászok Zászlójának felszentelése, az egyesület alapította és adja át a vadászati-természeti témákban alkotók rangos elismeréseit, az Arany Tűzök Toll Életmű-díjat, a Arany Ecset-toll képzőművészeti elismerést, valamint az Arany Fácán Toll irodalmi kitüntetését. 1993-ban „Hubertus Kereszt” elnevezéssel vadászati kitüntetését alapított, amelynek négy fokozata van (gyémánt, arany, ezüst, bronz), és amelyet azóta is a vadászközösségek javaslatára ad ki az egyesület.

A célkitűzéseink teljesítése érdekében elvégzett feladatok, a korábban megvalósult programok talán nem mindenki számára ismeretesek, vagy esetleg nem kapcsolják azokat közvetlenül a VKE nevéhez, de talán nem is ezen van a hangsúly. Sokkal lényegesebb, hogy a vadászok többségében kialakult egyfajta igényesség az etikus vadászmagatartásra, a vadászias viselkedésre.

A Vadászati Kulturális Egyesület 2011-ben ünnepli megalakulásának huszadik évfordulóját, melyet igyekszik méltóképpen megünnepelni. Ebből az alkalomból egy nagyszabású, a határainkon túlra nyúló rendezvénysorozattal készülnek. Az ünnepi események közül kiemelkedik a nyár elején megrendezendő Vadászati Kultúra Napja, az esztendő második felében megtartandó Nemzetközi Vadászati Kulturális Konferencia, valamint a szintén télen esedékes Nemzetközi Diana Találkozó.

Ezek mellett a hazai vadászati kultúra igen jelentős mérföldköve a 2011-re tervezett „A vadászati etika éve” című nagyszabású programsorozat is. Ennek keretében a fenti három eseményen kívül az ország minden megyéjére kiterjed az a kampány, amelynek során minden magyar vadászt szeretnének megszólítani. A VKE vezetőségének feltett szándéka, hogy a projekt az OMVK, az OMVV és más vadászati szervezetek összefogásával való-

szuljon meg. A koordinációs feladatokat a Vadászati Kulturális Egyesület magára tudja vállalni, de a programok megfelelő színvonalú előkészítése és lebonyolítása csak a szoros együttműködés és a közös akarat eredményeként valósulhat meg.

„A vadászati etika éve” kapcsán el kellene érni például, hogy a szakoktatásban a tanmenet része legyen a vadászati etika, ezért a VKE illetékesei a szakértárcák bevonásával egyeztető tárgyalásokat folytatunk a bevezetés lehetőségeiről. De ez még nem minden! A tervek között szerepel egy gyakorlati bemutatóval kiegészülő vadászeti előadássorozat megszervezése, valamint a hivatásos vadászok kötelező továbbképzésén a téma alapos körüljárása. A kampány részeként az egyesület megjelenik a vadásznapiakon, több megyét érintő vándorkiállítás szervez, illetőleg kiír egy tematikus gyermekrajzpályázatot és koratavasszal meghirdeti a vadászeti fotópályázatot is.

Nyilvánvaló, hogy a „A vadászati etika éve” rendezvényeinek megszervezése jelentős anyagi ráfordítással valósítható csak meg. A központi és uniós forrásokból elnyerhető támogatásokon túlmenően azonban igen nagy segítséget jelentene, ha a vadászok közreműködnének az ismeretségi körükben működő gazdálkodó szervezetek megszólításában. Az VKE 2008-ban közhasznúvá vált, így bármely, a szervezetet támogató vállalkozás a Vadászati Kulturális Egyesület által kiállított igazolás alapján a társasági adóalap megállapításánál ráfordításként figyelembe veheti a felajánlott összeget.

Legyen Ön is a Vadászati Kulturális Egyesület tagja, vegyen részt a magyar és az egyetemes vadászati kultúra ápolását és fejlesztését célzó programokon, és segítse a vadászmagatartás, a vadászati etika terjesztésére irányuló tevékenységünket!

Vadászati Kulturális Egyesület
1031 Budapest, Rozália u. 59/A.
Tel/fax.: 06-1/242-0042, 06-70/702-5004
vke@vadaszatiakultura.hu
www.vadaszatiakultura.hu

MAGYAR VADÁSZLAP

www.vadaszlap.hu

Tisztelt Kollégák, kedves Vadásztársak!

A legtöbb hiteles szakmai információt még mindig a VADÁSZLAP-ban olvashatjuk.

Én ezért vagyok évek óta a magazin előfizetője. Érdemes rá előfizetni, a kedvezményeit és a vadászkartyájukat igénybe venni.

Vadászüdvözzettel:
Zilai János, a Gemenc Zrt. bédai fővadásza

Polihisztorok

EGY KÖZKELETŰ VÉLEKEDÉS SZERINT A POLIHISZTOROK IDEJE LEJÁRT. AZÉRT AZ ÁLLÍTÁS IGAZSÁGTARTALMÁVAL LEHET VITATKOZNI, HISZEN SZERENCSÉRE KIS HAZÁNKBAN – MÉG VADÁSZBERKEKEN BELÜL IS – VANNAK NÉHÁNYAN, AKIKRE TALÁN NÉMI KÖLTŐI TÚLZÁSSAL RÁILLIK A CÍMBEN SZEREPLŐ JELZŐ...

A VADÁSZATI KULTÚRA ÉLHARCOSA

Aki ismeri, kedveli és tiszteli. S ki ne ismerné? Akár intarziaművészként, akár novellairóként, akár szenvedélyes vadászként, akár megszállott horgászként. Vagy csak úgy: önmagáért. Hiszen Keszthelyi Jenő kivételes, kellemes modorú, megfontolt, halk szavú, igazán szeretetre méltó ember. Munkásságát hatszáz intarziaportré és vadábrázolás, harmincegy kiállítás, száznál több újságcikk, közel egy tucat kitüntetés jellemzi, és nemrégien megjelent önálló, vadásznovellákat tartalmazó kötete „Csontszilánkok” címmel.

Keszthelyi Jenő a Zala megyei Lenti-ben született, 1944-ben. Agrármérnök végzettségű édesapja Esterházy Pál herceg gazdatisztje volt. Keszthelyen, a volt premontrei Vajda János Gimnáziumban tette le az érettségi vizsgát, majd a soproni egyetemre került, ahol 1968-ban faipari mérnökként diplomázott. A Lenti Szabadság Vadásztársaság 1976-ban vette fel a tagjai sorába.

A nyugdíjas főtanácsos jelenleg szülővárosában él feleségével, a lenti önkormányzat nyugalmazott jegyzőjével. Két fiuk és két unokájuk van – s mi sem természetesebb, a vadászat iránt ők is élénken érdeklődnek.

Az első intarziaképet 1963-ban, a soproni kollégiumban készítette, ajándékként a lányoknak. Az egyetemi évek után csak ritkán állt neki egy-egy különleges vadászélményét megörökíteni, egészen 1995-ig, a leszázalékolásig, amikor ismételten elővette és leporolta az alapanyagokat, szerszámokat, ragasztót, majd hozzálátott az életmű elkészítéséhez. Azóta ideje nagy részét az intarziaképek készítésének szenteli. Ennek eredményeképpen a millennium évében, *Száz év, száz vadász* címmel neves kutatók, erdőmérnökök, vadőrök, festőművészek, írók, újságírók, ornitológusok, világutazó vadászok és

tanárok általa készített intarziaportréit és a közismert szakemberek életrajzait tartalmazó emlékalbumot jelentetett meg.

Igaz, a vadászati témájú alkotásait a Magyar Vadászati Múzeum falain szeretne volna elhelyezni, de mivel akkoriban ilyen nem volt, könyvbe rendezte a furnérintarzia képeket. Később álma valóra vált, amikor Keszthelyen, a Helikon Kastélymúzeum különálló részlegeként megnyílt az állandó vadászati gyűjtemény, s a megfelelő és méltó helyre kerülhettek a természeti témájú vagy vadat ábrázoló fatáblák, valamint a páratlan vadászati kulturális kincset jelentő portrék.

– A vadászportrék érettségi tablóként is felfoghatók, hiszen a magyar vadászat érettségének tablóján másfél évszázad „tanárai és diákjai” láthatók. Másként nem tudom kifejezni a tiszteletemet és leróni kegyeletemet jeles vadászainknak, minthogy maradandó emléket állítok arcuknak az általuk olyannyira szeretett élő fa halott testéből. A legizgalmasabb vadászati téma szerintem maga a vadász, az ember. Szarvas ezerféle van, de például Széchenyi Zsigmond csak egy volt – vallja a művész.

Keszthelyi Jenő a Zalai Vadász-alkotók Egyesületének alapító tagja, a Vadászati Kulturális Egyesület rendes tagja. Az intarziakészítést nem iskolában tanulta, saját akaratából, kitartó elszántsággal és hangyaszorgalommal önállóan képezte magát, s vívta ki pozícióját napjaink alkotóinak legjobbjai között.

– Testben és lélekben összenőttem a fával. Egyénileg, hosszú időn át kikísérleteztem és ma már finomított tech-

nikával, valóságosan tudom ábrázolni az emberi arcot és a vadon élő állatok dinamizmusát, új stílust és új tartalmat adva ezzel az intarzia művészetének – emlékezik a kezdeti nehézségekre, a sokszor gyötrelmes tanulói időszakra.

Faipari mérnökként és vadászként persze mindig is különleges érzelmi viszony fűzte a fához. Arcán látható, hogy kicsit elérzékenyül, amikor erről kezd beszélni, és már-már filozófiai mélységű mondatokba fűzi véleményét:

– A fák anyaga az igaz vadász keménységét, szívósságát és állhatatosságát, erezete a kacskaringós vadászüttait, meleg színei pedig természet- és állatszeretetét mutatják be és juttatják kifejezésre. A fa ugyanis igazán méltó anyag az emberek személyiségének kifejezéséhez, hiszen az erdő volt az élet-

terünk. Bizzál benne! A halott fában megtalálod az élet méltóságát és szíved örömét...

Jenő bácsi – akit barátai, ismerősei, tisztelői mind így szólítanak – tíz fafaj 30–180 furnérdarabkájából rakja össze egyedülálló portréit. A bőr színárnyalatait például a juhar, a bükk, a gyümölcshártyák, a haj színeit pedig a diófa és annak gyökere adják vissza. Szinte hihetetlen, ahogy egy fényképről az intarziaportré készül. A grafikai és furnérillesztési munkákat, tehát a nyers képet főleg télen, a ragasztást, a lakkozást inkább tavasszal és nyáron végzi. Egy falikép elkészítése összességében mintegy hatvan munkaórát vesz igénybe. Hatvan óra, azaz két és fél nap. Az alkotómunka közben az „alany” munkásságát felidézve, személyiségét elemezve igyekszik eme sajátos eszközökkel visszaadni a portrén szereplő arcon keresztül az illető egyéniségét.

A vad- és természetábrázolás során kevesebb furnérfajtát használ. Kedvenc

vadfaja – legyen szó alkotómunkáról vagy vadászatról – a gímszarvas, nem véletlen, hogy képeinek többségéről szintén a magyar erdők koronás királya köszön vissza.

Keszthelyi Jenő a vadászportrékkal a nagy elődöknek kíván emléket állítani, saját vadászemlékeit pedig nemcsak intarziában, hanem írásban is igyekszik megörökíteni.

– Másfél évtizede rendszeresen jelennek meg vadász- és horgász-novelláim, esszéim, elbeszéléseim különböző szaklapokban vagy gyűjteményes kiadványokban. A *Hetedhét Határ* című, közérdekű pécsi magazinnak pedig külső munkatársa vagyok. A szívem csücske pedig az a közelmúltban megjelent önálló novelláskötet, amelyhez Békés Sándor írt ajánlót és amelyet Simon Ferenc illusztrált. Ebben túlnyomórészt azok az összegyűjtött, korábban a sajtóban megjelent történetek olvashatóak, melyek közül néhányat irodalmi pályázatokon díjakat is nyertem – meséli.

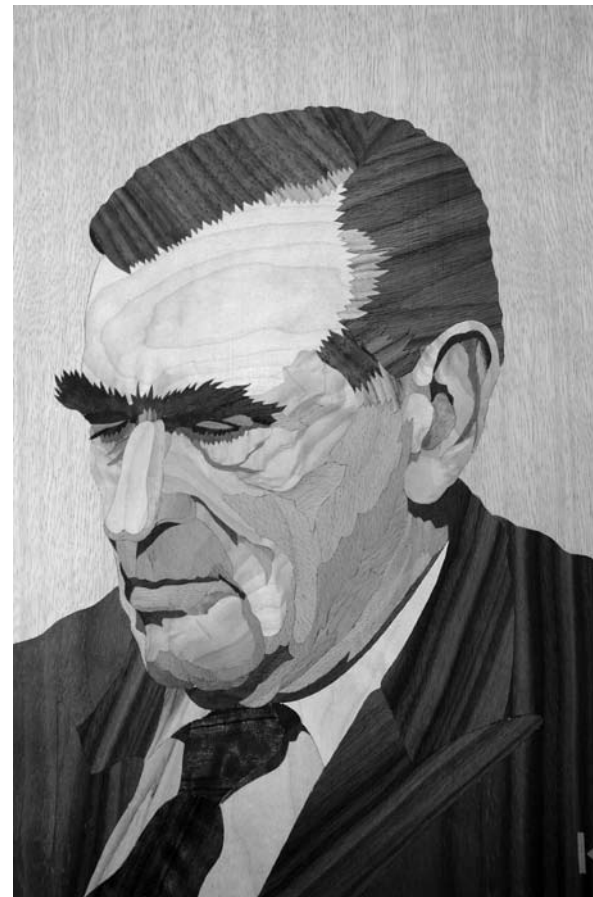
Alkotóművészetének, munkásságának, a vadászati kultúra fejlesztése érdekében kifejtett tevékenységének elismeréseképpen átvehette a Hubertus-kereszt arany fokozatú kitüntetését, a Magyar Természeti-Vadászati Örökségért Érdemkeresztet, a Nimród-érmét és a Millenniumi Nimród-vadászérmét. Ő az egyetlen olyan vadászalkotó, aki magáénak tudhatja a Vadászati Kulturális Egyesület mindhárom nagydíját, az Arany Fácán Toll irodalmi nagydíjat, az Arany Ecset Toll művészeti nagydíjat, valamint az Arany Tűzok Toll életműdíjat is.

Kiállításait Budapesten, Keszthelyen, Sopronban, Lentiben, Letenyén, Nagykánizsán, Zalaegerszegen, Várpalotán,

Siklóson, Tatán, Sárospatakon, Baján, Kaposvárott, Dombóváron, Szentlőrincen, Szálkán, a Hortobágyon és Gödön csodálhatták meg az érdeklődők. Az országos és megyei vadásznapokon szintén rendszeresen felbukkannak a sajátos stílusú és hangulatú intarziák. A határainkon túl pedig az ausztriai Grazban, valamint a Felvidéken, Nyitrán látogathatta a zömében természetbarátokból és vadászokból álló nagyközönség a falképeket felvonultató tárlatot.

Keszthelyi Jenő megrendelésre is dolgozik, egy fénykép alapján is tud faliképet alkotni, de mint mondja, akkor lesz igazán hiteles a portré, ha az illető belső tulajdonságait is megismerheti, el tud mélyedni az illető személyiségében.

Mivel magáénak érzi és szíven viseli a magyar vadászati kultúra ügyét, több alkalommal adományozott intarziaképet különféle alapítványoknak, egyesületeknek, kiállítótermeknek, múzeumoknak. A göllei Fekete István Emlékház mellett a dombóvári múzeum számára is elkészítette a közismert vadászíró portréját ábrázoló intarziaképet. F. Bodó Imre, a múzeum alapítója és tulajdonosa, a Fekete István Kulturá-

lis Egyesület elnöke azzal az elismerő megjegyzéssel vette át a nem mindennapi ajándékot, hogy ez a portré igazabb és beszédesebb, mint a jól ismert fotográfiák többsége.

Jenő bácsi, a művész, író, vadász, horgász, apa és nagyapa hála Istennek még mindig tele van tervekkel, s reméljük, ezek a tervek meg is valósulnak, hiszen – és ebben egészen biztosak lehetünk – minden, amit tesz és amit gondol, a vadászati kultúra s így minden hazai vadász érdekeit szolgálja.

A Szentendre egyik csendes szegletében élő Takáts Sándor kezei közül kimagasló értéket képviselő műtárgyak egész sora került ki. Több művészeti ágban lehetne elismert, népszerű – és anyagilag megbecsült – alkotó. Mégis, méltatlanul elfeledkeztek róla, az egykori magyar fegyvergyár, a FÉG kiváló vésnökéről, aki a hetvenes és nyolcvanas években nemzetközi hírű díszítőmesterré nőtte ki magát. Sátorvasak, oldallemezek, baszkülök, Scott-kulcsok, tárfenekek, markolatrózsák, tusatlapok, szerelékek és zárfogantyúk százai, ezrei dicsérik a munkáját, tanúskodnak kezűgyességéről és kivételes tehetségéről.

A történelmi városrész határán, a Bükös-pataktól alig kőhajításnyira található polgári épület falán, kissé kopottas táblán a következő felirat olvasható: „Vésnök”. A csengő mellett, jóval szerényebb rézlapocskán áll a házban lakó család neve: „Takáts”. Itt lakik tehát feleségével, Marikával, a szentendrei skanzen korábbi restaurátorával, valamint a szintén vésnöki vizsgával rendelkező pedagógus leányával hazánk egykoron legjelesebb fegyvervésnöke, Takáts Sándor, akire az idősebb vadászok talán még élénken emlékeznek.

A család negyedik tagja, a fiúgyermek, Péter „kirepült a fészekből”. Ő kerületvezető erdész és hivatásos vadász egy erdőgazdaságnál.

– A vadászpuskák otthon sokszor tucajtával álltak a sarokba támasztva, s Péter gyakran vette kézbe csillogó szemmel, áhitattal az arcán a söréteseket és golyókat, minduntalan kijelentve, hogy ő bizony vadász lesz. Akkoriban nem kellett hét lakat alatt, páncélszekrényben elzárva tartani a fegyvereket – akár a fogason is lóghatott a puska, mégsem volt semmi baj, ugyan a szabályok akkortájt lazábbak voltak, de azokat legalább mindenki betartotta. Péter fiam-

nál a vadászszenvédegyt csak romantikus gyermeki álomnak, röpke fellángolásnak gondoltuk, de az erdő és vad iránti tisztelete, szeretete egyre jobban megerősödött, így a pályaválasztásnál már el sem tudtuk volna képzelni, hogy nem ezt a hivatást fogja gyakorolni.

Takáts Sándor 69 esztendő, de a kor – úgy látszik – nem fogott rajta, hiszen alig öszül, és olyan szikár a tartása, akár egy egyenes törzsű nyárfáé.

A tágas nappali könyvespolcán művészetéről és természetéről szóló kötetek és albumok, a falakon a család mélyen vallásos szemléletéről tanúbizonyságot téve szentképek és egy csodálatosan faragott feszület látható.

Nagyszülei és a rokonság többsége tanítóként tevékenykedett, de édesapja, aki a legkisebb, tizenkettedik gyermek volt a családban, a jogi pályát választotta. Tolna megye főjegyzőjeként a háború után „számkivetetté” vált, s a rendszer teljesen ellehetetlenítette a család boldogulását, évekig nem kaphatott munkát. Simontornyáron, ahol Sándor született, 1950-ben költöztek fel a fővárosba, s az egykori tisztviselő vasesztergályosként, az újpesti pamutgyárban segédmunkásként kereste a kenyerét.

Szintén az akkori államhatalom okolható azért, hogy Sándort – kivételes rajztehetsége ellenére – nem vették fel a Képzőművészeti Főiskolára.

Érettségi után így az Állami Pénzverőben kötött ki, ahol elvégezte a másfél éves vésnöki iskolát. Egy darabig ott dolgozott, de munkahelye Szentendré-től igen messze volt, és alkotói képességeivel sem tudott megfelelőképpen élni, ezért otthagytta az állását, és egy tollakat gyártó vállalatnál vállalt munkát. Néhány esztendő elteltével a MOM-ba került, ahol az egykori munkásórbázis melletti fegyverműhelyben belekóstolt a fegyvervésnöki tevékenységbe, s úgy érezte, végre megcsillanthat valamit művészi képességeiből, kibontakoztathatja alkotói vágyát. Ekkor a 70-es éveket írták, s a titkos, azaz nem nyilvános fegyverműhely egyre több megrendelést kapott. Oda csak a minisztériumok vadászó elvtársai, a magas rangú pártkáderek, valamint néhány „megbízható” állami vezető adhatta be a puskáját, hogy Takáts Sándor, aki szakmai berkekben immár egyre nagyobb hírnévre tett szert, művészi igényességgel kivitelezett vésetekkel és berakásokkal ékesítve egyedivé varázsolja őket.

A Magyar Optikai Művektől egyenes út vezetett a nemzetközileg is elismert magyar fegyvergyárba, a FÉG-be. 15 évig, a patinás cég megszűnéséig dolgozott a FÉG alkalmazásában, de alkotótevékenységét otthon, a saját gépein végezte. Csak akkor ment be a gyárba, ha fegyvert hozott el, vagy éppen egy díszes remekművet vitt vissza.

Munkájával maradéktalanul elégedettek voltak, mert a legegyszerűbb gyári „sablonpuskákból” is egyedi, mives „ékszer” tudott varázsolni. Aprópó, ék-

szer... Takáts Sándor egész életében a tökéletesre törekedett, így kitanulta az ötvösmesterséget is, és a megszerzett tudás nagy segítségére volt az aranyozásnál vagy a különféle berakásoknál. A megfelelő képesítés azonban önmagában kevés lett volna, ha nem párosul mellé a tehetség, a szorgalom és a tapasztalat. De hát minden együtt volt: nem csoda hát, hogy a FÉG-nél magas rangú hazai és külföldi politikusok, köztisztviselők álló üzletemberek és neves színészek rendeltek egy kis „optikai tuningot” a puskáikra, pisztolyaikra. Bizony, maroklófegyvereket is gravírozott: Bashir Gemayel libanoni államelnök – aki később merénylet áldozata lett – például a saját maga és barátja számára egy-egy aranyozott monogramot rendelt a beadott pisztolyokra.

Takáts Sándor, mint mondja, sohasem foglalkozott azzal, hogy kinek a „lőszerszámát” tartja a kezében, vagy hogy milyen gyártmányú a díszítésre átvett fegyver. Őt egyvalami foglalkoztatta: az a kitöltendő üres fém- vagy fa-

felület, melyre neki vadmotívumokat, ornamentikákat, betűket és számokat kell vésnie, vagy arannyal, ezüsttel beaknia különféle mintákat. A megrendelők megbíztak benne, hagyták alkotni, általában szabadon díszíthette a puskákat, de volt, aki konkrét elképzeléseit is megfogalmazta. Csalódni senkinek sem kellett, mindenki az elvárt magas minőséget kapta, amely különleges esztétikai élményt jelentett mindenki számára, aki ránézett egy-egy Takáts Sándor keze közül kikerülő fegyverre.

Bár a Mester sohasem vadászott, a fegyvereket természetesen jól ismerte, az afrikai kaliberekre oroszánt vagy elefántot, az angol agyas húszasokra szalonkát, az orosz duplacsövűekre fácsánt vagy nyulat, az akkoriban legnépszerűbb 7,62-esekre pedig bőgő gím-bikát, lapátos agancsú dámot, kecses özet, verekedő vadkant vagy nagy csigájú muflonkost vésett. Sablont sohasem használt, mindent motívumot kézzel, marok- vagy ütővéső segítségével alakított ki. Persze, előtte gondosan meg-

tervezte, aprólékosan, minden részletre terjedően megrajzolta, s csak amikor már biztos volt abban, hogy mit csinál, akkor fogott neki az érdemi munkának, melynek eredményeképpen egy-egy – nem túlzás azt állítani – műalkotás került vissza a megrendelőhöz.

1976-ban egy hetet töltött Suhlban, a híres német fegyvergyár díszítőüzemében, ahol az ottani vésnökök technikáját és stílusát tanulmányozta. Természetesen a legnevesebb ferlachi műhelyeket is végigjárta, ahol személyesen megismerkedett a világ talán legkiválóbb vésnökeivel. Tapasztalatokat cseréltek, s tanultak egymástól. Hogy mit tanulhat egy ferlachi puskadísztató mester Takáts Sándortól? Nagyon is sokat! Például már külföldön is több helyütt használják az általa kifejlesztett forgózsámolyos, önbeálló pofás satut...

Ma már nem gyakorolja szeretett hivatását, mert a jogszabályok olyan feltételeket támasztanak, amelyeknek nem győzne megfelelni.

– Valahogy ennek is kivették az élet...

Ma már nem elég a vésnöki szakképzés meg a több évtizedes tapasztalat, ilyen meg olyan bizonyítványok, tanúsítványok, papírok, fegyverszoba, nyilvántartás kell hozzá, s a „sok bába közt elvész a gyerek”. A szédült bürokrácia által kötelezővé tett adminisztráció teljes embert kíván, emellett az igazi munkára nem is marad idő vagy energia. Persze, a fegyverdísztést még szívesen csinálnám, de ennyi idősen már nem vagyok képes a jogszabályok útvesztőjében eligazodni. Meg aztán élesedik a konkurencia is, egyre többen kezdenek el vézni, de sajnos, sok a kontár munka. Nem elég a kezűesség meg a gyakorlati tudás – ez ugyanis művészet, rajzolni is tudni kell, mégpedig magas színvonalon! Szóval, vérzik a szívem... – panaszoja inkább bosszúsán, mint bánatosan.

A ház hátsó részében található a műhelye, ahol példás rendben sorakoznak a gépek és a szerszámok, minden tiszta, a padlóról akár enni is lehetne. A munkaasztalokon gazdagon faragott agancs-szeletek, cizellált lemezek, vadászmo-

tívummal ellátott késnyelek, érmék és plastikák fekszenek.

– Hát igen, kipróbáltam ezt is, azt is – mondja szerényen. A csont- és agancsfaragás, a *scrimshaw*, a cizellálás, az érmekészítés vagy a csontberakás igazán csak addig érdekel, amíg meg nem tanulom. Kereskedelmi mennyiséget nem szeretnék egyikből sem előállítani, mert az a minőség rovására menne. Addig csinálom, ameddig kedvem telik benne. A nyugdíjam mellé persze nem jönne rosszul az a kevéske pénz, amit megkaphatnék, ha eladásra készítenék dísztárgyakat, de egyelőre inkább megmaradok annál, hogy a barátaimnak örömet szerezsek. Ha ők örülnek, én is boldog leszek, és ez így is van rendjén. A pénz nem boldogít, a szeretetnél viszont nincs fontosabb dolog a világon...

Ehhez nincs mit hozzátenni. Takáts Sándor azon túl, hogy kiváló fegyvervésnök és példátlanul ügyes kezű művész, bölcs filozófus is.

Wallendums Péter

HA VAN VADŐRZÉS, NINCS VADORZÁS

„A jó vadőr egy személyben ács, traktoros, állattenyésztő, mesterlövész, hentes, kynológus, időjós, kertész, erdész és növénytermesztő is kell, hogy legyen!” – vallja Pagonyi Péter, a 9400 hektáron gazdálkodó, Győr-Moson-Sopron megyei Szanyi Dózsa Vadásztársaság hivatásos vadásza, aki valóban kiváló színvonalon műveli a felsorolt tevékenységek többségét.

Mondhatni, igazi vadászdinasztia az övéké: a nagyapja itt, Szanyban volt erdész, édesapja pedig évekig vadász-mesterként tevékenykedett a társaságnál, amelynek Péter 1989-ben lett a tagja. Bár asztalosszakmát tanult, mindig a vadóri pályára készült. Gyerekfejjel sokat járt ki a területre, s idős tanítómesterével, Kis Béla bácsival többször éjszakázott kint az erdőn. Ott, ahonnan iskolaszünetben csak aludni járt haza, napközben a természet megfigyelésével töltötte az ideje nagy részét. Már évek óta puskával a vállán járta a határt, amikor álma beteljesült: Oladon megszerezte a vadász-vadtenyésztő képesítést, s 1998. június 1-jén munkába lépett mint hivatásos vadász.

Péter születésétől fogva, 40 éve él Szanyban. Felesége eleinte nehezen fogadta, hogy ugyanannyi időt tölt a vadászterületen, mint otthon, de ma már elfogadja, hogy ha vendéget kísér, akkor alig-alig látja a ház urát. A legifjabb Pagonyi – Péter 9 esztendő fia, Ábel – azonban büszke édesapja hivatására, igen élénken érdeklődik a vadászat iránt, s amikor csak teheti, elkíséri őt a területbejárásra.

A korábban inkább apróvadás jelleget mondott vadászterületen évente 1500 mezei nyulat, 1800–2000 fácánt, 270 őzet, 60-70 vaddisznót és 30-35

gímszarvast lönek. A területet délről végig a Rába határolja, az erdőszűkség 20 százalék körülire tehető. A nagyvadállomány számára egy egybefüggő 470 hektáros tömb, valamint a hullámtéri erdő biztosítja a szükséges élőhelyi feltételeket, de több kisebb tölgyes is található a zömében szántóterületeket magában foglaló területen, amelynek kezelése Péter minden idejét és energiáját leköti. Bőven van tennivaló...

A területen található 67 magaslest, a nyiladékokat és a cserkelőutakat karban kell tartani, szükség esetén gondoskodni kell vízről, és ott van még a vadtakarmányozás, amely önmagában elegendő feladatot jelentene a hivatásos vadászok számára.

Az időjárástól függően már szeptember végén, október elején elkezdik a szoktató etetést. Ilyenkor a területen található 94 etető mindegyikébe csöves vagy szemes kukorica kerül. Korábban tritikáléval és búzával is próbálkoztak, de tapasztalataik szerint a vad kiváló gatta közüli a kukoricát, így felhagytak a drágább erőtakarmányok etetésével. A takarmányozási időszak egészen március végéig tart: ilyenkor majdnem mindennap etetnek, s a hidegebb téli napokon a kukorica mellett ősztápot és szálás takarmányt, általában lucernaszénát is juttatnak a vadnak. Igen fontosnak tart-

ják a megfelelő mennyiségű nyalósóról való gondoskodást is, ezért közel száz sózó működik a területen. A 20 sózót egész évben üzemeltetik, s azokon „a mennyiség helyett inkább rendszeresen” elvet igyekeznek érvényesíteni. Természetesen vadföldet is művelnek: a mozaikszerűen elhelyezkedő táblák mind-egyikébe kukoricát vetnek, melynek egy részét betakarítják, egy részét – főként a „nagyvadasabb” területek részekén – lábon hagyják. Szerencsére az ezekhez a munkákhoz szükséges minden tárgyi eszköz rendelkezésre áll, a vadászok gondosan elhelyezve sorjáznak a társaság tulajdonát képező, makulátlan állapotban lévő, tisztán tartott erő- és munkagepek.

A gím és a vaddisznó váltóvadnak minősül, a kukoricatáblák szezonális élőhelyet jelentenek számukra, így amint lekerül a „tengeri”, a nagyvad jórészt el is húzódik. A szarvast kizárólag az 57 tag vadász, akik közül a legkitartóbbak a bögésben igen tetszetős agancsárokat tudnak elejteni. Nagy gondot jelent viszont a vaddisznó. Tűzzel-vassal próbálják visszaszorítani, de csak nehezen vagy inkább sehogyan sem lehet kordában tartani. Évente többször kérnek pótlelövési engedélyt a hatóságtól, mert június végéig általában terítékre kerül az egész évre tervezett mennyiség.

Az őzállomány erősnek mondható: a 2010-ben terítékre került 90 bak átlagsúlya 340 gramm fölött volt. A korszerkezetet igyekeznek folyamatosan javítani, mert ahogy az országban másutt, itt is eltolódott a fiatalok irányába a bakok átlagkora, de azért nincs nagy baj, bőven tudnak idős, jó agancsú bakokat mutatni a vendégeknek. Az állomány nyu-

galma és a korosítás érdekében egyes területek bizonyos időszakonként „pihentetnek”: ott nem vadásznak őzre, legfeljebb idény végén a gombnyársasokat „veszik ki”. Csaknem minden bakot eladnak, a fizetővendégek zöme főleg a közeli Ausztriából érkezik, de a szlovák piac is jelentős. Egyik legmegbecsültebb vendégük, a 31 éve visszajáró, 73 eszten-

dős osztrák vendég több mint 600 őz-agancsot vihetett el Szanyból!

A Szanyi Dózsa Vt. a fentiek ellenére mégis inkább kiváló minőségű nyúlálományáról vált híressé. A hasznosítás manapság már csak vadászattal történik, de néhány éve még jelentős, ezer körüli mennyiséget fogtak be, ám az élőnyúl-export nagy ráfordításigénye, a piac bizonytalansága, valamint a lőtt vadhoz

viszonyított csekély árkülönbsége miatt kockázatos, és nem is éri meg. A teríték nagy részét szintén külföldiekkel, főleg olasz vendégekkel lövetik, de a tagságnak is jut vadászrészként jó néhány „hosszú fülű”. A fizető vendégvadászokat október közepén kezdik, minimum 7–10 puskával és a vadásztársaság tagjai közül kikerülő kutyás hajtókkal.

Éves szinten 1800–2000 vadfácánt lőnek; nevelés jó pár éve nincs, az arra fordított összegből inkább élőhelyet fejlesztenek, vadföldet művelnek, vagy intenzívebben etetnek. Vagy éppen a ragadozógyérítésre fordítják...

A ládacsapdák mellett a kilenc Larsen is „szolgálatban van”. Szarka szinte egyáltalán nincs, így az utóbbival főleg dolmányos varjút fognak. Péter imád rókára vadászni. Ez nála nem csupán munkaköri kötelesség, hanem szenvedély is.

A megszállottságát bizonyítja, hogy évente 150–170 rókát tesz ártalmatlanná, 70 százalékban puskával, de szívesen kotorekózik is. Miután a déli, nagyvadas szomszédok nem nagyon lövik a rókát, onnan folyamatos az utánpótlás.

Fél kezén meg tudja számolni, hogy egy évben hány olyan este vagy reggel van, amikor nincs kint a területen.

– Ez hivatás, sőt inkább életforma: a vadőr ünnep- és vasárnapokon is vadőr, s nekem már-már egyfajta belső kényszer, hogy bejárjam az eltervezett ellenőrző- vagy megfigyelő-útvonalat. Télen csaknem minden este hódolok kedvenc vadászati módomnak, a rókahívásnak. A legeredményesebben a nyúlásíráásra jönnek

a ravaszdik, de egércincogást utánozva is elejtettem jó néhány vörös frakkost – magyarázza.

A hívás titka, hogy a róka éhes legyen, így szinte csak a kemény tél beállta után lehet sikeres a vadász. Péter – mi sem természetesebb – koslatáskor sem engedi a lompos farkúaknak az apróvadlakomat, ezért a szolgálati .222-es ilyenkor is gyakran veri fel a terület csendjét.

S ha már a fegyvereknél tartunk, Pagonyi úr a puskák szerelmese. A fegyverszekrényében 3 golyós és egy sörétes szolgálati várja a bevetést. Négy szolgálati fegyver? Ugye, nem mindennapi eset...

Itt viszont természetes. A szanyi Dózsa Vt.-nél minden feltétel biztosított az eredményes munkához, a vadőrök mindent megkapnak, amire szükségük van: prémiumkategóriás keresőtávcsövet, benzinpénzt, ruhapénzt, kutyatartási hozzájárulást. Sőt a lódíjakat is pontosan, precízen kifizetik.

A vadásztársaság működtetésének kulcsszereplője az elnök, *Németh Gergely*, aki magát a települést is irányítja, Szany polgármestereként a második ciklusát tölti – közmegelegedésre. Ő ért is a vadászathoz, vadgazdálkodáshoz, érdeklí is a szakma, de elfogadja, hogy mégiscsak a vadőrök a szakemberek, így nélkülük nem hoz szakmai döntéseket, mindig kikéri a hivatásos vadászok véleményét, vagy bevonja őket a döntés-előkészítésbe. Véleménye szerint a sikeres vadgazdálkodás alapjaira a szakmailag megfelelően felkészült, erkölcsileg és anyagilag elismert vadőr.

A társaságot kiváló közösségi élet jellemzi, egy-egy különleges bak vagy bika, netán egy természetes kan elejtésének gyors híre megy, s idény közben esténként

a minden igényt kielégítő vadászahznál nem ritkán csoportosulnak az álmélkodó – vagy ahogy erre felé mondják: „tárogató” – zöld ruhások. A kialakult rend szerint minden társas apróvadadászat után közös vacsoránál értékelik a napot, s éjszakába nyúlóan mesélik élményeiket, örülnek egymás sikereinek. A megyei vadásznapot immáron több mint egy évtizede a Szanyi Dózsa Vt. rendezi, s Pagonyi Péter a szervezésből, előkészítő munkákból is alaposan kiveszi a részét.

Azonfelül aktívan „kutyázik”: egy német és egy magyar vizsla, valamint egy szálkásszőrű tacsó hozzáértő gazdája.

Emellett kétséges, hogy marad-e ideje a feltöltődésre vagy arra, hogy kipihenje a mindennapok fáradalmait.

– Nyaralás, kikapcsolódás? Számomra mindennél többet ér, ha kint lehetek a területen! A munkám, a hivatásom sok mindenért kárpótol. Négy éve járok az Alpokba, egy osztrák bakos vendéghez, zergére vadászni – meséli.

Szokatlan hallgatni egy olyan hivatásos vadászt, aki elégedett, aki nem háborog, nem kesereg. Pagonyi Péternek a földtulajdonosok is hálások, hiszen az orvvadászat mellett a termény- és falópásra is odafigyel, amelynek a felszámolása ugyebár közös érdek volt.

Mint a szanyi példa mutatja, az eredményes vadgazdálkodáshoz – a megfelelő élőhely és a vadállomány mellett – szinte nem is kell más, csak egy következetes elnök, na meg a jól képzett hivatásos vadászok megbecsülése, ami – ahogy a mai elanyagiasodott világunkban mondanánk – busásan megtérül, vagy ha úgy tetszik, aranyat ér!

W. P.

ÉVFORDULÓSOK

150 éve született

Storz Mátvás

(1861–1937)

Perbálon született, bajor gyökerű, büszke magyarságú erdészdinasztia sarjaként. Tizenhat évesen már vérebet vezetett, s ezek az élmények élete végéig elkísérték, és egész életét meghatározták. 18 évesen már vadászsegéd Gödöllőn. 1883-ban Pettera Hubert királyi fővadász, majd később Nemeskéri-Kiss Géza királyi udvari vadászmeister a főnöke. Ebben az évben megkapta az Országos Magyar Vadászati Védegyelet bronzérmét. 1887-ben erdőőri szakvizsgát tett, majd 1888-tól császári és királyi vadászsegéd, két év múlva kinevezik császári és királyi vadásszá.

Vadászkísérő Ferenc József, Rudolf trónörökös, Lipót bajor király, Vilmos német császár vadászatain. 1900-ban megkapta a legjobb tenyésztő díját a budapesti ebkiállításon. 1916-tól a Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesületénél a szálkásszőrű német vizsla, véreb és tacsó törzskönyvezési szakértője. 1928-ban, Thurn Rumbach Istvánnal és id. Fuchs Antallal együtt, ő a Magyar Véreb Egylet alapítója. Írásai megjelennek a *Nimród Vadászujságban* és a *Vadászlapban*. 1929-ben jelenik meg *A véreb munkában* című könyve. A véreb mellett szakmai írásai jelentek

meg a héjával, vidrával, fogollyal, erdei szalonkával, fáccannal és az őzhívással kapcsolatban.

Életében fontos vadászvendég Horthy Miklós kormányzó, akit tizenöt éven át kísért. 1929-től a Magyar Királyi Udvari Vadászati Hivatal helyettes vezetője, és még ebben az évben Magyar Érdemkeresztet kapott a kormányzótól.

1930-ban megrendezik az első magyar vérebversenyt; munkájáért 1932-ben átvetheti a Magyar Véreb Egylet aranyérme kitüntetését.

Ötvenhét év szolgálat után, 1935-ben nyugdíjazták.

1937-ben távozik a kutyája után a „Vén hangos”-nak titulált Storz, a Ferenc Jó-

zsef-i boldog békeidők legendás gödöllői vadásza, vérebese. A gödöllői temetőben alussza örök álmát.

130 éve született

Csathó Kálmán

(1881–1964)

Budapesten született, tanulmányait a székesfővárosban végezte.

A jogi egyetem elvégzése után, Berlinben színházi tanulmányokat folytatott. Művészeti tudását Párizsban csiszolta tovább, így nem véletlen, hogy 1909–1924 között a Nemzeti Színház rendezője, majd főrendezője. Ezt a tisztséget még egyszer betöltötte 1931–1935 között.

1933–1949 között levelező tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának, művészeti igazgatója az Andrássy úti színháznak.

Mondják róla, hogy az írás volt az öröme, a színház a szenvedélye és a vadászat a szórakozása. Az író, novellista, színpadi szerző, főrendező vadászélete nem a vadúzás, hanem a vidám anekdoták, a vadászkompaniájával való borízű vadászlakomák és nem utolsósorban a természet ihlete volt.

Ő csalta ki a Börzsönybe Rózsahegy Kálmánt, a híres színészt.

1916-tól kezdett írni; 1940-ben jelent meg a *Vadászsákmány – ha a vadász ír, az író meg vadászik* című könyve. Jó barátságban volt Fekete Istvánnal és Kittenberger Kálmánnal. Gyakran vadászott Nagymaros és Zebegegy környékén. 1932-ben itt lőtte bronzérmes őzbakját. Kedvenc vadja az őz és a róka volt; hűvösvölgyi lakásán több mint 150

trófea díszelgett a falakon – a háborús forgatagban öt bakja maradt meg csupán. Az „új világ”-ban már csak íróként „vadászik”. 1962-ben, nyolcvanévesen írta meg *Tavasztól tavaszig – egy író vadász emlékei* című könyvét.

Budapesten hunyt el; vadászati hagyatékát a család a Mezőgazdasági Múzeumnak ajándékozta.

130 éve született

Gróf Esterházy Móric

(1881–1960)

Majkon, a kamalduli szerzetesházak melletti vadászkastélyban született. Oxfordban járt egyetemre; rangjából adódóan természetes, hogy ismerte Viktória királynőt, Winston Churchill,

találkozott Ferenc József császárral és több papával.

Felsőházi és koronatanács tag, IV. Károly megkoronázásán koronakísérőként vett részt.

1917-ben, miniszterelnöki kinevezése révén, élete politikai csúcsra jutott.

Százezer hektár nagyságú birtokára a példás mező- és erdőgazdálkodás, vadgazdálkodás volt jellemző. A vértesi erdőkben és a csatlakozó mezőgazdasági területeken kizárólag uradalmi, mondhatni, korát megelőzve táji vadgazdálkodást folytatott. 1925 után egyre minőségibb szarvasrófélék fémjelezték a munkáját. 1930–39 között, a területein 17 arany-, 57 ezüst- és 185 bronzérmes trófeájú vad került terítékre, kiskoponyával, Nadler-ponttal bírálva.

1930-ban lőtt 20-as bikája az 1971. évi budapesti vadászati világkiállításon 217,23 ponttal szerepelt az aranyérmesek között.

Vaddisznóhajtásai elismertek voltak: 1941-ben egynapos terítéke 51 db vad-

disznó volt. 1928-ban egyik külföldi vadászvendége kimagasló minőségű őzbakot ejtett el nála, a trófeának, majd egy év múlva mérve, kiskoponyával 526 g. volt a súlya.

Kiválóan működtetett dámkertje volt, ahol vadpulykát, siketfajdot, vapitit telepített.

Megbecsült, kitűnő személyzettel dolgoztatott: a ma is ismert Pechtol- és Weidinger-vadászdinasztia ősei itt tevékenykedtek.

1944-ben a nyilasok elfogták, Sopronkőhidára, majd Mauthausenba hurcolták.

1945-ben, jó magyarként hazatért – kitelepítették Hortra. 1956-ban elhagyta hazáját, pár év múlva Bécsben véget ért földi pályafutása.

130 éve született

Kittenberger Kálmán

(1881–1958)

Léván született, nyolcgyermekes szegény iparoscsaládban. Itt jár iskolába, és itt végezte el az állami tanítóképzőt is. A tanári szakot azonban nehéz anyagi helyzete miatt nem tudta elvégezni. Természetrajtzanára ajánlására segédpreparátor lett a Magyar Nemzeti Múzeumban.

1902-ben segédtanítói állást vállalt Tatrangon, egy csángó faluban, a Brassói-havasok tövében. Nem a pénz, hanem a vadászat lehetősége vonzotta ide. A szerencse rámosolygott, kísérőül szegődhetett Damaszkini Arzén mellé egy kelet-afrikai vadászútra, és így elvállalta a Nemzeti Múzeum részére az állat-, rovar- és madárgyűjtést is.

1903-ban lépett először Afrika földjére, és meglőtte első elefántját.

1903–1906 között a Kilimandzsáró vidékén vadászott és gyűjtött; 1904-ben életveszélyes oroszlánkalandba keveredett. 1906–1907-ben Abesszínia, majd a Nátron-tó, s a Viktória Nyanza környéke következik.

1912-ben élő állatokat szerez és szállít a Fővárosi Állat- és Növénykert számára. 1913–1914-ben ismét Afrikában járt: Ugandában vadászott, és állatokat gyűjtött. 1914-ben az I. világháború kitörésekor – az angolok hadifogollyá nyilvánították, gyűjteményéből kisemmiszték, őt magát Indiába internálták. 1919 szilveszterén tud csak hazatérni.

1920-ban Nagymarosra költözik, és feleségül veszi egy korábbi afrikánus, Kovács Ödön húgát. Ez év végén a *Nimród Vadászújság* főszerkesztője lesz.

1925-től 1928-ig ismét Afrikában, Kongóban és Ugandában vadászik.

A második világháború során gyűjteménye nagyrészt megsemmisült.

1949-ben megszűnik a *Nimród Vadászújság*, Kittenberger munka nélkül marad, vadászfegyverét bevonják. Segítségképpen megbízzák az Erdészeti Kutató Intézet szőrmésállat-telepének vezetésével. Néhány évre rá visszakapja fegyverét, de a test már megfáradt. 1956-ban ismét súlyos kár éri az Afrika-gyűjteményt. „Kitty” egészségi állapota egyre rosszabbodik, bár Fekete István és Csathó Kálmán még biztatgatja.

1958-ban, Farkasréten helyezték örök nyugalomba.

Kittenberger Kálmán munkássága egyedülálló, hisz 570 000 gerinctelen és 3713 gerinces fajt gyűjtött be. Természet- és néprajzi gyűjtései kiemelkedőek.

Nevét őrzi a veszprémi állatkert, Léván utcát neveztek el róla, Budakeszin szobor őrzi emlékét.

Ő volt a bennszülöttek számára az Öregúr, a Madár úr, a Nagy Vadász. Munkássága Sir Samuel Bakeréhez hasonlítható.

Művei:

Vadász- és gyűjtőúton

Kelet-Afrikában (1927)

A megváltozott Afrika (1930)

Kutyaportrék (1937)

Kelet-Afrika vadonjaiban (1955)

Vadászkalandok Afrikában (1955)

Oroszlánkaland Afrikában (1956)

A Kilimandzsárótól Nagymarosig (1956)

Jagd und Tierfang in Ostafrika (1962)

Utolsó Afrikai vadászatom (1969)

Kittenberger–Mészáros Kálmán:

Afrikai vadászemlékek (1970)

Afrikai vadászkönyv (1986)

Kalandor vadászok – vadászó kalandorok (2003)

130 éve született Láng Rudolf (Sólyom) (1881–1963)

Vérteskozmán született, erdész apa fiaként. Győrben a bencés főgimnáziumban tanul, majd az egyetem elvégzése után Lőcsén tanít, magyar–latin szakos tanárként. Az első világháborúból 1920 karácsonyán tért haza. Trianon miatt

Lőcse helyett Magyaróvárt választja civil tanári munkálkodása helyszínéül: a piarista gimnáziumban tanít. Ebben a városban élt és alkotott haláláig.

1945 után már nem vadászik, marad a toll.

Fekete Istvánnal, Csathó Kálmánnal, valamint Kittenberger Kálmánnal folyamatosan, szinte naponta levelet váltanak.

Fekete Istvánt ő indítja el írói pályáján. Európai gondolkodásmódja, józansága, a vadászati kultúra odaadó ápolása elismeréseként, 1938-ban ezüst emlékszerleggel tünteti ki a Nemzeti Vadászati Védegyelet. Ezen időpontig mintegy 300 vadászati elbeszélés és tanulmány fémjelzi munkásságát.

Írásai *Sólyom* és *Borz* aláírással jelentek meg. Nagy tisztelője Széchenyi Zsigmond és Rózsashegyi Kálmán is, aki „nemzeti kincs”-nek nevezte őt.

A magyar vadászat ügyének fáradhatatlan szolgálója, a vadászok tanítója volt.

120 éve született Ifj. Gróf Esterházy László (1891–1966)

Gyömrőn született, de sárosdi birtokukon cseperedett az ismert vadgazda, földbirtokos, vadászfestő és kitűnő fécánlövő, a Nemzeti Vadászati Védegyelet tagjának, fiúgyermeké. Nem véletlenül került igen fiatalon a természet és a vadászat büvkörébe. Előbb magántanuló, majd a székesfehérvári cisztercita gimnázium diákja. Az 1909. évi érettségi után rövid ideig huszárkodott, jogot tanult a pozsonyi Erzsébet Tudományegyetemen, majd tanulmányait a háborús behívóparancs megszakította. Három év orosz frontszolgálat után, sebesülten leszerelt, és 1918-ban átvette apjától a sárosdi gazdaság irányítását.

1920-ban feleségül vette Széchenyi Zsigmond leánytestvérét (Saroltát), így jött létre későbbi vadászvendégével a sógori kapcsolat. Az 1930-as évekre minta-

gazdaságot hozott létre, emellett a vadgazdálkodásban is nagy eredményeket mondhatott magáénak. Sárosdi vadaskertjében bebizonyította, hogy a mezei őzek nagy részének agancsa nála már hároméves korban kulminál.

A sárosdi vadaskertből őzet telepít szabad területre, táji vadgazdálkodásban gondolkodik. A martonvásári világrekord bak őse innen eredezhet.

A főrendi ház tagja volt, 1924-től 1945-ig elnöke a Nemzeti Vadászati Védegyeletnek, de elnöke volt a Magyar Kutyatenyésztő Egyesületek Országos Szövetségének is, ezen belül az Országos Vizslaklubnak (1924-től), a Magyar Véreb Egyesületnek (1932-től), a Magyar Tacskótenyésztők Egyesületének (1928-tól).

Birtokán vadpulykát, siketfajdot, vapatit telepített.

Családjával túléli a háború 1945-ös bakonyi borzalmait. A magyar tradíciójú család nem menekült el, hazájában

maradt. Az államosítás után a birtok, a vagyon morzsáiból éltek, amikor 1945-ben felkérték a zirci járás vadászati felügyelőjének. Bakonyi néven írogat a Kitty-féle *Nimród*-ba, vadásztársaságot szervez. Jött a B listázás – 1949-ben eltávolították posztjáról, letartóztatták tiltott fegyvertartásért, és rövid időre bezárták. 1951-ben kilakoltatták a gézaházi Mókuslaktól; a hortobágyi kitelepítéstől megmenekült, és Bakonyszentkirályra költözött.

Előbb erdei napszámosként, majd szíjgyártó munkásként dolgozott nyugdíjazásáig.

A grófból lett Laci bácsi Gárdonyiban vásárolt kis házukban élte le élete utolsó három évét, családjával és két tacskójával.

Csesznek környékén egy védett bükk, az „Esterházy László-emlékfa” emlékeztet erre a kitűnő emberre.

110 éve született Gróf Csekonics Endre (1901–1983)

Nagybirtokos család gyermekeként született Sopronban. Nagypapja 24 000 hektár nagyságú birtokon gazdálkodott Torontál vármegyében. A hírneves vadász öregszülő tanítása egész életét meghatározta.

A familia többször megfordult Eszterháznál (Fertőd), ahol megismerhették a hírneves Esterházy család kulturális, vadászati programjait. Az első világháború végével a Csekonics család birtokainak nagy része elvész a változások forogtagában. 1919-ben beiratkozik a Keszthelyi Georgikonba, a Mezőgazdasági Akadé-

miára. Tanulmányait befejezván, enyingeri birtokát igazgatja. 1936–40 között felügyeli a gróf Cziráky család birtokait Lovasberényben és a Vértesben. Családi kapcsolatai, ismertsége révén vadászik az ország minden jelentős vadászterületén. 1933-tól mutatja be trófeáit kiállításokon. Tizenhét trófeájából tizennégyet díjaznak. 1937-től jelennek meg írásai a *Nimród Vadászújság*ban, összesen tizennégy alkalommal. 1943-ban készül el Széchenyi Zsigmonddal közös munkája, a *Néhány szó a magyar vadászati kultúra, az erdészeti és vadászati szakoktatás kérdéséről*, amelynek egyes vonatkozásai a mai napig érvényesek. Imádta a vérebekeket, a Magyar Véreb Egyeslet törzskönyvvezetője volt. Előadott tanfolyamokon, és bírói feladatot is vállalt.

1945 után, sok sorstársához hasonlóan, külföldre távozik. Lisszabonban, Portugáliában lel új hazára. Itt írja meg *Im Land der 303 Jagdtage* című könyvét. (Megjelent *A 363 vadásznap országában* címmel, 2006-ban, Nagykanizsán.)

Kiváló vadászember, a vadvédelem és a vadászati kultúra elismert szószólója, Nadler Herbert és Széchenyi Zsigmond barátja volt.

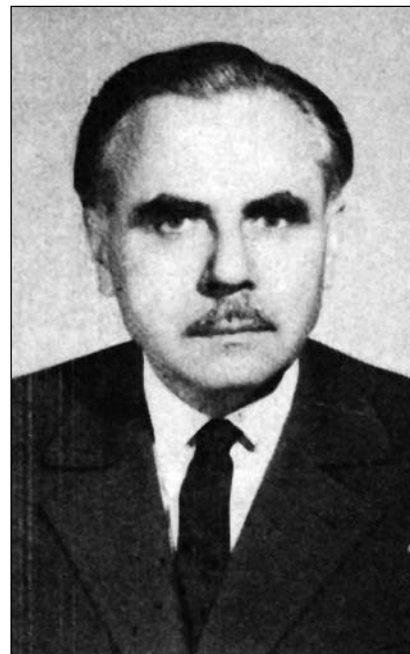
100 éve született Dr. Szederjei Ákos (1911–1991)

Erdélyben, Szelestyehután született, erdészgeneráció sarjaként.

Gyermekkorában sokat tanult erdőmérnök apjától, és nem véletlen, hogy középiskolás korában már őzzel foglalkozott Pusztateremen.

Debrecenben, a piarista gimnáziumban érettségizett, majd Sopronban tanult tovább a József Nádor Tudományegyetem erdőmérnöki karán. Már ekkor írásai jelentek meg a *Nimród*ban és az *Erdészeti Lapok*ban. 1935-ben, hallgatóként elnyeri a minisztérium több évre szóló pályázatát a németországi vadgazdaságok tanulmányozására. Két év alatt megismerte a későbbi Göring-vadászbirodalom neves területeit, Romintent, Schorfheidét, Risitent. A szarvasállomány kezelésével kapcsolatban nagy ismeretanyagra tett szert, és erről adott számot a *Nimród* 1938. évi számában.

1937-ben diplomázott, majd 1939–44 között erdőgondnokként vezette Kárpátalján az alsó- és felsőszinevéri erdő-

gondnokságot. 1944–45-ben ugyanilyen beosztásban a Bükkben, Szinben dolgozott. A szarvas és a medve érdekelte, utóbbit szoktatóketrecbe telepítette. 1945 után fontos feladatot kapott az FM-ben, majd a MALLERD-nél. 1946-ban létrehozta a Vadgazdasági Kutatócsoportot. Ezt követően az ERTI főmunkatársaként vezette a vadászati osztályt. Sokat tett a vadászterületek határainak kijelöléséért, a vadgazdálkodás alapjainak megteremtéséért. Előkészítője és alapítója a Vadbiológiai Állomásnak és az Országos Trófeabíró Bizottságnak, ahol 1958–67 között elnöki tiszteletet töltött be. 1961-től az OEF vadászati osztályát vezette, 1967-től 1977 végéig, nyugdíjazásáig a Fővárosi Állat- és Növénykert igazgatója.

Számtalan publikációja és huszonkét könyve jelent meg, fele külföldön.

1968–73 között a CIC tagja volt.

Az 1971. évi budapesti vadászati világi kiállításon, a CIC felkérésére a nemzetközi trófeabíró bizottság vezetője volt. Továbbra is aktívan foglalkozott az apró- és nagyvaddal; szent vadja még mindig a szarvas. Kutatott és előadott a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen. 1978-ban elnyerte a CIC és a Dutsche Jagd Verband irodalmi díját.

1986-ban megkapta a CIC legrangosabb kitüntetését, az „Egy élet a vadgazdálkodásban és kutatásban kifejtett munkásságáért” érdemérmét. 1990-ben is hangsúlyozta, hogy érdemi vadgazdálkodáshoz apróvad esetében minimum 4-5000 hektár, nagyvadhoz pedig 10 000 hektár szükséges.

A vadgazdálkodás, ökológia, etológia, trófeabírálat, állatkerti tudományok nemzetközileg is elismert szaktekintélye Budapesten hunyt el.

Próféta sajnos ő sem lehetett hazájában.

Legismertebb művei:

Szederjei-Studinka: Nyúl, fogoly,

fácán (1957)

Az őz (1959)

Vadcsapáson (1961)

A vad etetése, óvása, befogása (1963)

Vadgazdálkodási alapismeretek (1957)

Szarvas (1960)

Barátságos arcot, elefánt! (1971)

Erdőn, mezőn, vadvizeken (1965)

Szederjei-Róna I.: Mit kell tudni a vadászportról? (1967)

Összeállította: Török Henrik

CÍMJEJEGYZÉK

ORSZÁGOS MAGYAR VADÁSZKAMARA
1027 Budapest Medve u. 34-40. Telefon: (06-1) 355-6180, 212-2226
info@omvk.hu, www.omvk.hu

OMVK Baranya megyei Területi Szervezete
7623 Pécs, Petőfi u. 45.
06-72/ 332-354
omvkbm@dravanet.hu

OMVK Bács-Kiskun megyei Területi Szervezete
6000 Kecskemét, Mezei u. 1-3.
06-76/ 325-254
omvkbacs@omvkbacs.t-online.hu

OMVK Békés megyei Területi Szervezete
5600 Békéscsaba, Bajza u. 11.
06-66/ 321-234
omvkbekes@mail.globonet.hu

OMVK Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Területi Szervezete
3526 Miskolc, Tas u. 18.
06-46/ 504-125
info@vadaszszovetseg.hu

OMVK Csongrád megyei Területi Szervezete
6727 Szeged, Irinyi J. u. 1. IV. em. 21.
06-62/ 420-362
omvkcsongrad@invitel.hu

OMVK Fejér megyei Területi Szervezete
8000 Székesfehérvár, Jancsár u. 7.
06-22/ 327-933
omvk.fejer@eqnet.hu

OMVK Győr-Moson-Sopron megyei Területi Szervezete
9023 Győr, Corvin u. 9.
06-96/ 618-692
vadasz@omvkgyor.t-online.hu

OMVK Hajdú-Bihar megyei Területi Szervezete
4026 Debrecen, Péterfia u. 4.
06-52/ 417-447
omvk@vadaszkamaradebrecen.t-online.hu

OMVK Heves megyei Területi Szervezete
3300 Eger, Hibay K. u. 12.
06-36/ 517-123
heves@omvk.t-online.hu

OMVK Komárom-Esztergom megyei Területi Szervezete
2800 Tatabánya, Dózsakert u. 63.
06-34/ 510-197
vadaszkem@vivamail.hu

OMVK Nógrád megyei Területi Szervezete
3100 Salgótarján, Múzeum tér 1. Pf. 234.
06-32/ 512-875
omvk.nograd@chello.hu

OMVK Főváros és Pest megyei Területi Szervezete
1051 Budapest, Nádor u. 34.
06-1/ 3119-608
omvkpest@t-online.hu

OMVK Somogy megyei Területi Szervezete
7400 Kaposvár, Zárda u. 18.
06-82/ 526-288
omvksomogy@mail.datanet.hu

OMVK Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Területi Szervezete
4400 Nyíregyháza, Vörösmarty tér 7/a.
06-42/ 311-246
szabolcs@vadaszszovetseg.t-online.hu

OMVK Jász-Nagykun-Szolnok megyei Területi Szervezete
5000 Solnok, Petőfi u. 13.
06-56/ 514-180
postmaster@szolnokmvk.t-online.hu

OMVK Tolna megyei Területi Szervezete
7100 Szekszárd, Pollack M. u. 32/b
06-74/ 512-224
postmaster@tolna-omvk.t-online.hu

OMVK Vas megyei Területi Szervezete
9700 Szombathely, Puskás T. u. 7.
06-94/ 500-324
vas@omvk.hu

OMVK Veszprém megyei Területi Szervezete
8200 Veszprém, Dózsa Gy. út 32.
06-88/ 422-298
veszprem@omvk.hu

OMVK Zala megyei Területi Szervezete
8900 Zalaegerszeg, Petőfi u. 39.
06-92/ 599-440
vadaszkamara@zalaszam.hu

ORSZÁGOS MAGYAR VADÁSZATI VÉDEGYLET
1027 Budapest, Medve u. 34-40. Telefon: (06-1) 355 6180, fax: 375-8378
info@vadaszativedegylet.hu, www.vadaszativedegylet.hu

Baranya megyei Vadásztársaságok Szövetsége
7626 Pécs, Felsővámház u. 44.
Tel: 06 72/ 332 354

Bács-Kiskun megyei Vadászsövetség
6000 Kecskemét, Árpád krt. 2.
Tel: 06 76/ 418 800

Békés megyei Vadászsövetség
5600 Békéscsaba, Bajza u. 11.
Tel: 06 66/ 321 234

Vadászok és Vadgazdálkodók Észak-Magyarországi Területi Szövetség
3526 Miskolc, Tas u. 18.
Tel: 06 46/ 504 125

Csongrád megyei Vadászsövetség
6721 Szeged, Római krt. 18/b.
Tel: 06 62/ 423 645

Fejér megyei Vadászok és Vadgazdálkodók Szövetsége
8000 Székesfehérvár, Jancsár u. 7.
Tel: 06 22/ 327 933

Kisalföldi Vadászsövetség
9023 Győr, Zechmeister u. 9.
Tel: 06 96/ 311 512, 06 20/ 9353 527

Hajdú-Bihar megyei Vadgazdálkodók és Vadászok Szövetsége
4026 Debrecen, Péterfia u. 4.
Tel: 06 52/ 417 447

Heves megyei Vadászok Szövetsége

3300 Eger, Hibay K. u. 12.
Tel: 06 36/ 517 123

**Komárom-Esztergom megyei
Vadászszövetség**

2890 Tata, Tópart u. 8/c.
Tel: 06 34/ 384 063

Nógrád megyei Vadászszövetség

3100 Salgótarján, Múzeum tér 1. Pf. 234.
Tel: 06 32/ 512 875

**Vadászok és Természetvédők Közép-
Magyarországi Szövetsége**

1051 Budapest Nádor u. 34.
Tel: 06 1/ 3119 608

Somogy megyei Vadászok Szövetsége

7400 Kaposvár, Zárda u. 18.
Tel: 06 82/ 526 288

Vadászok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Szövetsége

4400 Nyíregyháza, Vörösmarty tér 7/a.
Tel: 06 42/ 311 246

Jász-Nagykun-Szolnok megyei Vadászszövetség

5000 Szolnok, Petőfi u. 13.
Tel: 06 56/ 514 180

Tolna megyei Vadászszövetség

7100 Szekszárd, Tormay B. u. 18.
Tel: 06 74/ 512 224

Veszprém megyei Vadászszövetség

8200 Veszprém, Dózsa Gy. u. 32.
Tel: 06 88/ 422 298

**Zala megyei Vadásztársaságok és
Vadgazdálkodók Szövetsége**

8900 Zalaegerszeg, Petőfi u. 39.
Tel: 06 92/ 599 440

Sopron Tájégségi Szövetség

9400 Sopron, Honvéd u. 1.
Tel: 06 99/ 311 100

Felsőtiszavidéki Vadgazdák Szövetsége

4405 Nyíregyháza, Debreceni út 138.
Tel: 06 42/ 490-019

Rábaközi Vadászszövetség

9322 Rábatamási, Szabadság út 87.
Tel: 06 96/ 282 342

Ipoly Erdő Rt.

2661 Balassagyarmat, Bajcsy-Zs. u. 10.
(35) 300-769
titkarsag@ipolyerdo.hu

Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt.

9023 Győr, Corvin u. 9.
(96) 529-450
kaegrt@kaeg.hu

Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.

6000 Kecskemét, József A. u. 2.
(76) 510-400
kefag@kefag.hu

Mecseki Erdészeti Zrt.

7623 Pécs, Rét u. 8.
(72) 508-200
info@mecsekerdo.hu

Nagykunsági Erdészeti és Faipari Zrt.

5001 Szolnok, József A. u. 34.
(56) 512-110
nefag@nefag.hu

Nyírségi Erdészeti Zrt.

4401 Nyíregyháza, Kótaji u. 29.
(42) 598-450
mail@nyirerdo.hu

Pilisi Parkerdő Zrt.

2025 Visegrád, Mátyás király u. 4.
(26) 598-000
informacio@pprt.hu

Somogyi Erdészeti és Faipari Zrt.

7400 Kaposvár, Bajcsy Zs. u. 21.
(82) 505-100
sefag@sefag.hu

Szombathelyi Erdészeti Zrt.

9700 Szombathely, Saághy I. u. 15.
(94) 514-000
titkarsag@szherdeszet.hu

Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt.

9400 Sopron, Honvéd u. 1.
(99) 506-810
titkarsag@taegrt.hu

VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazd. Zrt.

8000 Székesfehérvár, Tolnai u. 1.
(22) 510-500
posta@vadex.hu

Vértesi Erdészeti és Faipari Zrt.

2800 Tatabánya, Dózsakert u. 63.
(34) 316-733
verteserdo@t-online.hu

Zalaerdő Zrt.

8800 Nagykanizsa, Múzeum tér 6.
(93) 500-200
zalaerdo@zalaerdo.hu

HM Budapesti Erdőgazdasági Zrt.

1033 Budapest, Hévízi út 4/a
(1) 387-88-59
bp-erdo@bp-erdo.hu

HM Kaszó Erdőgazdaság Zrt.

7564 Kaszó, Kaszópusztá 1.
(82) 445-903
info@kaszort.hu

HM Veszprémi Erd. Zrt.

8200 Veszprém, Jutasi u. 10.
(88) 591-510
info@verga.hu

ERDŐGAZDASÁGOK CÍMLISTÁJA**Bakonyerdő Zrt.**

8500 Pápa, Jókai út 46.
(89) 513-100
info@bakonyerdo.hu

Délalföldi Erdészeti Zrt.

6721 Szeged, Zsótér u. 4/b
(62) 551-340
dalerdr@dalerd.hu

Egererdő Zrt.

3300 Eger, Kossuth L. u. 18.
(36) 801-501
egererdo@egererdo.hu

Északerdő Zrt.

3525 Miskolc, Deák tér 1.
(46) 501-501
info@eszakerdo.hu

Gemenci Erd. Zrt.

6500 Baja, Szent Imre tér 2.
(79) 326-387
gemenc@gemenczrt.hu

„Gyulaj” Erdészeti és Vadászati Zrt.

7090 Tamási, Szabadság u. 27.
(74) 573-940
titkarsag@gyulajzrt.hu

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.
Tel: 06 (48) 506-000
Honlap: anp.nemzetipark.gov.hu

Balaton-felvidéki Nemzeti Park
8229 Csopak, Kossuth u. 16.
Tel: 06 (87) 555-260
Honlap: bfnp.nemzetipark.gov.hu

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság
3304 Eger, Sánc u. 6.
Tel: 06 (36) 422 700
Honlap: bnp.nemzetipark.gov.hu

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
7625 Pécs, Tettey tér 9.
Tel: 06 (72) 517-200
Honlap: ddnp.nemzetipark.gov.hu

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
1021 Budapest, Költő u. 21.
Tel: 06 (1) 391 4610
Honlap: dinp.nemzetipark.gov.hu

Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
9435 Sarród, Rév-Kócsagvár Pf. 4.
Tel: 06 (99) 537-620
Honlap: fhnp.nemzetipark.gov.hu

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Óriszentpéter, Siska szer 26/a
Tel: 06 (94) 548 034
Honlap: onp.nemzetipark.gov.hu

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
4024 Debrecen, Sumen u. 2.
Tel: 06 (52) 529-920
Honlap: hnp.nemzetipark.gov.hu

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság
6001 Kecskemét, Liszt Ferenc u. 19.
Tel: 06 (76) 482-611
Honlap: knp.nemzetipark.gov.hu

Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
5540 Szarvas, Anna-liget Pf. 72.
Tel: 06 (66) 313-855
Honlap: kmnp.nemzetipark.gov.hu

POLGÁRI KÉZILŐFEGYVER- ÉS LŐSZERVIZSGÁLÓ KFT.

ELÉRHETŐSÉGE:

Személyesen: 1031 Budapest, Gyöngysor u. 6., **Levélben:** 1031 Budapest, Gyöngysor u. 6.,
Telefonon: 347-6030, **Telefaxon:** 347-6039, **E-mail-ben:** mkh@mkh.hu

A VIZSGÁLÓ ÜGYFÉLFOGADÁSI IDEJE MAGÁNSZEMÉLYEK RÉSZÉRE:

Hétfőtől-csütörtökig a fegyverek átvétele vizsgálatra:

7⁰⁰-tól 12⁰⁰-óráig,

nyitva tartás: 7⁰⁰-tól 14⁰⁰-óráig.

Pénteken a fegyverek átvétele vizsgálatra:

7⁰⁰-tól 11⁰⁰-óráig,

nyitva tartás: 7⁰⁰-tól 12⁰⁰-óráig.

FIGYELEM !!!

A vizsgálatok díját az általunk adott postai csekkel postán, vagy a helyszínen bankkártyával lehet befizetni.

Pénztárunknál csak bankkártyás fizetésre van lehetőség!

**Országos Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Főfelügyelőség**
1016 Budapest, Mészáros u. 58/a.
1539 Budapest, Pf. 675.
Tel.: 1/2249-100
Fax: 1/2249-262
Honlap: www.orszagoszoldhatosag.gov.hu

**Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Felügyelőség**
6720 Szeged Felső-Tiszapart u. 17.
6712 Szeged Pf. 1048
Telefon: 62/553-060
Fax: 62/553-068
E-mail: alsotiszavideki@zoldhatosag.hu
Honlap: <http://atiktfv.zoldhatosag.hu/>

**Dél-dunántúli Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Felügyelőség**
7623 Pécs, Papnövelde u. 13.
7601 Pécs, Pf. 412
Telefon: 72/567-100
Fax: 72/567-103
E-mail: deldunantuli@zoldhatosag.hu
Honlap: <http://ddktvf.zoldhatosag.hu>

**Észak-dunántúli Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Felügyelőség**
9021 Győr Árpád u. 28-32.
9002 Győr Pf. 471
Telefon: 96/524-000
Fax: 96/524-024
E-mail: eszakdunantuli@zoldhatosag.hu
Honlap: <http://edktvf.zoldhatosag.hu>

**Észak-magyarországi
Környezetvédelmi, Természetvédelmi és
Vízügyi Felügyelőség**
3530 Miskolc, Mindszent tér 4.
3501 Miskolc, Pf. 379
Telefon: 46/517-300
Fax: 46/517-399
E-mail: eszakmagyarorszagizoldhatosag@zoldhatosag.hu
Honlap: <http://emiktfv.zoldhatosag.hu>

**Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Felügyelőség**
4400 Nyíregyháza, Kölcsey u. 12-14.
4401 Nyíregyháza, Pf. 246
Telefon: 42/598-930
Fax: 42/310-713
E-mail: felsotiszavideki@zoldhatosag.hu
Honlap: <http://ftvktvf.zoldhatosag.hu>

**Közép-dunántúli Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Felügyelőség**
8000 Székesfehérvár, Hosszúsétatér 1.
8001 Székesfehérvár Pf. 137
Telefon: 22/514-300
Fax: 22/313-564
E-mail: kozepdunantuli@zoldhatosag.hu
Honlap: <http://kdktfv.zoldhatosag.hu>

**Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Felügyelőség**
1077 Budapest, Nagydíófa utca 10-12.
1447 Budapest, Pf. 541
Telefon: 478-4400
Fax: 478-4520
E-mail: kozepdunavolgyi@zoldhatosag.hu
Honlap: <http://kdvktvf.zoldhatosag.hu>

**Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Felügyelőség**
5000 Szolnok Ságvári krt. 4.
5001 Szolnok Pf. 25.
Telefon: 56/375-111
Fax: 56/343-768
E-mail: kozeptiszavideki@zoldhatosag.hu
Honlap: <http://ktvktvf.zoldhatosag.hu>

**Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Felügyelőség**
9700 Szombathely, Vörösmarty u. 2.
9701 Szombathely Pf. 183.
Telefon: 94/328-188; 94/506-700
Fax: 94/313-283
E-mail: nyugatudunantuli@zoldhatosag.hu
Honlap: <http://nydtktvf.zoldhatosag.hu>

**Tiszántúli Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi
Felügyelőség**
4025 Debrecen, Hatvani u. 16.
4001 Debrecen Pf. 27
Telefon: 52/511-000
Fax: 52/511-040
E-mail: tiszantuli@zoldhatosag.hu
Honlap: www.tikofe.hu

Kérjük, adja adója 1 %-át

„A Magyar Vadgazdálkodásért
Alapítványnak”,

hogy együtt segíthessünk a hazai
vadgazdálkodóknak!

Adószám:

18111181-1-41

Köszönjük!

TARTALOM

2011. évi naptár	5
Tizenkét hónap	6
A vadludak és az ember	30
Vadludak országútján	54
Mindent az apróvadért.....	60
Mindenki másképp csinálja... ..	62
Lépésről lépésre	67
Örök ellentét	75
Barát vagy ellenség?	77
Feloldandó ellentétek	94
Vadászati Világkiállítás – Budapest 1971	98
Előzmények és utózöngék	105
Vadfajok városainkban	108
Íránytű	117
Folytatódik az erdeiszalonka-monitoring	122
Az erdei szalonka ivari és korviszonyainak, vonulás–dinamikájának vizsgálata	128
Az oroszországi tajgatűz kihat a szalonkák vonulására?	136
Vadászati Kulturális Egyesület	138
Polihisztorok	140
Portré	148
Évfordulósok	152
Címjegyzék	160